

برنامه ظرفیتسازی و آموزش‌های تخصصی مدیریت خطرپذیری

گزارش مدیریتی

نیازسنجی آموزشی زنان در سوافح

جلد دوم

بیانات تحریری
کوچک نشانه های اسلامی

وزارت کشور
امنیت اری گفتگو و مسان

**برنامه ظرفیت سازی و آموزش‌های تخصصی مدیریت خطرپذیری
جلد دوم: گزارش مدیریتی نیازسنجی آموزشی زنان و ظرفیت‌سازی
برای پاسخگویی به نیازها در راستای مدیریت ریسک سوانح**

Capacity building and professional training on disaster risk management

Volume II :Women needs assessment and capacity building for responding to needs for the purpose of disaster risk management

تدوین

اردشیر سیاح مفضلی

<p>مدیر ناظر بر گزارش: مهندس محمد حسین بزدانی همکاران پژوهشی تدوین گزارش: بهزاد کاری جعفری نمونه خوانی: ندیمه صحفي ویراستاري: فاطمه شهراري طراحی گرافيكی و صفحه بندي: سالومه سياح تايپ: ثريا الزمانى تاريخ تهيه گزارش: بهار ۱۳۹۱</p> <p>کدينگ گزارش: SCDRM-WNA-V01 Strengthening the capacity of disaster risk management Women need assessment -Volume 01</p>	<p>شناسنامه برنامه ظرفيت‌سازی و آموزش‌های تخصصی مدیریت خطرپذیری، جلد دوم: گزارش مدیریتی نيازمنجی آموزشی زنان در سوانح عنوان اصلی: نیازمنجی آموزشی زنان در سوانح عنوان فرعی: نیازمنجی آموزشی زنان و ظرفيت‌سازی برای پاسخگویی به نيازها در راستاي مديريت رسک سوانح تهيه کننده: اردشير سياح مفضلی - موسسه مطالعات انديشه شهر و اقتصاد مرجع تاييد کننده: کميته نظارت بر مستندسازی برنامه مشترك (سازمان مدیریت بحران کشور و برنامه عمران ملل متحد) نسخه گزارش: نسخه اول</p>
--	---

هرگونه نظر، یافته، نتیجه گيري و پيشنهاد تجربه شده‌اي در
 اين مستند لزوماً نشان‌دهنده ديدگاه سازمان مدیریت بحران کشور
 يا برنامه عمران ملل متحد نیست.

دست‌اندرکاران تهيه و تدوين اين مجموعه، از نظرات
 اصلاحی تمامی اسانيد، صاحب‌نظران و علاقه‌مندان استقبال کرده
 و صميمانه جهت ارتقاي كيفيت اين مجموعه ملي و كاهش
 خطرپذيری بلايای طبیعی در کشور آن‌ها را به کار خواهند بست.

این گزارش برگرفته از نتایج برنامه مشترک دولت جمهوری اسلامی ایران و برنامه عمران ملل متحد با عنوان «ارتقای ظرفیت‌های مدیریت مخاطرات بلایای طبیعی در جمهوری اسلامی ایران» است. این برنامه در سال ۲۰۰۵ به منظور ارتقای ظرفیت‌های مدیریت بحران در کشور آغاز به کار کرد. یکی از اهداف این برنامه «نیازسنجی آموزش‌های تخصصی و ظرفیتسازی» بوده است. نتایج مستقیم حاصل از اجرای آزمایشی این برنامه در دو شهر کرمان و گرگان بخش اعظمی از مطالب و درس‌های آموخته این مجموعه را به خود اختصاص داده است.

نتایج این گزارش، بر اساس اجرای مطالعه میدانی در دو شهر کرمان و گرگان توسط موسسه راهبرد پیمایش و با همکاری بسیاری از افراد، سازمان‌ها و نهادهای ملی و استانی به دست آمده است، بنابراین یادآور می‌شود این گزارش زایده نظرها و دیدگاه‌های شخصی یک فرد یا سازمان نیست. همچنین این برنامه به مستندسازی و ارائه نتایج سایر حوزه‌های پیشگیری بحران در مناطق شهری نیز پرداخته که هر یک از این راهنمایها و شیوه‌نامه‌های اجرایی به بخشی از نیازهای اولویت‌بندی شده مطرح در کشور در حوزه پیشگیری از وقوع اثرات مخرب زلزله پرداخته است. در زیر به عنوانی این مستندات اشاره می‌شود.

- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های آماده‌سازی بیمارستان‌ها در برابر زلزله
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های آماده‌سازی مدارس در برابر زلزله
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های آماده‌سازی محلات در برابر زلزله
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های تدوین سناریوی زلزله و برنامه پاسخ
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های نیازسنجی آموزشی در مدیریت بحران
- مجموعه راهنمایها و شیوه‌نامه‌های ساخت و ساز ایمن در مناطق شهری

این گزارش پس از اجرای این برنامه در دو شهر کرمان و گرگان تهیه شده و بازخوردهای لازم از اجرای این برنامه نیز در این گزارش آورده است. همچنین با تجزیه و تحلیل انجام شده توسط تیم متخصص مشاور و اعضای کمیته فنی پروژه، نهایی شده است.

سازمان مدیریت بحران کشور و برنامه عمران ملل متحد امیدوار است تا تعمیم نتایج این گزارش در سطوح ملی و محلی بتواند الگویی جامع، کاربردی و مناسب را برای دست‌یابی بهتر به روش‌های تجربه شده و درکی بهتر از نحوه آمادگی در برابر سوانح در جمهوری اسلامی ایران، فراهم کند و جامعه مدیریت بحران سوانح را به سوی هدفی مشترک و قابل ارزیابی سوق داده و عرصه را برای تعامل در زمینه‌ها و جنبه‌های مختلف آمادگی و مقابله با سوانح طبیعی کشور در تمامی سطوح باز کند.

ذی نفعان و مشارکت کنندگان

در اجرای پایلوت این برنامه در دو شهر کرمان و گرگان، بسیاری از سازمان‌ها و نهادهای ملی و استانی، در جهت اجرا و پیاده‌سازی نخستین تجربهٔ بین‌المللی در زمینهٔ پیشگیری و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله در مناطق شهری و ظرفیت‌سازی مشارکت فعال داشته و در این حوزه گام برداشتن. سازمان‌ها و نهادهای مذکور مشارکت همهٔ جنبه‌ای را در اجرای این برنامه از خود نشان دادند و در تمامی جنبه‌ها از این برنامه حمایت کرده‌اند. از تمامی این سازمان‌ها و نهادها صمیمانه قدردانی می‌شود. در زیر به برخی از آنها اشاره شده است:

- معاونت امور عمرانی استان گلستان و کرمان
- برنامه عمران ملل متعدد
- اداره کل مدیریت بحران استان گلستان و کرمان
- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور
- مردم دو شهر کرمان و گرگان
- سازمان مدیریت بحران کشور
- استانداری کرمان و گلستان
- کارگروه محلات شهر گرگان
- کارگروه هلال احمر جمهوری اسلامی ایران
- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی شهر کرمان

نحوه استفاده از گزارش

در حال حاضر مستندات داخلی و خارجی بسیاری در زمینهٔ مدیریت بحران، نیازسنجدی آموزشی و مواردی از این دست وجود دارد. نتایج این گزارش حاصل مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی و برگرفته از عملیات میدانی انجام شده در دو شهر کرمان و گرگان است که به صورت نمونه و هماهنگ اجرا شده است؛ بنابراین قابل تعمیم و کاربردی بودن یافته‌های این گزارش در سایر استان‌های کشور از مزایای این خروجی است. گزارش حاضر اطلاعاتی شامل نحوه اجرای فرآیند نیازسنجدی، نیازهای زنان در زمان بحران، ایجاد بانک اطلاعات سازمان‌ها و نهادهای مرتبط، الگوی نیازسنجدی آموزشی و برنامه اقدام جهت اجرایی کردن نتایج برنامه در سایر استان‌ها را در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد.

- این گزارش می‌تواند به عنوان ابزاری جهت اجرایی کردن اهداف مورد نظر پژوهه در اختیار مدیران و کارشناسان حوزهٔ مدیریت بحران قرار گیرد تا بتوانند به درک صحیحی از نیازهای زنان در زمان پس از وقوع حادثه، نحوه پاسخگویی به آن نیازها و توانمندسازی آنها از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی دست یابند.
- همچنین به استادان دانشگاه، محققان و دانشجویان رشته‌های مرتبط با موضوع پژوهه، پیشنهاد می‌شود جهت بهره‌برداری از یافته‌های مطالعات اکتشافی، پیمایشی و مصاحبه با متخصصان به فایل‌های الکترونیکی پیوست مراجعه کنند.
- همچنین عموم شهروندان می‌توانند با مطالعه جمع‌بندی نتایج کمی و کیفی گزارش درباره نیازمندی‌های زنان در زمان حین و پس از وقوع بحران و آگاهی از سازمان‌های متولی آموزش در این زمینه، اطلاعات و آموزش‌های لازم را در جهت توانمندسازی خود در زمان بحران کسب کنند.

این گزارش از شش فصل اصلی تشکیل شده است، نکات راهنمای هر بخش به مواردی خاص اشاره می‌کند که در هنگام استفاده از گزارش باید در نظر گرفته شود. این نکات راهنمای، پیشنهادهایی را برای تعیین اولویت‌ها و حل مشکلات اجرایی ارائه کرده و چالش‌ها و خلاصه‌های اجرایی موجود را تشریح می‌کنند.

- فصل اول، «کلیات انجام مطالعه» به بیان مقدمه‌ای بر موضوع گزارش و اهداف تحقیق و نیز سوال‌هایی که قرار است در این گزارش به آنها پاسخ داده شود می‌پردازد.
- فصل دوم، «مفهوم و تجربیات مربوط به نیازسنجی زنان»، با تعریف برخی اصطلاحات مرتبط با موضوع گزارش آغاز و سپس به چرایی آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی، ادبیات تجربی موضوع و چارچوب نظری نیازهای مختلف زنان در سوانح طبیعی اشاره می‌کند. در پایان این فصل «طبقه‌بندی نیازهای زنان پس از وقوع سوانح طبیعی» در قالب یک جدول ارائه می‌شود.
- در فصل سوم گزارش به مواردی همچون روش تحقیق، جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری، روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و در نهایت روش تجزیه و تحلیل آنها اشاره می‌شود.
- قسمت اول فصل چهارم به بررسی نتایج حاصل از مطالعه اکتشافی، قسمت دوم به بررسی نتایج حاصل از انجام پیمایش و بخش سوم آن به انجام مصاحبه با صاحب نظران در زمینه بلایای طبیعی می‌پردازد.
- در ابتدای فصل پنجم گزارش، انواع نیازهای آموزشی گروه‌های اجتماعی مختلف جنسیتی در بلایای طبیعی پرداخته و در ادامه ضمن آرائه تعاریف و مشخصاتی از رسانه‌های آموزشی، مهمترین رسانه‌های آموزشی که می‌توان از طریق آنها محتواهای آموزشی مورد نیاز را به گروه‌های اجتماعی مختلف آموزش داد، مورد اشاره قرار خواهند گرفت.
- در فصل ششم گزارش، نتایج حاصل از مطالعه به بحث و بررسی گذاشته می‌شود و در ادامه پیشنهادهایی نیز جهت توانمندسازی زنان در بلایا ارائه می‌شود. در ادامه درس‌های آموخته پرورژه ارائه و در پایان به محدودیت‌های موجود در پروژه اشاره خواهد شد.

فصل اول: کلیات انجام مطالعه

۸.....	۱-۱- هدف از تهیه این گزارش
۹.....	۱-۲- این گزارش برای پاسخ به چه سوال‌هایی تدوین شده است؟
۹.....	۱-۳- علت مطالعه این گزارش
۱۰.....	۱-۴- رویکرد این گزارش
۱۰.....	۱-۵- کاربرد این گزارش

فصل دوم: مفاهیم و تجربیات مربوط به نیازسنجی زنان

۱۲.....	۲-۱- مفاهیم کلیدی نیازسنجی آموزشی زنان
۱۳.....	۲-۲- انواع آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی
۱۳.....	۲-۳- نتایج تجربه‌های گذشته درباره مشکلات و نیازهای زنان پس از وقوع سانحه

فصل سوم: روش انجام کار نیازسنجی آموزشی زنان

۱۸.....	۳-۱- روش تحقیق
۱۸.....	۳-۲- جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری
۲۰.....	۳-۳- روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات
۲۰.....	۳-۴- روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

فصل چهارم: نتایج حاصل از اجرای کار

۲۲.....	۴-۱- نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی
۲۴.....	۴-۲- نتایج حاصل از ارزیابی سریع اکتشافی
۲۵.....	۴-۳- نتایج مصاحبه با متخصصان و دست‌اندرکاران
۲۶.....	۴-۴- جمع‌بندی یافته‌های کمی و کیفی

فصل پنجم: اولویت‌بندی نیازهای آموزشی و پاسخگویی به آنها

۳۲.....	۵-۱- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی، تدوین سرفصل‌ها و پیشنهاد نوع رسانه آموزشی مورد نیاز
۳۶.....	۵-۲- تدوین استراتژی‌های اطلاع‌رسانی و ارائه مقولات آموزشی به گروه‌های زنان
۴۴.....	۵-۳- تعیین نقش و میزان همکاری دستگاه‌ها و نهادهای همکار محلی در افزایش مشارکت زنان در مدیریت بحران
۴۵.....	۵-۴- برنامه اقدام و طرح جامع پیشنهادی برای ارتقاء سطح آگاهی و حساسیت نسبت به مسائل و نیازهای ویژه زنان
۵۰.....	۵-۵- پیشنهاد فرآیند انتخاب آموزشگران با درنظرگرفتن پایداری فرآیند
۵۳.....	۵-۶- برگزاری کارگاه‌های جنسیت در شهرهای کرمان و گرگان

فصل ششم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۵۶.....	۶-۱- بحث و نتیجه‌گیری
۵۹.....	۶-۲- پیشنهادها
۶۱.....	۶-۳- درس‌های آموخته
۶۳.....	۶-۴- محدودیت‌ها

۶۴.....	خلاصه اجرایی
۶۸.....	منابع و مأخذ
۶۹.....	تماس با مجریان و ارائه نظرها و بازخوردهای تکمیلی
۷۰.....	مدیران، دست‌اندرکاران و همکاران طرح

فصل اول

کلیات گزارش

- ✓ هدف از تهیه این گزارش
- ✓ این گزارش برای پاسخ به چه سوال‌هایی تدوین شده است؟
- ✓ علت مطالعه این گزارش
- ✓ رویکرد این گزارش
- ✓ کاربرد این گزارش

در فصل نخست تلاش شده است تا پیش از پرداختن به موضوع اصلی مورد بحث، اهداف و سوال‌هایی که پیش از تدوین این مستند مورد نظر بوده است، تبیین شود. توضیحات زیر می‌تواند رویکرد و اهداف نگارندگان این مجموعه را مشخص سازد. در این فصل به سوال‌های زیر پاسخ داده خواهد شد.

- هدف از تهیه این گزارش چیست؟
- این گزارش در پی پاسخ دادن به چه سوال‌هایی است؟
- چرا باید این گزارش را بخوانیم؟
- این گزارش با چه رویکردی نوشته شده است؟
- چه موقع می‌توان از این گزارش استفاده کرد؟

وقوع انواع سوانح طبیعی پیش‌بینی نشده بسیاری از جوامع بشری را در نقاط مختلف دنیا تحت تاثیر قرار داده است. خسارت‌ها و آسیب‌های مالی و جانی قابل توجه در اثر بلایا، از عوامل اصلی بازدارنده توسعه در کشورهای حادثه‌خیز به شمار می‌آیند. زنان، در کنار کودکان، سالمدان و بزرگسالان وابسته، آسیب‌پذیرترین گروه‌های اجتماعی از سوانح طبیعی‌اند.

جنسیت جنبه مهمی از موقعیت‌هایی است که به طور اجتماعی ساخت یافته است اما آنچه که مسلم است، این است که علی‌رغم نقش مهم جنسیت در مراحل مختلف سوانح طبیعی، مقوله جنسیت هنوز آن‌طور که باید و شاید در تحقیقات و برنامه‌ریزی مورد توجه قرار نگرفته است. در واقع، جنسیت در آسیب‌پذیری پس از سانحه، جایگاه مهمی دارد چرا که زنان بیش از مردان در معرض آسیب‌های مختلف، قرار می‌گیرند. تحقیقات نشان می‌دهد که زنان به سبب طیفی از عوامل که نشان‌گر روندهای بنیادین اجتماعی است، مستعد آسیب‌اند.

افرون بر این، در بیشتر ادبیات مربوط به آسیب‌پذیری جنسیتی، زنان به عنوان جنس آسیب‌پذیرتر از مردان معرفی شده و به دلیل نقش مراقبتی در خانه و خانواده باید آمادگی لازم برای ایفای این نقش را در زمان بعد از حادثه همچنان حفظ کنند.

۱-۱- هدف از تهیه این گزارش *

هدف از این گزارش ارائه نتایج بررسی نیازهای آموزشی زنان در سوانح طبیعی و اتخاذ رویکردی جامع نسبت به این نیازها در مدیریت ریسک سوانح طبیعی است. سایر اهداف عبارتند از:

- ✓ تعیین و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی، تدوین سرفصل برنامه‌ها و محتوای آموزشی مورد نیاز زنان و دختران در زمینه مدیریت بحران سوانح طبیعی، با توجه به تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌های گردآوری شده
- ✓ شناسایی و تعیین ظرفیت‌ها و پتانسیل سازمان‌های دولتی و خصوصی در زمینه مسائل، مشکلات و نیازهای زنان و ایجاد بانک اطلاعاتی در زمینه انواع آموزش‌های تخصصی که این سازمان‌ها می‌دهند.

-
- ✓ ارائه بسته آموزشی در زمینه مدیریت بحران و سوانح طبیعی به منظور توانمندسازی زنان از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی در سطح مناطق، محلات و در نتیجه تربیت و آموزش زنان به عنوان راهبر در موضع بحران و سوانح طبیعی
 - ✓ تهیه و تدوین یک برنامه جامع به منظور ارتقاء سطح آگاهی زنان نسبت به عوامل آسیب‌پذیری آنها در سوانح طبیعی.

۱-۲- این گزارش برای پاسخ به چه سوال‌هایی تدوین شده است؟

با عنایت به وضعیت گروه‌های آسیب‌پذیر (به ویژه زنان) در هنگام بروز سوانح و میزان آسیب‌پذیری آنان از یک سو و شیوه بینه‌مدیریت ریسک این سوانح با هدف کاهش میزان آسیب‌پذیری آن‌ها، پرسش‌های اساسی که هادی مسیر معرفتی و روشی این تحقیق خواهد بود، شامل موارد زیر است:

- زنان در هنگام مواجهه با بلایای طبیعی چه نیازهایی دارند؟
- میزان آگاهی، دانش و تجربه زنان از نحوه مقابله با بلایای طبیعی چقدر است؟
- تحلیل جنسیتی آسیب‌پذیری زنان در مقایسه با مردان در بلایای طبیعی، نشانگر چه واقعیاتی است؟
- بهترین روش‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی به زنان در بلایای طبیعی کدامند؟
- مهم‌ترین موانع و راه‌کارهای مشارکت زنان در مدیریت ریسک بلایای طبیعی کدامند؟
- عضویت زنان در انجمن‌ها و تشکل‌های مردمی چگونه به توانمندسازی آنان در بلایای کمک می‌کند؟
- برنامه‌ها و بسته‌های آموزشی مورد نیاز زنان در زمینه مدیریت بحران سوانح طبیعی کدامند؟
- سازمان‌ها و نهادهای دولتی در زمینه مسائل، مشکلات و نیازهای زنان در بلایای طبیعی، از چه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌هایی برخوردارند؟
- آیا می‌توان یک برنامه جامع و الگو به منظور ارتقاء آگاهی گروه‌های آسیب‌پذیر در سوانح طبیعی و نیز یک برنامه اقدام جهت پاسخگویی به این نیازها تهیه و ارائه کرد؟

۱-۳- علت مطالعه این گزارش

در این برنامه، بودجه قابل توجهی در کشور صرف شده تا تجاری در حوزه نیازسنجدی آموزشی زنان در سوانح و حوادث کسب شوند. بدیهی است که نمی‌توان گفت تمامی اقدامات در بهترین شکل خود انجام شده است، اما در اجرای نمونه‌های موردنی و طرح‌های پایلوت، این امکان فراهم می‌شود که ضمن صرفه‌جویی در در هزینه‌ها و زمان، از آموخته‌ها درس گرفت و پیشرفت کرد.

با مطالعه این راهنمای مجریان و مدیران قادر خواهند بود تا به راحتی از نتایج اقدامات و مطالعات انجام شده در دو شهر کرمان و گرگان اطلاع حاصل کرده و با درک صحیحی از نیازهای گروه زنان در سوانح، اقدامات مورد نیاز را جهت مواجهه با خطرات لرزه‌ای انجام دهند.

۱-۴- رویکرد این گزارش

این گزارش، با توجه به تجارت برنامه مشترک دولت و برنامه عمران ملل متحد و با رویکرد پژوهشی، کاربردی تدوین شده است و سعی شده تا ضمن تبیین اجمالی ادبیات موضوع نیازسنجی و نیازهای زنان در سوانح، بر قسمت‌هایی تاکید کند که بیشتر به اجرا نزدیک است. با توجه به اهداف ذکر شده، مخاطب اصلی این راهنمای مدیران و تصمیم‌گیرندگان کلیدی مدیریت بحران در استان‌های کشور هستند و با استفاده از آن، قادر خواهند بود برنامه‌ریزی‌های آموزشی مورد نیاز برای گروه زنان را در سطح استان ارتقا بخشیده و با مرور این تجارت، از هدر رفتن بودجه و زمان جلوگیری به عمل آورند.

دست اندرکاران تهیه و تدوین این گزارش، از نظرهای اصلاحی تمامی استادان، صاحب‌نظران و علاقه‌مندان استقبال کرده و صمیمانه جهت ارتقای کیفیت این مجموعه ملی و کاهش خطرپذیری بلایای طبیعی در کشور، دست یاری به سوی آنان دراز کرده و کلیه نظرها و پیشنهادها را در چارچوب مشخص به کار خواهند بست.

این گزارش به عنوان یک نقطه شروع و بر اساس نتایجی که حاصل پنج سال تجربه و عملکرد در این حوزه بوده، نگاشته شده است و از آنجا که موضوعات مطرح در مدیریت بحران به صورت پویا، دائما در حال تغییر و تحول هستند، بنابراین موارد مطرح شده در این گزارش نیز از این اصل مستثنی نبوده و نیازمند تکمیل مستمر است همچنین نباید به عنوان اصول قطعی، بهترین روش یا حرف آخر در این حوزه در نظر گرفته شود و تنها به عنوان گامی نخست در راه نیازسنجی زنان در بحران و ارتقای ظرفیت‌های مدیریت بحران در کشور محسوب می‌شود.

۱-۵- کاربرد این گزارش

این گزارش برای آگاهی از نیازهای گروه زنان و اولویت‌بندی آنها در سطح کشور و ارائه برنامه‌های آموزشی از سوی نهادهای مسؤول تدوین شده است. لازم به ذکر است که این راهنمای برای استفاده در شرایط اضطراری یا حین وقوع بحران، تدوین نشده و به هیچ عنوان جایگزین کتاب‌ها و مجموعه‌های آموزشی تهیه شده توسط سایر نهادهای آموزشی رسمی در این حوزه نیست.

فصل دوم

آسیب‌پذیری زنان در بحران

- ✓ مفاهیم کلیدی نیازمنجی آموزشی زنان کدام است؟
- ✓ انواع آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی کدام است؟
- ✓ نتایج تجربه‌های ایران و جهان درباره مشکلات و نیازهای زنان پس از وقوع سانحه چیست؟
- مشکلات زنان پس از وقوع زلزله بهم چه بوده است؟
- نتایج مطالعات خارجی درباره اثرات سوانح و نیازهای زنان چیست؟

فصل دوم گزارش با تعریف برخی اصطلاحات مرتبط با موضوع گزارش شروع شده و سپس علت آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی مورد تدقیق قرار خواهد گرفت. در ادامه فصل، به ادبیات تجربی تحقیق و به عبارتی مهم ترین گذشته تجربی تحقیق در رابطه با نیازهای زنان در سوانح طبیعی اشاره خواهد شد. تدوین چارچوب نظری تحقیق و مقولاتی که در این چارچوب درباره نیازهای مختلف زنان در سوانح طبیعی، در بخش میدانی و پیمایشی تحقیق بررسی خواهد شد، موضوع های پایانی فصل را تشکیل می‌دهند.

۲-۱- مفاهیم کلیدی نیازسنگی آموزشی زنان

۱-۱-۲- آسیب پذیری

در یک معنای کلی، آسیب‌پذیری، به میزان صدمه یا خسارت جامعه یا سیستم در برابر یک حادثه غیرمتقبه اطلاق می‌شود. در این گزارش، آسیب‌پذیری عبارت است از ویژگی‌های یک فرد یا گروه و موقعیت آن‌ها که بر ظرفیتشان در پیش‌بینی، مقابله، مقاومت و بازتوانی از تأثیر یک سانحه طبیعی تأثیر می‌گذارد. بنابراین، آسیب‌پذیری به معنای در معرض قرار گرفتن و ظرفیت متفاوت افراد در زمان‌ها و مکان‌های مختلف در مواجهه با ریسک‌های است که به طور منظم برای آنها پیش می‌آید.

۲-۱-۲- جنس و جنسیت

اصطلاح جنس اشاره به تفاوت‌های فیزیکی و بیولوژیکی بین زنان و مردان دارد، در حالی که مفهوم جنسیت اشاره به تفاوت‌های به لحاظ اجتماعی مشتق شده بین زن و مرد داشته و روابط اجتماعی بین آنها را در جامعه شناسایی می‌کند. جنسیت به روابط بین دو جنس اشاره دارد که بر پایه ارزش‌ها، باورها و رسوم یک جامعه ساخت یافته و بر نقش‌ها و مسؤولیت‌های متفاوت زنان و مردان و همچنین دسترسی آنان به دانش، منابع و خدمات تأثیر می‌گذارد. بنابراین، چون نقش‌ها و مسؤولیت‌های زنان به لحاظ اجتماعی شکل گرفته‌اند، قابل تغییرند.

۲-۱-۳- نیاز

ماهیت نیاز مبتنی بر وجود نوعی کمبود اعم از ذهنی و عینی است. یعنی، نیاز دلالت بر شکاف بین دو وضعیت موجود و مطلوب است، شکاف بین آنچه هست و آنچه باید باشد (و یا انتظار می‌رود باشد).

۱-۴- نیازهای آموزشی

نیازهای آموزشی عبارتند از نیازهایی که منعکس کننده تقاضاهای آموزشی و یا هدفهای آموزشی هستند.

۱-۲-۵- رویکردهای نیازسنجی

نیازسنجی عموماً با دو رویکرد انجام می‌گیرد: ۱) رویکرد اختلافی و ۲) رویکرد تشخیصی. در رویکرد اول، که مبتنی بر تعریف نیاز به عنوان فاصله بین عملکرد یا وضعیت مشاهده شده و مطلوب است و فرآیند نیازسنجی را به اندازه‌گیری فاصله یا تفاوت بین وضعیت ایده‌آل و وضعیت موجود آن محدود می‌سازد. در رویکرد دوم، که مبتنی بر تعریف نیاز به عنوان وجود نقص و مشکل است و فرآیند نیازسنجی را به مشکلات

و نقایص و بروتوفر کردن آن محدود می‌سازد. از این رویکرد با عنوان آسیب‌شناسی یا پاتولوژی نیز نام برده می‌شود.

۲-۲- انواع آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی

بعد متفاوت آسیب‌پذیری زنان، که هر یک ریشه در عوامل مختلفی دارند، مقوله دیگری است که در بحث آسیب‌پذیری زنان می‌توان به آن پرداخت. در این رابطه، آسیب‌پذیری زنان از منظر صاحب‌نظران مختلف، اقسام گوناگونی دارد. آیین معتقد است که آسیب‌پذیری افراد در سوانح طبیعی در هشت حوزه اتفاق می‌افتد که از بین آنها، هفت حوزه در مورد زنان هماهنگی دارد:

جدول ۱ - انواع آسیب‌پذیری و نمونه‌های آن

نمونه آسیب‌پذیری	انواع آسیب‌پذیری
فقدان دسترسی به منابع	اقتصادی/مادی
عدم انسجام الگوهای اجتماعی	اجتماعی
باورها و رسوم مشخص	فرهنگی
دسترسی محدود به قدرت سیاسی	سیاسی
ساختمان ضعیف یا افراد ضعیف	فیزیکی
فقدان دسترسی به دانش و اطلاعات	آموزشی
فقدان آگاهی عمومی	نگرشی و انگیزشی

۲-۳- نتایج تجربه‌های گذشته درباره مشکلات و نیازهای زنان پس از وقوع

سانحه

در ادامه نتایج حاصل از تجربه‌های گذشته در ایران و جهان درباره آسیب‌ها و نیازهای زنان پس از وقوع سانحه به اجمال بررسی می‌شود.

۲-۱-۳- مشکلات زنان پس از وقوع زلزله بم

مهم‌ترین تحقیقی که در ایران درباره مسائل و مشکلات زنان در سوانح طبیعی انجام گرفته، مربوط به پژوهشکده سوانح طبیعی است. پژوهشکده سوانح طبیعی در مطالعه‌ای که بر روی مشکلات زنان پس از وقوع زلزله بم انجام داد، پی برد که مهم‌ترین مشکلات پیش روی زنان بعد از این زلزله عبارت است از:

الف- ضعف امنیت اجتماعی و روانی در شهر برای زنان بمی: حضور غریبه‌ها و افراد غیر بومی در منطقه، فقدان حصار دور

نمودار ۱- اهم مشکلات زنان پس از زلزله بم

کانکس‌هایی که بر ویرانه‌های خانه‌ها بنا شده‌اند و پوشش زنان در حریم خانه و خشونت لفظی با زنان در محیط اجتماعی که در بم به علت ساختار سنتی گذشته جامعه، چندان مرسوم نبوده از مصادیق نامنی است.

ب- تضعیف کیفیت آموزش و پائین آمدن سطح آن برای زنان: شرایط جمعیتی موجود، فقدان امنیت برای دختران، ازدواج زودهنگام، فقدان مشاوران لازم به منظور حمایت‌های روحی برای ادامه تحصیل

دختران و نیز کیفیت پایین آموزش در مدارس از تهدیدهای مهمی است که به ترک تحصیل و صدمه به آموزش دختران برمی، منجر شده است. این مساله با توجه به ریشه‌های فرهنگی جامعه که در آن دختران در اولویت دوم آموزش قرار دارند؛ پس از فاجعه، تشدید شده و در دراز مدت، از عوامل مهم آسیب‌پذیری دختران خواهد بود.

ج- مشکلات بهداشت جسمی و روحی: بیماری‌های خاص زنان، بارداری، سوءتعذیه، زایمان در سنین کم، اختلال در رابطه عاطفی با همسران، بیماری‌های پوستی و فقدان متخصصان و مشاوره‌های بهداشتی و امکانات مورد نیاز از شایع‌ترین مشکلات زنان در بم بوده است. زنان علاوه بر داشتن آلام روحی بسیار، مراقبت و پرستاری از اعضای دیگر خانواده را نیز، طبق نقش‌پذیری‌های سنتی جنسیتی، برعهده دارند و این مساله وضعیت آنان را وخیم‌تر می‌کند.

د- نادیده گرفتن زن‌ها در امور اجتماعی: شناخت نیازهای زنان پس از سانحه و توجه به آنها در بازسازی شهر، دادن امکانات خاص به زنان و مهیا کردن فرصت برای زنان در جامعه (اجتماعی و اقتصادی) از مسائلی است که پس از وقوع زلزله تا حد زیادی نادیده گرفته می‌شود. همچنین فقدان تفریح و شادی و نبود کار و اشتغال از دیگر مسائل بررسی شده در این مطالعه است.

۲-۳-۲- نتایج مطالعات خارجی درباره اثرات سوانح و نیازهای زنان

گسترده‌گی مطالعات خارجی در زمینه نیازهای زنان در سوانح طبیعی، نسبت به ایران بسیار بیشتر است. مطالعات زیادی در کشورهای مختلف متأثر از سوانح طبیعی انجام گرفته است که بر اساس نتایج آنها، مهم‌ترین مشکلات زنان در بلایای طبیعی عبارت بودند از: فقدان‌های فیزیکی و عاطفی، فروضتی زنان، سوءاستفاده جنسی از دختران، گسیختگی روابط اجتماعی و در نتیجه از دستدادن امنیت و حمایت، و از دستدادن فرصت‌های شغلی و در نتیجه تن دادن به مشاغلی که به لحاظ اجتماعی مقبول نیستند. پیامدهای روانشناختی سوانح بر حسب نوع آن اعم از طبیعی و انسان‌ساخت متفاوت است. با وجود شباهت‌های این پیامدها برای سوانح طبیعی و انسان‌ساخت، وجود افتراق آنها از همدیگر قابل توجه هستند. این پیامدها به تفکیک نوع سانحه به شرح جدول است:

جدول ۲- اثرات سوانح طبیعی بر زنان بر حسب نوع سوانح

اثرات ناشی از سوانح طبیعی	
اثرات ناشی از سوانح انسان‌ساخت	مراحل عاطفی
تأثیر اولیه	تأثیر اولیه
پذیرش	قهقهمان‌گرایی
بد انجام دادن تعامل	دلسردی
فروپاشی	سازمان‌بایی مجدد
تسليم و تن دردادن	
اضطراب	اضطراب
هراس نسبت به واقعه	هراس نسبت به واقعه
احساس گناه نسبت به دیگران	احساس گناه نسبت به سایر قربانیان
رنجش ملايم و خفيف نسبت به مأموران دولت	هراس از مأموران دولت
احساس فقدان	احساس فقدان
رد توسط دیگران	پذیرش توسط دیگران
سرافکندگی	عدم سرافکندگی
تردید نسبت به اصالت آه و ناله دیگران	تردید نسبت به اصالت آه و ناله دیگران
انسجام بلندمدت	انسجام کوتاه‌مدت

جدول ۳- طبقه‌بندی نیازهای زنان پس از وقوع سوانح طبیعی

ابعاد نیازها	نیازهای زیستی و وجودی	نیازهای فیزیکی و وجودی	نیازهای روانشناختی	نیازهای اجتماعی	نیازهای فرهنگی	نیازهای اقتصادی
نیازهای زیستی و وجودی	نیازهای بهداشتی و سلامتی					
خوراک، پوشان، کمپ (با امکاناتی مانند تعداد و فضای مناسب، تناسب آن با تعداد اعضای خانواده، وضعیت بهداشتی آن، فراهم بودن امکانات مناسب آشپزی و مسکن، تجهیزات خواب، آب شرب و آب برای شستشوی لباس، انرژی، تدارک امکانات و تجهیزات خاص مربوط به آسیب‌پذیری فیزیکی زنان از بلایا، توزیع جعبه‌های پزشکی (مانند داروهای ضروری)، ارائه موارد غذایی با پرتوئین بالا، برآورد نیازهای تغذیه‌ای ضروری، استفاده از تیمهای پزشکی زنان						
برآوردن مسائل بهداشتی در کمپ‌ها (مانند امکانات مربوط به دوره قاعدگی، دوره بارداری، دوره زایمان، بیماری‌های زنان، دستشویی و توالت، حمام)، نیازهای بهداشتی خاص زنان سالم‌مند، بیماری‌های همه‌گیر	نیازهای بهداشتی و سلامتی					
تحفیف احساس گناه و سرزنش شخصی بعد از وقوع بلایا، زیبایی فیزیکی، بازگرداندن احساس فقدان و از دست دادن عزیزان در دوران بعد از سانجه، رفع افسردگی، رفع بی‌نظمی‌ها و فشارهای عاطفی، رفع مشکلات بهداشت فکری، رفع احساس عدم امنیت و ترس در برابر سوانح طبیعی، افزایش اطمینان و اعتماد به نفس، تقویت احساس خود ارزشی، قدرت کنترل و بازتولید زندگی شخصی، تأثیرگذاری بر جهت تغییر اجتماعی و حرکت‌های امدادی و ترمیمی و نیاز به درگیری در این قبيل فعالیت‌ها، افزایش فرصت‌های انتخاب، به رسمیت‌شناسی از طرف دیگران (دولت، نهادهای محلی و مردم)، کسب مهارت‌های زندگی	نیازهای روانشناختی					
رفع نابرابری جنسیتی، رفع آسیب‌های اجتماعی مانند سرقت و سوءاستفاده جنسی، برقراری امنیت اجتماعی، برقراری امنیت فردی (میزان امنیت در کمپ‌ها از نظر سرقت و نظیر آن، پوشیده بودن کمپ‌ها و حفظ استقلال و رعایت ملاحظات مذهبی و حجاب و حیا، استحکام چادرهای اسکان در برابر باد و باران، رعایت استانداردهای بین‌المللی درخصوص پناهگاه مبنی بر متراث مناسب برای هر فرد و اندازه خانواده در هر کمپ، رفع خشونت خانگی، رفع انزوای زنان در داخل خانه، تقویت امید به آینده، درگیری در امر برقراری امنیت اجتماعی در منطقه، رفع مسائل بهداشتی به طور اعم، کاهش تعداد جمعیت ساکن، رفع بر هم ریختگی فرآیند جامعه‌پذیری نسل‌ها، اعتماد اجتماعی و نهادی، تشکیل و تقویت شبکه‌های اجتماعی، تقویت سرمایه اجتماعی، تشکیل گروه‌های زنان (تعلق جنسیتی)، مشارکت در فرآیند تصمیم‌گیری و نه فقط در فرآیند بازسازی، دانش و سواد، بازسازی امکانات و تسهیلات آموزشی، بهداشتی و تفریحی، عدم فشار خانواده‌ها یا اطرافیان جهت ازدواج	نیازهای اجتماعی					
پوشش رسانه‌ای مسائل زنان در زمان وقوع بلایا، ارائه اطلاعات و آموزش مهارت‌ها، برای بی‌نظم، دسترسی به فرستاده‌های اشتغال و منابع (مالی، انسانی و فکری) بعد از وقوع بلایا، دسترسی به اشتغال مناسب با مهارت‌ها	نیازهای فرهنگی					

فصل سوم

روش انجام کار نیازسنجی آموزشی زنان

✓ نیازسنجی آموزشی در دو شهر کرمان و گرگان چگونه انجام شد؟

روش انجام کار چگونه بود؟

روش نمونه‌گیری چگونه بود؟

اطلاعات و آمار چگونه گردآوری شد؟

در این فصل روش‌های مورد استفاده جهت دستیابی به اهداف بیان می‌شود. مواردی همچون روش تحقیق، جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری، روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، و در نهایت روش تجزیه و تحلیل آن‌ها، موضوع‌هایی هستند که در این فصل مورد اشاره قرار خواهند گرفت.

۱-۳ - روش تحقیق

مطالعه حاضر به بررسی نیازهای آموزشی زنان و شکل‌گیری و تدوین نگاهی جامع و یکپارچه درباره نیازهای آموزشی زنان در مدیریت سوانح طبیعی می‌پردازد. از این رو، به منظور نیل به اهداف مدنظر، روش‌های تحقیق مورد استفاده، تلفیقی از انواع روش‌های کمی و کیفی خواهد بود.

الف - روش کمی: در این روش، با استفاده از روش پیمایش (و تکنیک پرسشنامه)، به شناسایی نیازهای آموزشی زنان در مدیریت سوانح طبیعی پرداخته می‌شود. در این روش، به مدد ابزار پرسشنامه به عنوان مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز، پرسش‌هایی در راستای سوال‌ها و اهداف تحقیق، تنظیم شده است.

در این مطالعه، برای شناسایی و سنجش دقیق‌تر نیازهای آموزشی زنان در خرد جمعیت‌های مختلف، بسته به ماهیت نیاز، از دو رویکرد اختلافی و تشخیصی استفاده شده است.

ب - روش کیفی: دیگر روش مهم این تحقیق در بررسی اهداف، روش مصاحبه عمقی است. در این روش، از طریق انجام مصاحبه با صاحب‌نظران موضوعی در زمینه بلایای طبیعی با تأکید بر نیازهای زنان در سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط، به بررسی دقیق‌تر و بحث در زمینه موضوع پرداخته خواهد شد.

۲-۳ - جامعه آماری، حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری

در این تحقیق، برای رسیدن به اهداف تحقیق، دو گروه به عنوان جامعه آماری انتخاب شده است که طبیعتاً بسته به ماهیت و ویژگی این دو گروه، روش تحقیق، ابزار اندازه‌گیری و تحلیل نتایج نیز متفاوت است. این دو گروه عبارتند از: ۱- دختران و زنان ۱۵ تا ۶۵ سال ساکن در نقاط شهری دو شهر گرگان و کرمان و ۲- صاحب‌نظران موضوعی در زمینه نیازهای زنان در بلایای طبیعی در سازمان‌ها و نهادهای مرتبط.

جدول ۴- تعداد جمعیت گروه سنی ۱۵ تا ۶۵ سال در دو شهر گرگان و کرمان

شهر	جنس	تعداد جمعیت	درصد از جمعیت
گرگان	زن	۱۰۱۰۳۲	۵۰
	مرد	۱۰۱۰۸۶	۵۰
	کل	۲۰۲۱۱۸	۱۰۰
کرمان	زن	۱۸۱۳۴۲	۴۸/۸
	مرد	۱۹۰۱۵۵	۵۱/۲
	کل	۳۷۱۴۹۵	۱۰۰
کل	زن	۲۸۲۳۷۴	۴۹/۲
	مرد	۲۹۱۲۴۱	۵۰/۸
	کل	۵۷۳۶۱۵	۱۰۰

برای انتخاب حجم نمونه در بین دختران و زنان ۱۵ تا ۶۵ سال، از فرمول عمومی کوکران به صورت زیر استفاده شده است:

$$N = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{N \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

$N = 371495$ برای کرمان و 202118 برای گرگان = تعداد کل جامعه آماری

$t^2 = 1/96$ وقتی که سطح معنی داری آزمون برابر با 0.05 باشد

$d = 0.0025$ تقریب در برآورد پارامتر مورد مطالعه

$p = 0.05$ برای کرمان و 0.05 برای گرگان = احتمال وجود صفت

$q = 0.05$ برای کرمان و 0.05 برای گرگان = احتمال عدم صفت

سپس، با قراردادن مقادیر فوق در فرمول به تفکیک برای گرگان و کرمان، حجم نمونه در هر دو شهر

برابر با 384 نمونه به دست آمد:

$$n = \frac{202118 \times (1/96) \times (0/05)}{202118 \times (0/05) + (1/96) \times (0/05)} = 384$$

$$n = \frac{371495 \times (1/96) \times (0/05)}{371495 \times (0/05) + (1/96) \times (0/05)} = 384$$

اما در مرحله بعد، برای انتخاب حجم نمونه زنان و مردان در دو شهر گرگان و کرمان، از روش نمونه گیری طبقه‌ای متناسب استفاده شد. یعنی حجم نمونه بر حسب جنسیت، به نسبت تعداد جمعیت زنان و مردان در این دو شهر محاسبه گردید.

در مرحله بعد، برای تکمیل پرسشنامه در بین زنان و مردان دو شهر گرگان و کرمان، از روش‌های خوش‌های چندمرحله‌ای و سیستماتیک استفاده شده است. افزون بر این، سعی شد تا با پوشش‌دادن نسبت‌های تقریباً برابری از زیر جمعیت‌های سنی (۱۵ تا ۳۰ سال، ۳۱ تا ۴۵ سال و ۴۶ تا ۶۵ سال)، شاغل و غیرشاغل، دانش‌آموز و دانشجو و همچنین موقعیت طبقاتی پاسخگویان بر حسب مناطق جغرافیایی شمال، مرکز و جنوب شهر، داده‌ها و اطلاعات بیشتر و در عین حال دقیق‌تری از جمعیت مورد مطالعه به دست آید تا این طریق بتوان پرتو روشی بر موضوع مدیریت ریسک سوانح طبیعی و نیازهای زنان در این مدیریت افکند. پس از آن، به منظور قرارگرفتن گروه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی در چارچوب نمونه تحقیق با استفاده از نقشه بلوک‌ها، کلیه حوزه‌ها و بلوک‌ها مشخص شده و سپس با توجه به نمونه‌گیری خوش‌های، بلوک‌های داخل هر یک از حوزه‌های مناطق تعیین شدند. در ادامه، در داخل هر یک از بلوک‌ها اقدام به انتخاب خانوارها شد. در ضمن، تعداد پرسشنامه اختصاص یافته برای هر بلوک بستگی به جمعیت آن بلوک داشت. به عنوان مثال، بلوکی که دارای 50 خانوار جمعیت بود، با توجه به نسبت جمعیت آن بلوک به جمعیت کل شهر، تعداد 5 پرسشنامه از آن بلوک تکمیل شد. ضمن آن که انتخاب این 5 پرسشنامه بر اساس روش نمونه‌گیری سیستماتیک بوده است به طوری که از هر 10 خانوار یک خانوار به صورت نمونه انتخاب و از آن خانوار یک پرسشنامه تکمیل شد.

جدول ۵- حجم جامعه و نمونه آماری در دو شهر گرگان و کرمان

شهر	جنس	تعداد جمعیت گروه سنی ۱۵ تا ۶۵ سال	درصد از جمعیت	حجم نمونه
گرگان	زن	۱۰۱۰۳۲	۵۰	۱۹۲
	مرد	۱۰۱۰۸۶	۵۰	۱۹۲
	کل	۲۰۲۱۱۸	۱۰۰	۳۸۴
کرمان	زن	۱۸۱۳۴۲	۴۸/۸	۱۸۷

شهر	جنس	تعداد جمعیت گروه سنی ۱۵ تا ۶۵ سال	درصد از جمعیت	حجم نمونه
	مرد	۱۹۰۱۵۵	۵۱/۲	۱۹۷
	کل	۳۷۱۴۹۵	۱۰۰	۳۸۴
	زن	۲۸۲۳۷۴	۴۹/۴	۳۷۹
کل	مرد	۲۹۱۲۴۱	۵۰/۶	۳۸۹
	کل	۵۷۳۶۱۵	۱۰۰	۷۶۸

۳-۳- روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات

در این تحقیق، جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز، از دو روش اسنادی و میدانی استفاده شده است. موارد استفاده هر کدام از این دو روش به شرح زیر است:

۱- روش اسنادی: از این روش برای انجام مطالعه اکتشافی و در ادامه بررسی مبانی نظری، پیشینه و تجربه مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور و نهایتاً پرسشنامه استفاده شد.

۲- روش میدانی: روش میدانی، جنبه عملی مطالعه حاضر را تحت پوشش قرار می‌دهد. از این روش جهت انجام عملیات میدانی و تکمیل پرسشنامه در میان زنان و دختران دو شهر گرگان و کرمان، بهره گرفته شده است. همچنین، در کنار تکنیک پرسشنامه، به منظور جمع‌آوری اطلاعات دقیق‌تر و جمع‌بندی بهتر نتایج حاصل از تکمیل پرسشنامه، از روش‌های کیفی همچون مصاحبه مشارکتی، عمیق و ساختاریافته با صاحب نظران در زمینه بلایای طبیعی استفاده شد. بنابراین در مطالعه حاضر، از ترکیبی از روش‌های کمی (پیمایش) و کیفی (مصاحبه‌های عمقی) جهت جمع‌آوری داده‌های مورد مطالعه استفاده شد:

۱- پرسشنامه: تیم پرسشگران آموزش دیده با استفاده از پرسشنامه‌های طراحی شده به گروه‌های هدف مراجعه کرده و با توجه به پاسخ‌های آنها، پرسشنامه را تکمیل کردند.

۲- مصاحبه‌های عمیق و کاملاً ساخت‌یافته: در این شیوه، با طرح سوال‌هایی مشخص در راستای اهداف مطالعه، مصاحبه‌های عمقی با تعدادی از صاحب‌نظران، مدیران و کارشناسان در زمینه بلایای طبیعی انجام گرفت.

۴-۳- روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

در این مطالعه، داده‌ها و اطلاعات حاصل از بخش کمی (پیمایش) و کیفی (مصاحبه‌های عمقی) به روش‌های متفاوتی مورد پردازش و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

در بخش کمی، داده‌های پرسشنامه پس از جمع‌آوری، وارد نرم‌افزار آماری SPSS شده و در ادامه بر اساس سوال‌ها و اهداف تحقیق، مورد پردازش و تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نمایش یافته‌ها در این بخش، به صورت توصیفی و در قالب جدول‌های سه‌بعدی بر اساس دو معیار شهر (گرگان و کرمان) و جنسیت (زنان و مردان) انجام گرفته است.

در بخش کیفی، طبیعتاً شیوه پردازش و تحلیل نتایج حاصل از مصاحبه‌های ساختاریافته، متفاوت با متناظر آن در بخش کمی است. در این بخش، داده‌ها و مشاهدات بر اساس وجوده تفاوت و اشتراک، از طریق روش‌های کدگذاری باز و محوری مقوله‌بندی شده و سپس بر اساس موضوع محوری تحقیق (نیازمنجی آموزشی زنان در مدیریت ریسک سوانح طبیعی) تحلیل شده‌اند.

فصل چهارم

نتایج حاصل از اجرای نیازسنجدی آموزشی زنان در دو شهر کرمان و گرگان

✓ جمع‌بندی یافته‌های کمی و کیفی حاصل از اجرای نیازسنجدی آموزشی زنان چه نتایجی را در بر داشت؟

مطالعه در مورد نیازهای زنان در زمان بلایای طبیعی، به ویژه زمانی که مقوله نیازهای آموزشی مطرح می‌شود، موضوعی بسیار پیچیده و چندسطوحی است که طبیعتاً به کارگیری یک روش خاص نمی‌تواند تمامی اهداف مورد نظر را پوشش دهد. به همین خاطر، در این کار سعی شد تا با استفاده از روش‌های مختلف کمی و کیفی، نیازهای زنان در مراحل مختلف بلایای طبیعی سنجش و بررسی شود. برای این منظور، ابتدا یک مطالعه اکتشافی جهت شناسایی اولیه نیازهای زنان در بلایای طبیعی انجام شد تا از طریق آن، زمینه انجام وسیع‌تر کار، پیرامون زوایای گوناگون نیازهای زنان در بلایای طبیعی از طریق یک عملیات پیمایشی فراهم آید. بنابراین، قسمت اول این فصل به بررسی نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی و قسمت دوم به بررسی نتایج حاصل از انجام ارزیابی سریع اکتشافی اشاره دارد. در مرحله سوم، به انجام مصاحبه با صاحب نظران در زمینه بلایای طبیعی پرداخته شد که نتایج حاصل از این مصاحبه، محتوای بخش سوم این فصل را تشکیل می‌دهد. بنابراین، نتایج این مطالعه را می‌توان در سه بخش ارائه نمود که در ادامه فصل، به تفکیک به شرح هر کدام از آنها پرداخته می‌شود:

- بخش اول؛ نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی
- بخش دوم؛ نتایج حاصل از ارزیابی سریع اکتشافی
- بخش سوم؛ نتایج حاصل از مصاحبه

۴-۱- نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی

هدف اصلی این گزارش، شناسایی نیازهای آموزشی زنان در سوانح طبیعی است. برای شناسایی دقیق‌تر این نیازها، ابتدا سعی شد با انجام یک مطالعه مقدماتی و پایلوت درباره نیازهای زنان به هنگام بروز بلایای طبیعی در دو شهر کرمان و گرگان، زمینه انجام بخش میدانی مطالعه در قالب روش‌های کمی (پیمایش) و کیفی (مصاحبه کیفی) در سطح وسیع‌تر فراهم شود. جامعه آماری این بخش، شامل تمامی زنان ۱۵ تا ۶۵ سال دو شهر کرمان و گرگان است که از بین آنها، تعداد ۵۰ نفر از هر شهر (جمعاً ۱۰۰ نفر) مورد مصاحبه عمقی در قالب سوال‌های باز فرار گرفتند. در ضمن، سعی شد که این تعداد از پاسخگویان بیش‌تر از بین زنان تحصیل کرده و باسود انتخاب شوند. زیرا آن‌ها می‌توانند به عنوان گروه آشنا به محیط از یک طرف و دارای قدرت تجزیه و تحلیل بالا از طرف دیگر، کمک شایان توجهی به محققان در جهت تدوین شاخص‌های مطالعه و همین طور تدوین استراتژی‌ها کنند.

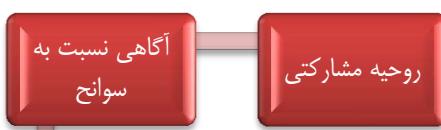
موضوع‌های مطالعه مقدماتی

در مجموع، در مطالعه مقدماتی و پرسشنامه اولیه، هفت مقوله زیر مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفت.

- بررسی میزان آسیب‌پذیری زنان در مقایسه با مردان و دلایل آسیب‌پذیر بودن زنان
- بررسی نیازهای خاص زنان در موقع بحرانی
- بررسی انواع اقدامات پیشگیرانه از سوی مردم، شهرداری، هلال احمر و مسؤولان کشوری
- بررسی میزان تقدیرگرایی در بین زنان و اعتقاد به دخالت نکردن در سرنوشت
- بررسی میزان آگاهی زنان نسبت به سوانح و منابع کسب خبر آن‌ها

- بررسی میزان روحیه همکاری در بین مردم دو شهر مورد مطالعه از نگاه پاسخگویان
 - بررسی میزان باور به رعایت شهونات مذهبی حتی در هنگام رخدادن سوانح طبیعی در ادامه، به بررسی نظرهای پاسخگویان درباره هر یک از موارد مطرح شده در بالا پرداخته شده است. در ابتدا سعی شد که از چند سوال وروی درباره نگرانی‌ها و آسیب‌پذیری زنان پرسیده شود و در ادامه به بررسی نیازمندی زنان در مواجهه با سوانح طبیعی پرداخته شود.
- نتایج اجمالی حاصل از مطالعه مقدماتی در زیر آورده شده است.

۴-۱-۱-۱- میزان آسیب‌پذیری

نتایج نشان داد که میزان آسیب‌پذیری زنان در مواجهه با سیل و زلزله بیشتر از مردان است. طبق نتایج، مهم‌ترین دلیل آسیب‌پذیری زنان، بعد عاطفی و روانی و وضعیت جسمانی زنان در مقایسه با مردان است. با توجه به نتایج، نزدیک به ۶۰ درصد از زنان به نیازهای روحی و روانی اشاره کردند.

۴-۱-۲- فعالیت‌های پیشگیرانه

در این گزارش، برای بررسی فعالیت‌های گروه‌های مختلف در جهت کاهش نگرانی‌های زنان، از مردم پرسش شد که: «اگر خدای ناکرده زلزله یا سیل انفاق بیافتد، برای این که شما به عنوان یک زن نگرانی کمتری نسبت به آن داشته باشید، هر یک از گروه‌های مختلف چه کارهایی برای زنان انجام بدھند» که بر اساس آن، مهم‌ترین موردی که به آن اشاره شد، آموزش قبل از حادثه است.

۴-۱-۳- نقش سازمان‌ها و نهادها

در مورد اقدامات لازم توسط شهرداری، اکثر پاسخگویان اظهار کردند که شهرداری باید بر ساخت و سازهای اصولی نظارت داشته باشد. در مورد نقش جمعیت هلال احمر، اکثر پاسخگویان به آماده‌بودن و ارائه خدمات به موقع این سازمان اشاره کردند. در مورد نقش مسوولان کلان کشوری در کم کردن نگرانی زنان قبل از هرگونه سانحه، اکثر پاسخگویان اختصاص بودجه مورد نیاز به سازمان‌های ذیرپیط درخصوص آموزش و آماده‌سازی اشاره داشته‌اند. در ادامه از پاسخگویان خواسته شد اگر خودشان در نقش مسوولان کشوری بودند، برای زنان چه کارهایی را انجام می‌دادند؟ در جواب اکثر پاسخگویان آموزش را عنوان کردند.

۴-۱-۴- تقدیرگرایی

در ادامه این بخش از مطالعه، به سنجش مفهوم تقدیرگرایی در بین پاسخگویان پرداخته شد، اما نتایج نشان داد که پاسخگویان چندان تقدیرگرا نبوده، زیرا اکثر پاسخگویان (۷۷ درصد) بیان کردند که می‌توان جلوی خسارت‌های مانند حوادث سیل و زلزله را گرفت و نباید تصور داشت که هر موقع که طبیعت اقتضاء کند، سیل و زلزله رخ می‌دهد و انسان باید توان آن را بپردازد.

۴-۱-۵- همکاری

در مورد باور به نقش همکاری مردم با یکدیگر در جلوگیری از خسارت‌ها، نتایج نشان می‌دهد که اکثر پاسخگویان (۹۱ درصد) بیان کردند که اگر مردم دست به دست هم دهنند، می‌توانند جلوی بسیاری از خسارت‌ها و یا مشکلات را بگیرند.

۴-۱-۶- آگاهی نسبت به سوانح

در مورد سنجش میزان اطلاع زنان درباره سیل و زلزله، نتایج نشان داد که اطلاعات اکثر پاسخگویان درخصوص سیل و زلزله در حد متوسط بوده است. در ادامه به بررسی منابع کسب خبر پاسخگویان پرداخته شد، نتایج نشان داد که اکثر پاسخگویان اطلاعات مربوط به سیل و زلزله را از طریق رسانه‌های عمومی به دست آورده‌اند.

۴-۱-۷- روحیه مشارکتی

در ادامه، به بررسی میزان همکاری مردم با یکدیگر پرداخته شد. اکثر پاسخگویان معتقد بودند که در صورت بروز حوادث یا مشکلات، دیگران در حد متوسط (یا گاهی اوقات) به آن‌ها کمک خواهند کرد. به عبارت دیگر، روحیه مشارکتی در حد متوسطی در بین مردم وجود دارد.

۲-۴- نتایج حاصل از ارزیابی سریع اکتشافی

در این قسمت به تحلیل نتایج حول محور مهم‌ترین نیازهای زنان در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، روان‌شناسی و نظایر آن در بین کل پاسخگویان و نیز به تفکیک دو معیار شهر (گرگان و کرمان) و جنسیت (زن و مرد) پرداخته می‌شود تا بتوان بر اساس این شناسایی، نیازهای آموزشی استخراج شده و در ادامه، برنامه‌های آموزشی لازم درباره آن‌ها را در قالب بسته‌های آموزشی تدوین و اجرا کرد. به بیانی دیگر، تمامی نتایج این بخش در ۱۰ مقوله اصلی به شرح زیر دسته‌بندی و ارائه شده‌اند:

یافته‌های حاصل از بررسی نیازهای آموزشی زنان در بلایای طبیعی

- بررسی آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی
- بررسی دانش بلایای طبیعی
- بررسی تجربه بلایای طبیعی
- بررسی مهارت‌های مقابله با بلایای طبیعی
- بررسی نیازهای زنان در بلایای طبیعی
- بررسی نقش دولت در کاهش ریسک آسیب‌پذیری زنان
- بررسی نقش گروه‌های مختلف در کاهش ریسک آسیب‌پذیری زنان در برابر بلایای طبیعی
- بررسی اولویت گروه‌های تأثیرگذار بر کاهش آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی
- بررسی مشارکت زنان در مدیریت ریسک بلایای طبیعی
- بررسی شرایط مربوط به وابستگی اقتصادی زن و مرد به یکدیگر و مدیریت منزل

نتایج تلفیقی در بخش ۴-۴ توضیح داده شده است. جهت دریافت اطلاعات دقیق شامل درصد پاسخگویی به هر یک از گونه‌ها به فایل نرم‌افزاری پیوست مراجعه کنید.

۴-۳- نتایج مصاحبه با متخصصان و دستاندرکاران

با توجه به مصاحبه‌های انجام گرفته با کارشناسان و صاحبنظران راجع به نیازهای زنان در بلایای طبیعی و نظرهای هر یک در این خصوص، نتایج این مصاحبه‌ها را می‌توان در جدول زیر و به صورت مختصر دسته‌بندی کرد.

جدول ۶- جمع‌بندی نتایج حاصل از مصاحبه با کارشناسان و صاحبنظران

ردیف	مشکلات و مسائل (آسیب‌ها)	راه کارها و راهبردها
۱	حاکمیت نگرش‌ها و باورهای قالبی جنسیتی در جامعه	تغییر نگرش جنسیتی به زنان و دختران در جامعه
۲	فقدان فرصت‌های شغلی برابر بین زنان و مردان با توجه به توانایی‌ها و شایستگی آن‌ها (حاکمیت شایسته‌سالاری)	افزایش فرصت‌های شغلی برابر بین زنان و مردان با توجه به توانایی‌ها و شایستگی آن‌ها (حاکمیت شایسته‌سالاری)
۳	فقدان اعتماد به نفس ناشی از توانایی و تخصص و مهارت در یک حرفه	آموزش مهارت‌های شغلی و درآمدزایی به زنان
۴	فقدان امنیت زنان در موقع بحران	نهادینه کردن فرهنگ ایمنی
۵	واپسیگی بیش از حد اقتصادی زنان به مردان	ارائه آموزش‌های شخصی و مهارت‌های فردی به زنان
۶	فقدان دسترسی زنان به ابزارهای توسعه مانند: دانش، آگاهی، مهارت، دسترسی به منابع و مواد، اهرم‌های تصمیم‌گیری، فقدان قدرت اجتماعی	افزایش شرکت زنان در کلاس‌های مختلف ورزشی، هنری، فرهنگی و اجتماعی
۷	دسترسی کمتر زنان به آموزش و فرصت‌های یادگیری	ارائه آموزش‌های لازم قبل از رخداد سوانح به زنان
۸	چندنقشی بودن زنان (همسر و مادر) خانه‌داری، خودامدادی همسرداری و پیچه‌داری	ساماندهی زنان در محلات برای تشکیل گروه‌های خودامدادی
۹	نیاز فزاینده زنان به اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی در تمام مسائل اجتماعی، حقوقی، اقتصادی و فرهنگی	- آموزش همگانی از طریق رسانه‌ها در مورد انواع آگاهی‌ها در موقع سوانح به زنان و مردان - تدریس دروس مرتبط آمادگی در موقع مدیریت بحران در مدارس و دانشگاه‌ها
۱۰	عدم آشنایی و آگاهی زنان در مورد انواع بلایای طبیعی	- آموزش همگانی، آموزش‌های امدادی و خودامدادی - الزامی‌شدن آموزش امداد‌سالانی مانند آموزش آمادگی دفاعی در کشور
۱۱	فقدان طرح جامع در زمینه توجه به مسائل و مشکلات زنان در سوانح طبیعی و موازی کاری سازمان‌ها	تدوین طرح جامع در زمینه نیازهای روان‌شناختی، فیزیولوژیکی و عاطلفی زنان در سوانح طبیعی و توجه ویژه به مسائل روحی و روانی زنان در موقع پس از سوانح و تهییه بسته‌های بهداشتی در زمینه بهداشت باروری برای زنان در موقع بحران
۱۲	آسیب‌پذیری روحی و روانی زنان به ویژه در زمان رخداد سوانح طبیعی	توجه به تنظیم جمیعت خانواده
۱۳	وجود فرهنگ قومی و ویژگی‌های خاص فرهنگی (محدودیت فرهنگی)	توجه به نقش باورهای مذهبی در بهداشت روان

۴-۴- جمع‌بندی یافته‌های کمی و کیفی

بر اساس مطالعات انجام شده نتیجه تلفیقی بررسی‌ها به شرح زیر است.

۱- حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان

نتایج به دست آمده نشان داد که مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان عبارت است از: ۱- فقدان امنیت، ۲- فقدان اشتغال، ۳- نبود آموزش یا پایین‌بودن میزان آموزش زنان در مورد بلایای طبیعی و ۴- مشکلات فرهنگی یا تفکر سنتی مردان درباره زنان و عدم باور به مشارکت زنان.

۲- علل آسیب‌پذیری زنان نسبت به مردان

طی مطالعه صورت گرفته مهم‌ترین دلایل آسیب‌پذیری زنان نسبت به مردان عبارت بودند از: ۱- وجود پتانسیل آسیب‌پذیری بیش‌تر روحی و روانی زنان (به‌خاطر عاطفی‌بودن، داشتن ترس و اضطراب و ازاین قبیل)، ۲- شرایط اجتماعی تعریف شده برای زنان در جامعه و رعایت نکردن حقوق زنان از طرف جامعه و مسوولان، ۳- آسیب‌پذیری جسمانی و فیزیکی زنان، ۴- حفظ حجاب در زمان وقوع بلایا و غیره.

۳- آسیب‌پذیری زنان در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی

نمودار ۳- مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان نسبت به مردان در سوچ

۱- مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان

نمودار ۳- مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان در سوچ

۲- چرا زنان از مردان آسیب‌پذیرترند؟

نمودار ۴- مهم‌ترین علل آسیب‌پذیری زنان نسبت به مردان در سوچ

در رابطه با زمینه‌های آسیب‌پذیری زنان به طور خاص در عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی بعد از وقوع

بلایای طبیعی نیز، مهم‌ترین مواردی که پاسخگوییان به آن اشاره داشتند، عبارت بود از: ۱- عدم برابری زنان

و مردان در دریافت امکانات و تجهیزات مورد نیاز،

۲- سوءاستفاده جنسی از زنان و سلب احساس

امنیت از آنان، ۳- منزوی‌شدن زنان در کمپ‌ها و

عدم حضور در فعالیت‌های امدادی، ۴- فقدان اطلاع

رسانی درخصوص امکانات و خدمات خاص زنان،

۵- ازدواج اجباری دختران در دوران بعد از سانحه،

۶- تخریب مدارس دختران و طولانی‌شدن مدت

بازسازی آنها.

۳- آسیب‌پذیری زنان در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی

نمودار ۵- مهم‌ترین علل آسیب‌پذیری زنان در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی در سوچ

۴- دانش مردم در زمینه بلایای طبیعی

در مطالعه حاضر، یکی از موضوع‌های که مدنظر قرار گرفت، سنجش دانش پاسخگویان در مورد بلایای

طبیعی بود. در این راستا، از پاسخگویان خواسته شد تا چند نمونه از بلایای طبیعی را نام ببرند که

پاسخگویان در جواب، عمدهاً به چهار مورد زیر به ترتیب اولویت اشاره داشته‌اند: ۱- سیل ۲- زلزله ۳- طوفان

۴- آتش‌سوزی.

نوع اطلاعات و توانمندی پاسخگویان در جهت کاهش خطرات بلایای طبیعی، موضوع دیگری بود که در

راستای سنجش دانش پاسخگویان در مورد بلایای طبیعی مورد بررسی قرار گرفت. پاسخ‌های به دست آمده

نشان داد که اکثریت پاسخگویان به اطلاعات و توانمندی‌های زیر اشاره داشته‌اند: ۱- داشتن اطلاعات لازم

در زمینه کمک‌های اولیه ۲- پناه‌گرفتن در مکان‌های امن خانه، ساختمان و ارتفاعات ۳- داشتن ایمان به خدا و حفظ اعتماد به نفس.

منابع کسب اطلاعات در خصوص بلایای طبیعی

صدا و سیما

رسانه‌های گروهی

مطالعات درسی و غیردرسی

شرکت در دوره‌های آموزشی

نمودار ۶- مهم‌ترین منابع کسب اطلاعات در خصوص سوانح

۴-۵- منابع کسب اطلاعات درباره بلایای طبیعی

در خصوص منابع کسب اطلاعات پیرامون بلایای طبیعی، مهم‌ترین پاسخ‌ها به ترتیب اولویت عبارت بودند از: ۱- صدا و سیما (رادیو و تلویزیون)، ۲- رسانه‌های گروهی از جمله روزنامه‌ها، فیلم و اینترنت، ۳- مطالعات درسی و غیردرسی و بروشور، ۴- شرکت در کارگاه‌های آموزشی برگزار شده توسط سازمان‌هایی مانند هلال‌احمر، مسجد محله و نظایر این‌ها.

۴-۶- ابزارهای اطلاع‌رسانی به مردم درباره بلایای طبیعی

همان‌طورکه در متن گزارش آمده است، پس از بررسی مهم‌ترین منابع کسب اطلاعات پاسخگویان در زمینه بلایای طبیعی، به مطالعه نظر آنان در خصوص بهترین روش‌ها و ابزارها برای اطلاع‌رسانی به مردم به طور عام و زنان به طور خاص به منظور کاهش خطرها و بلایای طبیعی پرداخته شد. در پاسخ به این پرسش، پاسخگویان به ترتیب اولویت به موارد زیر اشاره داشته‌اند: ۱- رادیو و تلویزیون کشوری (ملی)، ۲- رادیو و تلویزیون استانی، ۳- روزنامه‌ها یا مجلات محلی، ۴- جزووهای و بروشورهای مرتبط، ۵- تابلوهای اعلانات در سطح شهر و محلات (بیلبوردها) ۶- سخنرانی‌های مسوولان در اماکن عمومی.

۴-۷- آگاهی از اقدامات سازمان‌های امدادی

در مورد میزان آگاهی از برگزاری مانورهای آمادگی در برابر بلایای طبیعی توسط سازمان‌هایی مانند هلال‌احمر، که مؤلفه دیگری از سنجش میزان دانش بلایای طبیعی در بین پاسخگویان بود، نتایج نشان داد که در شهر کرمان وضعیت بهتر بوده و میزان آگاهی مردم از این مانورها، به خاطر تجربه زلزله بم و جدیت مسوولان استانی در برگزاری دوره‌های آموزشی، بالاتر از مردم گرگان بوده است.

۴-۸- تجربه بلایای طبیعی توسط مردم کرمان و گرگان

تجربه بلایای طبیعی در زندگی نیز از جمله مواردی است که از پاسخگویان درباره زوایای مختلف آن سوال شد. در این رابطه، نتایج نشان داد که تقریباً ۷۰ درصد از پاسخگویان کرمانی و ۶۰ درصد از پاسخگویان گرگانی تجربه حداقل یک بار بلایای طبیعی را داشته‌اند. در این زمینه، از پاسخگویان خواسته شد تا به مواردی که در آن لحظه به عنوان کمبود یا خلاً احساس می‌کردند، اشاره کنند که مهم‌ترین موارد عبارت بودند از: ۱- مکان‌های ایمن، ۲- کمک‌های روحی و روانی، ۳- کمک‌های اولیه، ۴- توزیع امکانات رفاهی ۵- شناسایی مصدومان و آسیب‌دیدگان و کمک‌رسانی به آنها.

خلأهای سوانح پیشین

مکان‌های ایمن

کمک‌های روحی و روانی

کمک‌های اولیه

توزیع امکانات رفاهی

شناسایی و کمک رسانی

نمودار ۷- مهم‌ترین کمبودهای تجربه شده در سوانح پیشین

۴-۴-۹- اقدام مردم پس از وقوع زلزله یا سیل

به منظور بررسی هر چه بهتر میزان آگاهی و دانش پاسخگویان در زمینه بلایای طبیعی و اقداماتی که باید در هنگام بروز چنین بلایایی انجام دهنده، طی پرسشی از آنان خواسته شد تا بیان کنند در صورت وقوع سیل و یا زلزله، چه اقدام فوری انجام می‌دهند. در این زمینه، پاسخگویان موارد زیر را بیان داشته‌اند: ۱- فرار از محل حادثه در جهت حفظ جان خود، ۲- شناسایی اماکن امن و رفتن به آنجا، ۳- کمک به دیگران در جهت حفظ جان آنان، ۴- تهییه وسایل امدادی و اورژانسی ۵- حفظ آرامش و اعتماد به نفس.

۴-۴-۱۰- نیازهای زنان قبل، حین و پس از وقوع بلایای طبیعی

تمرکز گزارش حاضر بر نیازسنجی آموزشی زنان در مواجهه با بلایای طبیعی است، از این رو مهم‌ترین نیازهای زنان در مراحل مختلف قبل، حین و پس از وقوع بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله، سوال شد. در زمینه مهم‌ترین نیازهای زنان در زمان قبل از وقوع بلایای طبیعی، پاسخگویان به موارد زیر اشاره داشته‌اند: ۱- آگاهی و اطلاع‌رسانی به زنان، ۲- برگزاری کلاس‌های آموزشی امداد و نجات و کمک‌های اولیه، ۳- دادن آمادگی لازم روحی، روانی و جسمی ۴- آماده‌کردن امکانات و تدارکات لازم.

نیازهای زنان در سوانح									
قبل از وقوع			حین وقوع			پس از وقوع			
آگاهی و اطلاع‌رسانی	کلاسهای آموزشی	دادن آمادگی لازم	امکانات و تدارکات	امداد رسانی به موقع	دادن اعتماد به نفس	وجود زنان امدادرسان	اطلاع‌رسانی به موقع	امداد رسانی	تأمین نیازهای مختلف
									حمایت مالی

نمودار ۸- مهم‌ترین نیازهای زنان قبل، حین و پس از وقوع سوانح

اما در مورد نیازهای زنان در حین وقوع بلایای طبیعی، نتایج نشان از آن داشت که مهم‌ترین نیازها عبارتند از: ۱- امدادرسانی به موقع، ۲- دادن اعتماد به نفس و حفظ خونسردی ۳- وجود زنان امدادرسان. در نهایت، در مورد نیازهای زنان در زمان پس از وقوع بلایای طبیعی سوال شد که مهم‌ترین موارد اشاره شده از سوی پاسخگویان عبارت بودند از: ۱- اطلاع‌رسانی به موقع، ۲- کمک به مصدومان و امدادرسانی، ۳- تأمین نیازهای مختلف عاطفی و روحی و روانی مانند دادن اعتماد به نفس و آرامش در مورد کنار آمدن با شرایط ۴- ارائه حمایت مالی از طرف دولت.

۴-۴-۱۱- اقدامات لازم جهت کاهش آسیب‌پذیری در حوادث طبیعی

در ادامه، از پاسخگویان خواسته شد تا به برنامه‌های آموزشی لازم برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر بلایای طبیعی اشاره داشته باشند که مهم‌ترین موارد نظر آنها عبارت بودند از: ۱- برخورداری از آموزش های کمک‌های اولیه، ۲- برخورداری از آموزش‌های کمک‌های امدادی، نظامی و علمی، ۳- آموزش راههای تقویت ایمان و اعتماد به نفس، ۴- آموزش در حوزه بهداشت فردی و اجتماعی ۵- آموزش مهارت‌های فردی مانند شنا و رانندگی.

در ادامه، موضوع به صورت تخصصی‌تر مورد سنجش قرار گرفت. بدین صورت که ابتدا درباره ضرورت، دلایل و میزان آشنایی زنان با دانش عمومی در زمینه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها سوال شد. در زمینه ضرورت،

نتایج نشان داد که قریب به ۹۰ درصد از پاسخگویان کرمانی و ۸۰ درصد از پاسخگویان گرگانی آشنایی زنان را در زمینه مقاومسازی ساختمان‌ها ضروری ارزیابی کرده‌اند. درخصوص دلایل این موضوع نیز، پاسخگویان به دو پارامتر اشاره داشته‌اند: ۱- داشتن اطلاعات لازم در مورد نکات ایمنی و ۲- دقت و ظرافت بیشتر زنان نسبت به مردان. در مورد میزان آشنایی زنان در این زمینه، نتایج نشان داد که بیش از ۶۵ درصد از پاسخگویان در دو شهر مورد مطالعه، میزان آشنایی زنان با نکات ایمنی ساختمان‌ها را در حد ناجیز ارزیابی کرده‌اند.

سپس، درباره ضرورت تشکیل سازمان مختص زنان در جهت حمایت از آنان در هنگام بلایای طبیعی، از پاسخگویان سوال شد و از آنجا که این سوال جنبه نگرش جنسیتی را در بین زنان و مردان نشان می‌دهد، نکته قابل توجه این است که مردان، بیشتر از زنان، تشکیل چنین سازمانی را ضروری دانسته‌اند. به‌طوری که حدود ۶۱ درصد از پاسخگویان مرد کرمانی و ۴۲ درصد از پاسخگویان مرد گرگانی ضرورت تشکیل این سازمان را مهم ارزیابی کرده‌اند. در ادامه، از پاسخگویان خواسته شد تا به نوع فعالیت این سازمان اشاره کنند که مهم‌ترین فعالیت‌های پیشنهادی عبارت بودند از: ۱- آموزش کمک‌های اولیه و امدادی، ۲- تأمین نیازهای اولیه مانند نیازهای اقتصادی، بهداشتی^۳- افزایش اعتماد به نفس^۴- آموزش کار گروهی.

۴-۱۲-۴- وضعیت بیمه زنان در حوادث طبیعی

در مورد وضعیت بیمه‌ای زنان نیز سوال‌هایی شد و نتایج نشان داد که بالغ بر ۷۰ درصد از زنان کرمانی، تحت حمایت بیمه‌های مختلف (از جمله تأمین اجتماعی، خدمات درمانی، تکمیلی و از این قبیل) قرار دارند، ولی این شرایط تا سطح ۵۰ درصد در بین زنان گرگان وجود دارد. درخصوص ضرورت تشکیل نظام بیمه‌ای خاص در جهت حمایت از زنان، نتایج نشان داد که نزدیک به ۶۵ درصد از پاسخگویان از ضرورت چنین نظام بیمه‌ای برای زنان سخن گفته‌اند.

۴-۱۳-۴- نقش گروه‌های مختلف در کاهش آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی

به منظور بررسی این موضوع، نقش ۵ گروه تأثیرگذار شامل: زنان، شهرداری و استانداری، هلال احمر و سازمان‌های امدادی، وزارت بهداشت و سازمان‌های متولی امور بهداشتی و درمانی و مسؤولان کلان کشوری مورد نظر قرار گرفت.

درباره نقش زنان در کاهش آسیب‌پذیری و یا پیشگیری از بروز مشکل برای زنان در زمان بلایای طبیعی، نتایج نشان داد که: ۱- کسب آموزش و آمادگی لازم در برخورد با مشکلات، ۲- حفظ آرامش و اعتماد به نفس^۳- فراغیری کمک‌های اولیه و امدادی، به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که پاسخگویان اعتقاد داشته‌اند زنان می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب‌پذیری خود در برابر بلایای طبیعی ایفا کنند. افزون بر این، پاسخگویان مهم‌ترین نقش زنان در بازسازی اوضاع و شرایط پس از بلایای طبیعی را به ترتیب عبارت دانسته اند از: ۱- حفظ روحیه خود و دادن روحیه به دیگران، ۲- امدادرسانی^۳- کمک به پاک سازی و ساخت‌وساز مجدد.

در مورد نقش شهرداری و استانداری، نتایج نشان داد که: ۱- ایجاد مکان‌های مناسب برای موقع بحرانی مانند پناهگا، کمپ، چادر و غیره، ۲- تهیه امکانات و تجهیزات لازم مانند لوازم بهداشتی^۳- اصلاح وضعیت مهندسی ساختمان و نظارت بر ساختمان‌سازی، مهم‌ترین اقداماتی هستند که شهرداری و استانداری می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب‌پذیری زنان در هنگام مواجهه با بلایای طبیعی انجام دهند.

در مورد نقش هلال احمر و سازمان‌های امدادی، پاسخگویان عنوان داشته‌اند که: ۱- امدادرسانی به موقع، ۲- برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های کمک‌های اولیه^۳- ارائه امکانات لازم رفاهی و بهداشتی به ترتیب

مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که هلال احمر و سازمان‌های امدادی می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب پذیری زنان در برابر بلایای طبیعی بر عهده بگیرند.

در مورد نقش وزارت بهداشت و سازمان‌های بهداشتی، به گفته پاسخگویان: ۱- ایجاد مکان‌های بهداشتی ویژه زنان در مناطق مختلف و داشتن تجهیزات بهداشتی و جلوگیری از بیماری‌های واگیردار، ۲- فراهم کردن وسایل مورد نیاز ۳- رسیدگی به مصدومان و آسیب‌دیدگان روحی و جسمی، به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که وزارت بهداشت و سازمان‌های متولی امور بهداشتی و درمانی می‌توانند در جهت کاهش آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی بر عهده بگیرند.

در خصوص نقش مسوولان کلان کشوری (وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌ها در سطح کشور)، پاسخگویان بیان داشته‌اند که: ۱- توجه به امکانات لازم برای موقع بحرانی، ۲- توجه و اهمیت به حقوق زنان در اجتماع و آماده‌بودن از نظر بودجه ۳- آماده‌سازی و بسیج کل کشور به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که مسوولان کلان کشوری باید در جهت کاهش آسیب‌پذیری زنان در زمان بلایای طبیعی بر عهده بگیرند.

۴-۴-۱۴- اولویت‌بندی گروه‌های موثر بر کاهش آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی

در این خصوص، اولین موضوعی که مورد پرسش قرار گرفت، بررسی مهم‌ترین گروه‌های تأثیرگذار در بازسازی شرایط اقتصادی، اجتماعی و روانی و کاهش آسیب‌پذیری زنان بعد از وقوع بلایای طبیعی بود که در پاسخ به آن، پاسخگویان نقش مسوولان را بیش از بقیه گروه‌ها مهم دانسته‌اند. پس از آن، به نقش مردم و در نهایت همکاری مشترک بین مردم و مسوولان اشاره داشته‌اند. سوال دومی که در راستای گروه‌های تأثیرگذار مورد بررسی قرار گرفت، نوع اقدامات لازم توسط مسوولان جهت افزایش توانمندی اقتصادی زنان (از قبیل داشتن شغل و یا مهارت خاص) پس از وقوع بلایا و در نهایت توانمندی اقتصادی پاسخگویان بود که به اعتقاد پاسخگویان: ۱- کمک و همیاری دولت، ۲- برگزاری دوره‌های آموزش حرفه‌ای برای زنان و ۳- شناخت توانمندی‌های زنان، مهم‌ترین اقدامات ضروری مسوولان در جهت ارتقاء توانمندی اقتصادی زنان در زمان بلایای طبیعی است.

۴-۴-۱۵- موانع مشارکت زنان در بلایای طبیعی

طی سوالی که از پاسخگویان به عمل آمد، نتایج نشان داد که: ۱- عدم اعتقاد دولت، نهادهای محلی و مردم به توانمندی زنان، ۲- موانع اجتماعی و فرهنگی مانند نقش‌های جنسیتی کلیشه‌ای در بین مردم و همسر، ۳- موانع فکری مدیران و تصمیم‌گیران برای دادن نقش‌هایی تصمیم‌گیری به زنان کارآمد و ۴- موانع حاصل از برداشت نادرست از مسائل مذهبی، مهم‌ترین موانع مشارکت و عدم حضور زنان در بلایای طبیعی است.

موانع مشارکت زنان در مدیریت بحران

نمودار ۹- مهم‌ترین موانع مشارکت زنان در سوانح

۴-۴-۱۷- چگونه می‌توان به مشارکت زنان در مدیریت بلایای طبیعی کمک کرد؟

برای رسیدن به پاسخ این سوال و تحقق اهداف مطالعه، به بررسی راه حل‌ها و پیشنهادهای پاسخگویان جهت رفع موانع مشارکت زنان در مدیریت ریسک بلایای طبیعی پرداخته شد که پاسخگویان به ترتیب مهم‌ترین راه کارها را، ۱- فرهنگ‌سازی در بین آحاد مردم جامعه، ۲- بستر سازی و اقناع مسوولان نسبت به پذیرش مشارکت زنان در مدیریت و ۳- توجه به حقوق زنان و اهمیت دادن به جایگاه زن در جامعه، دانستند.

چگونگی مشارکت زنان در مدیریت بحران

نمودار ۱۰- نحوه جلب مشارکت زنان در سوانح

فصل پنجم

اولویت‌بندی نیازهای آموزشی زنان و پاسخگویی به آن‌ها

- ✓ اولویت‌های آموزشی، سرفصل‌ها و نوع رسانه‌های آموزشی پیشنهادی کدام است؟
- ✓ استراتژی‌های اطلاع‌رسانی به زنان در خصوص مدیریت بحران چیست؟
- ✓ نقش و میزان همکاری دستگاه‌ها و نهادهای ذیربیط در افزایش مشارکت زنان در مدیریت بحران چیست؟
- ✓ برنامه اقدام و طرح جامع پیشنهادی برای ارتقای سطح آگاهی و حساسیت نسبت به مسائل و نیازهای ویژه زنان چیست؟
- ✓ فرآیند انتخاب آموزشگران چگونه باید باشد؟

۱-۵- اولویت‌بندی نیازهای آموزشی، تدوین سرفصل‌ها و پیشنهاد نوع رسانه

آموزشی مورد نیاز

این قسمت از گزارش را می‌توان به دو بخش اصلی تقسیم کرد: در بخش اول، به بررسی انواع نیازهای آموزشی گروه‌های اجتماعی مختلف جنسیتی در بلایای طبیعی پرداخته و در بخش دوم، ضمن ارائه تعاریف و مشخصاتی از رسانه‌های آموزشی، مهم‌ترین رسانه‌های آموزشی که می‌توان از طریق آنها محتوای آموزشی مورد نیاز را به گروه‌های اجتماعی مختلف آموزش داد، مورد اشاره قرار خواهد گرفت.

در رابطه با بخش اول که به بررسی انواع نیازهای آموزشی جنسیتی در بلایا می‌پردازد، باید گفت که در این مطالعه، پس از اجرای پرسشنامه در شهرهای گرگان و کرمان، در وهله نخست، نیازهای گروه‌های مختلف جنسیتی مورد تحلیل قرار گرفت و سپس با توجه به میانگین پاسخ‌ها برای هر گویه، اولویت‌بندی نیازها صورت گرفت. همچنین، مصاحبه‌های متعددی با متخصصان و دست‌اندرکاران حوزه جنسیت و بحران به منظور بازبینی و تعیین صحت اولویت‌بندی‌های انجام شده بر اساس پیمایش، صورت گرفت. در نهایت، نیازهای جنسیتی در بلایا به دو شکل، اولویت‌بندی و ارائه شده‌اند: در بخش اول، اولویت‌بندی این نیازها به تفکیک در حوزه‌های مختلف انجام گرفته و سپس در بخش دوم، تمامی نیازها به صورت یک‌جا در مقایسه با هم اولویت‌بندی شده‌اند.

در ضمن، در نمایش اولویت نیازها، به میانگین هر نیاز در بین مجموعه نیازها توجه شده است، به طوری که طیف سنجش نیازها مشابه طیف لیکرت در قالب ۴ گزینه اصلاً (با کد ۱)، کم (با کد ۲)، تا اندازه‌ای (با کد ۳) و زیاد (با کد ۴) بوده است و هر چه مقدار میانگین یک نیاز به گزینه زیاد (یعنی کد ۴) نزدیک‌تر باشد، اولویت آن بالاتر از بقیه است.

جدول ۷- اولویت‌بندی نیازهای زنان در حوزه‌های مختلف

نیازها	حوزه‌های نیاز
آب شرب بهداشتی بعد از وقوع زلزله و یا سیل	مسائل بهداشتی
مناسب بودن شرایط سرویس‌های بهداشتی (مانند فاصله مناسب، پوشیده بودن، وجود توالتهای مجزا)	
دسترسی به امکانات مربوط به تنظیم خانواده	
مناسب بودن شرایط حمام (مانند تعداد کافی حمام زنانه، مکان مناسب حمام)	
آب قابل دسترسی برای شستشوی لباس و نظافت بعد از وقوع زلزله و یا سیل	
توجه به مسائل بهداشت محیط در کمپ‌ها (مانند فاصله مناسب فاضلاب تا کمپ‌ها)	
آشنایی و استفاده از جعبه کمک‌های اولیه	کمک‌های اولیه
دادن روحیه به افراد کم سن و سال مثل کودکان و خردسالان	امداد و نجات
حفظ آرامش و اعتماد به نفس در هنگام رخ دادن بلایا	
داشتن اعتماد به توانمندی شخصی در مقابله با بلایا	
تجهیز چادر یا کانتینر در مرحله اسکان اضطراری و موقت (با امکانات متناسب با تعداد اعضای خانواده)	مسائل اسکان اضطراری
دسترسی به سوخت کافی برای گرم کردن کمپ‌ها	
فرامه بودن غذای کافی بعد از وقوع زلزله/سیل	
توزیع پوشاش کافی بعد از وقوع زلزله/سیل	
دسترسی به امکانات مناسب آشپزی	مسائل روانشناختی
احساس فقدان و از دست دادن عزیزان در زمان بعد از واقعه	
احساس عدم امنیت و ترس در برابر سوانح طبیعی	
احساس گناه و سرزنش به خاطر نجات ندادن اعضای خانواده	

میانگین	نیازها	حوزه‌های نیاز
۳/۵۱	ترس از وقوع مجدد حادثه	
۳/۴۷	بی‌نظمی‌ها و فشارهای عاطفی، روحی و روانی	
۳/۳۶	احساس افسردگی	
۳/۳۶	اضطراب، نگرانی و دلهره	
۳/۲۹	کاهش اطمینان و اعتماد به نفس	
۳/۲۵	کاهش امید به آینده	
۳/۲۳	کوفتگی بدن	
۲/۹۸	سردرد	
۲/۹۶	تپش قلب	
۲/۹۴	کم خوابی	
۲/۷۹	دیدن کاپووس در شب	
۲/۰۳	از بین رفتن زیبایی فیزیکی و نبود امکانات آرایشی	
۳/۴۸	توزیع عادلانه امکانات اولیه پزشکی (مانند داروهای ضروری)	مسائل درمانی
۳/۴۰	حضور تیم‌های مجروب پزشکی مشکل از زنان در حوزه‌های بهداشت، درمان، زنان و زایمان	
۳/۳۲	توجه به امکانات زنان باردار در کمپ‌ها	مسائل خاص
۳/۲۱	دسترسی به امکانات مربوط به دوره قاعدگی زنان	
۲/۲۵	توجه به امکانات و وسائل زایمان زنان	زنان
۲/۸۳	توجه به نیازهای خاص زنان سالم‌مند (مانند غذای مخصوص، عینک)	مسایل ویژه زنان سالم‌مند
۳/۳۷	ایجاد امنیت در کمپ‌ها	
۳/۲۸	پوشیده نبودن کمپ‌ها و عدم رعایت حریم خصوصی، ملاحظات مذهبی و حجب و حیا	
۳/۲۶	پیشگیری از امکان سرقت بیشتر از زنان در مقایسه با مردان	
۳/۱۷	عدم سوءاستفاده جنسی از زنان	مسائل اجتماعی
۳/۰۷	برابری زنان با مردان در دریافت امکانات و تجهیزات	
۲/۰۶	ایجاد فضای خصوصی برای زنان	
۲/۹۶	حفظ ارتباط با فامیل، دوستان و اهالی محل	
۲/۷۲	عدم فحاشی و ضرب و جرح مردان علیه زنان	
۳/۳۶	اطلاع‌رسانی کافی درخصوص وضعیت سلامت سایر اعضای خانواده	
۳/۲۶	اطلاع‌رسانی کافی درخصوص امکانات و خدمات خاص زنان	
۳	جلوگیری از تخریب مدارس دختران در مقاطع مختلف و طولانی‌شدن مدت بازسازی آنها	مسائل فرهنگی
۲/۹۹	ترغیب زنان برای حضور در فعالیت‌های امدادی	
۲/۷۷	مشارکت زنان در مراحل مختلف بازسازی (تصمیم‌گیری، مشاوره، اجرا و نظارت)	
۲/۵۸	پیشگیری ازدواج اجباری دختران در دوران بعد از واقعه	
۲/۳۰	آگاهی از نقاط امن در ساختمان و نحوه خروج هنگام بروز بلایای طبیعی	
۲/۲۷	برقراری ارتباط و همدلی با سایر افراد در محل حادث	
۲/۱۹	آگاهی از رعایت مسائل بهداشتی در زندگی‌های دسته جمعی	مهارت‌های فردی
۲/۱۴	حفظ سلامتی، جان، اموال و خانواده	
۲/۱۱	آمادگی جسمانی مانند دویدن، پریدن	
۲/۱۰	آگاهی از شرایط قاعدگی زنان و نحوه مراقبت شخصی	
۱/۹۴	آگاهی از شرایط بارداری زنان در بحران و نحوه مراقبت شخصی	
۱/۹۰	مهارت‌های مختلف مانند رانندگی، شنا	
۱/۸۸	آگاهی از نحوه پیشگیری از بیماری‌های واگیر	

جدول ۸- نیازها و رسانه‌های آموزشی برای گروههای مختلف جنسیتی

گروه‌ها	نیازها	سرفصل‌ها	رسانه‌های آموزشی
داختران دانش آموز	- آشنایی با کمک‌های اولیه و امداد و آتش‌سوزی - آشنایی با نحوه مقابله با حادثی مانند سیل، زلزله و مانند استفاده از حمام، توالت، بهداشت محیط، پیشگیری از بیماری‌های واگیر و از این قبیل	- آموزش کمک‌های اولیه - آموزش نحوه مقابله با بلایا (مانند پناه‌گیری، شناسایی نقاط امن) - آموزش مسائل بهداشتی	- ارائه برنامه درسی در زمینه داشتن بالای و نحوه مقابله با آنها و یا پرداختن فصل‌هایی از کتب درسی مرتبط مانند جغرافیا، حرفه و فن و امدادگی دفاعی به این مسأله - استفاده از سریال و فیلم سینمایی - اجرای تئاترهای موضوعی در مدارس - برگزاری مانورها - تهیه سی‌دی‌های آموزشی - طراحی بازی‌های کامپیوتری - تهیه انیمیشن - برگزاری اردوهای آموزشی
داختران دانشجو	- آشنایی با کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آشنایی با نحوه مقابله با حادثی مانند سیل، زلزله و آتش‌سوزی - آشنایی با نحوه رعایت مسائل بهداشتی در بلایا مانند استفاده از حمام، توالت، بهداشت محیط، پیشگیری از بیماری‌های واگیر - آشنایی با امکانات مربوط به تنظیم خانواده - حضور در مراحل مختلف بازسازی (تصمیم‌گیری، مشاوره، اجرا و نظارت)	- آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آموزش نحوه مقابله با بلایا (مانند پناه‌گیری، شناسایی نقاط امن) - آموزش مسائل بهداشتی - آموزش تنظیم خانواده - آموزش مشارکت در مدیریت بلایا	- برگزاری نشست‌ها، همایش‌ها، کنفرانس‌ها در داخل دانشگاهها - برگزاری کارگاه‌های آموزشی - برگزاری اردوها - برگزاری مانورها - تهیه سی‌دی‌های آموزشی - تهیه کلیپ‌های آموزشی - ارائه برنامه درسی در زمینه دانش و نحوه مقابله با بلایا - ایجاد کوبوسک اطلاع‌رسانی در سطح شهر - چاپ و نشر هشدارهای آموزشی در روزنامه‌ها، مجلات - تهیه برنامه‌های آموزشی آن‌لайн - استفاده از بسته‌های الکترونیکی و اینترنتی برای آموزش غیرحضوری - جزووهای کمک آموزشی
زنان شاغل	- آشنایی با کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آشنایی با نحوه مقابله با حادثی مانند سیل، زلزله و آتش‌سوزی - این‌سازی غیرسازهای محل سکونت - آشنایی با شیوه زندگی در فاز اسکان اضطراری (مانند چادر و کاتپیتر) - آشنایی با نحوه رعایت مسائل بهداشتی در بلایا مانند استفاده از حمام، توالت، بهداشت محیط، پیشگیری از بیماری‌های واگیر و مانند آن - آشنایی با مهارت‌های اقتصادی و رسیدن به توانمندی اقتصادی لازم - آشنایی با امکانات مربوط به تنظیم خانواده - حضور در مراحل مختلف بازسازی (تصمیم‌گیری، مشاوره، اجرا و نظارت)	- آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آموزش نحوه مقابله با بلایا (مانند پناه‌گیری، شناسایی نقاط امن) - آموزش این‌سازی غیرسازهای محل کار - آموزش زندگی در چادر و کاتپیتر - آموزش مسائل بهداشتی - آموزش مسائل تنظیم خانواده - آموزش این‌سازی غیرسازهای محل کار - آموزش مسائل قاعده‌گی زنان - آموزش مشارکت در مدیریت بلایا - آموزش نقش آموزه‌های دینی در مدیریت بلایا - آموزش کارآفرینی	- برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت ضمن خدمات - برگزاری کارگاه‌های آموزشی - برگزاری نشست - تهیه بروشورهای آموزشی - تهیه سی‌دی‌های آموزشی - ایجاد کوبوسک اطلاع‌رسانی در سطح شهر
زنان خانهدار	- آشنایی با کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آشنایی با نحوه مقابله با حادثی مانند سیل، زلزله و آتش‌سوزی - آشنایی با نحوه رعایت مسائل بهداشتی در بلایا مانند استفاده از حمام، توالت، بهداشت محیط، پیشگیری از بیماری‌های واگیر - آشنایی با تجهیزات فنی (شامل آب، برق و گاز) ساختمان - این‌سازی غیرسازهای محل سکونت - برخوداری از آماذگی جسمانی مناسب - آشنایی با انواع بلایا و نحوه مقابله با آنها - آشنایی با شیوه زندگی در فاز اسکان اضطراری (مانند چادر و کاتپیتر) - آشنایی با نحوه مواجهه با شرایط قاعده‌گی در زمان بلایا - تیزهای زنان در دوران خاص (بارداری و قاعدگی) - آشنایی با نحوه پیشگیری از بیماری‌های واگیر در شرایط بحران و زندگی جمعی - آشنایی با امکانات مربوط به تنظیم خانواده - آشنایی با مسائل بهداشت محیط در کمبها (مانند رعایت‌گذاری، سازگاری با محیط) - آشنایی با تجهیزات ناشی از قوای مانند	- آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه و بحاجت - آموزش نحوه مقابله با بلایا (مانند پناه‌گیری، شناسایی نقاط امن) - آموزش این‌سازی غیرسازهای محل سکونت - آموزش زندگی در چادر و کاتپیتر - آموزش مسائل بهداشتی - آموزش مسائل تنظیم خانواده - آموزش این‌سازی غیرسازهای محل کار - آموزش مسائل قاعده‌گی زنان - آموزش مشارکت در مدیریت بلایا - آموزش مهارت‌های زندگی - آموزش مهارت‌های روان‌شناسی - آموزش مهارت‌های سادگانه مدرسه - تهیه برنامه‌های رادیویی - ایجاد اردوهای تلویزیونی بهخصوص در ساعت پرینته و نیز در نت‌گام پیام‌های بازگانی در سریال‌ها و ملهم‌های پرینته - سریال‌های تلویزیونی رادیویی - برگزاری کلاس‌های آموزشی در اماکن شهرداری، مساجد مدرسه - برنامه‌های تلویزیونی پرینته مانند صبح و زندگی، تصویر زندگی، خانواده بهخصوص در شبکه‌های اسنای	- استفاده از پرتوشور - چاپ مقالات عامه فهم در زمینه بلایای طبیعی در مجلات پرطوفدار مانند خانواده - تهیه برنامه‌های رادیویی - تیزهای تلویزیونی بهخصوص در ساعت پرینته و نیز در نت‌گام پیام‌های بازگانی در سریال‌ها و ملهم‌های پرینته - سریال‌های تلویزیونی - برگزاری کلاس‌های آموزشی در اماكن شهرداری، مساجد مدرسه - برنامه‌های تلویزیونی پرینته مانند صبح و زندگی، تصویر زندگی، خانواده بهخصوص در شبکه‌های اسنای

رسانه‌های آموزشی	سرفصل‌ها	نیازهای گروه‌ها	
		<ul style="list-style-type: none"> - احسان افسرده‌گی، اضطرابه، تکرانی، دلهره، بینظمی‌ها و فشارهای عاطفی، روحی و روانی از طریق مشاوره‌های روان- - شناختی و مددکاری - آشنایی با نحوه ایجاد اعتماد به نفس و امید به زندگی - آشنایی با نحوه دانش روحیه به افراد کم سن و سال مثل کودکان و خردسالان - آشنایی با مهارت‌های رانندگی، شنا - آشنایی با مهارت‌های اقتصادی و رسیدن به توانمندی اقتصادی لازم - آشنایی با قوانین حقوقی مانند حقوق مالکیت و ارث - حضور در روابط مختلف بازسازی (تصمیم‌گیری، مشاوره، اجرا و نظارت) - آشنایی با مهارت‌های زندگی در بلایا 	
<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری برنامه‌های فرهنگی (مانند سخنرانی در مساجد و حسینیه‌ها، اردو) - رادیو و تلویزیون 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه - آموزش نحوه مقابله با بلایا (مانند پیاده‌گردی، شناسایی نقاط آمن) - آموزش مسائل بهداشتی - آموزش روان‌شناختی - آموزش حقوق زنان 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با کمک‌های اولیه و آتش‌سوزی - برخورداری از آمادگی جسمانی مناسب - آشنایی با نحوه رعایت مسائل بهداشتی در بلایا مانند استفاده از حمام، توالت، بهداشت محیط، پیشگیری از بیماری‌های واگیر - آشنایی با نحوه کار آمدن با مشکلات ناشی از وقایع مانند اساسی تنهایی، ترس از وقوع دواره بلایا - اضطراب، نگرانی، دلهره از طریق مشاوره‌های روان- - شناختی و مددکاری - آشنایی با قوانین حقوقی مانند حقوق مالکیت و ارث 	
<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و کارگاه - برگزاری مانور - تهیه بروشورهای آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آموزش برقراری امنیت در بلایا - همه‌گزینی با سایر نهادهای مرتبط برای فعالیت‌های مشترک امدادی 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آشنایی با نحوه برقراری امنیت در منطقه در شرایط بحرانی 	آموزش اختصاصی برای نیروهای خاص زنان در ادارات و ارگان‌های مانند هلال احمر، بسیج و نیروی انتظامی
<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری مانور - برگزاری کارگاه، همایش، سمینار 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش امداد و نجات - آموزش مهارت‌های روانپردازی 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با نحوه مراقبت و وضع حمل زن باردار، بیماری‌های زنان و زایمان - روان‌شناسی آسیب‌دیدگان (مانند نحوه تعامل، حمایت روانی با آنها) 	زنان پژوهش
<ul style="list-style-type: none"> - رادیو و تلویزیون - بروشورها - برگزاری کارگاه، همایش، سمینار - تهیه سی‌دی‌های آموزشی 	<ul style="list-style-type: none"> - آموزش نیازهای زنان در بلایا - آموزش کمک‌های اولیه و امداد و نجات - آموزش مهارت‌های زندگی - آموزش نحوه ارائه حمایت‌های روانی از اعضای خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با نیازهای زنان در بلایا - آشنایی با کمک‌های اولیه، امداد و نجات - برخورداری از مهارت‌های زندگی در بلایا (مانند ایجاد فضای روانی و نهضت امن برای زنان و بخوان، پرهیز از خشونت‌های زبانی و جسمی، کنارآمدن با مشکلاتی مانند قوت همسر و فرزندان، تالمیدی، رسک فروپاشی خانواده و طلاق) 	مردان

۲-۵- تدوین استراتژی‌های اطلاع‌رسانی و ارائه مقولات آموزشی به گروه‌های

زنان

در حوزه اطلاع‌رسانی راجع به نیازهای زنان، شناسایی و کاربرد ابزارهای مناسب حائز اهمیت است ضمن آنکه شیوه‌ها و ابزارهای مورد استفاده باید تا حد امکان ساده و قابل فهم همراه با ارائه مثال‌ها و تجربه‌های عملی باشد. جدول زیر ابزارهای اطلاع‌رسانی مناسب برای مخاطبان را ارائه می‌دهد.

جدول ۹- ابزارهای اطلاع‌رسانی مناسب برای مخاطبان

سازمان‌ها (اعم از دولتی، خصوصی و غیردولتی)	مطلعین محلي	مردان	گروه‌های زنان					نوع رسانه
			دانشجو	دانش‌آموز	سالمند	شاغل	خانه‌دار	
*	*	*				*	*	بروشور
*	*	*	*				*	روزنامه و مجله
	*				*		*	رادیو
	*	*	*	*			*	تلевیزیون ملی
	*	*	*	*			*	تلевیزیون استانی
			*			*		کیوسک اطلاع‌رسانی در شهر
*	*	*				*	*	دوره آموزشی
*			*	*	*			برنامه‌های فرهنگی
*		*	*			*		کارگاه
*		*	*	*				مانور
		*						پوستر و بنر
*	*	*	*			*		همایش، سمینار و نشست
*			*	*		*		سی دی آموزشی (کامپیوتر)
*		*	*					اینترنت

جدول ۱۰ - عملکرد سازمان‌ها در سطح ملی

نام سازمان	مأموریت سازمانی	فعالیت‌های انجام‌شده	ظرفیت سازمانی	سایت سازمانی
جمعیت هلال احمر		<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از آوارگان و آسیب‌دیدگان از حوادث و سوانح غیرمتوجه و همچنین خانواده‌های فاقد سرپرست از طریق تشکیل صندوق وام اشتغال و خودکاری مددجویان، خدمات درمانی و کمک‌های نقدی، پوشاش، تپیه جهیزیه، هزینه سفر و مستمری - نگهداری از کودکان بی‌سرپرست - آموزش کمک‌های اولیه 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه تجهیزات و خدمات امداد و نجات - اعطای وام‌های اشتغال‌زایی - نگهداری از کودکان بی‌سرپرست 	www.r.cs.ir
سازمان امداد و نجات وابسته به جمعیت هلال احمر		<ul style="list-style-type: none"> - خرید و تجهیز وسائل نقلیه امدادی - ارائه امدادهای هوائی، دریایی، جاده‌ای و کوهستان - امداد زنان با استفاده از باتون امدادگر در زمینه امداد و کمک‌های اولیه و همچنین اشتغال در امور امداد پزشکی، انتقال مصدومین، بهداشت، پشتیبانی و تدارکات، ارائه حمایت‌های روانی از مصدومین و امدادگران - برگزاری دوره‌های آموزشی کمک‌های اولیه و خودامدادی، آموزش تکمیلی امداد و کمک‌های اولیه، آموزش امداد و نجات تخصصی، آموزش مریبگری، دوره‌های متعدد آموزشی برای زنان (عمومی پایه، امدادگری، تربیت مریب، بازآموزی)، اجرای پروژه‌های حمایتی در زلزله به، اعزام خواهران امدادگر به مناطق محروم و اردوگاه جنگ‌زدگان، دوره‌های بازآموزی و تمرین‌های امدادگری و مانورها، دوره‌های عالی بین‌المللی در زمینه‌های جستجو با سگ‌های تجسس، پشتیبانی (جستیک)، برنامه‌ریزی راهبردی امداد سوانح و مریبگری جستجو و نجات، امداد و نجات وغیره - برگزاری مسابقات امداد و نجات در بین امدادگران - تشکیل تیم‌های پاسخگویی اضطراری، پیک شادی، مددکاری، مشاوره روان‌شناسی، بهداشت زنان و کودکان - ارائه برنامه‌های بازتوانی روانی و اجتماعی آسیب‌دیدگان 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه تجهیزات و خدمات امداد و نجات - امداد زنان و ارائه حمایت‌های روانی به آنان - همکاری در ارائه خدمات پزشکی و بهداشتی با وزارت بهداشت/دانشگاه علوم پزشکی - هماهنگی امور ارتباطی و اطلاع‌رسانی بین فعالیت‌های امداد و نجاتی سازمان‌های فال - جمع‌آوری، طبقه‌بندی و توزیع کمک‌های مردمی استقرار پایگاه‌های امداد جاده‌ای 	
سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران		<ul style="list-style-type: none"> ۱- افزایش سطح اینمنی و کاهش خط‌پذیری شهر تهران، با انجام مهمنگی‌ها، بررسی‌ها، مطالعات، پژوهش‌ها، آموزش‌ها و اقدامات اجرایی ذیریط قابل از وقوع به منظور پیشگیری و آمادگی مقابله با بحران. ۲- انجام اقدامات و هماهنگی‌های لازم جهت افزایش کارایی سیستم مدیریت بحران شهر تهران و دستگاه‌های اجرایی ذیریط، هنگام وقوع بحران به منظور امدادرسانی و کاهش خسارات و تلفات جانی و مالی. ۳- انجام اقدامات و هماهنگی‌های لازم جهت افزایش کارایی سیستم مدیریت بحران شهر تهران و دستگاه‌های اجرایی ذیریط، بعد از وقوع بحران 	<ul style="list-style-type: none"> - اهم فعالیت‌های عمومی این سازمان در زمینه مدیریت ریسک بلای را می‌توان به شرح زیر برشمرد که برخی فعالیت‌ها به صورت غیرمستقیم شامل حوزه زنان است: - انجام یا سفارش انجام مطالعات، تحقیقات و پژوهش‌های کاربردی به منظور پشتیبانی کارشناسی در زمینه مهندسی زلزله، زلزله‌شناسی مهندسی و ژئوتکنیک، اینمنی و استاندارد شهری، ژئوفیزیک مهندسی و مدیریت بحران در گستره تهران بزرگ - هماهنگی و نظارت بر فعالیت‌های سازمان‌های مرتبط با مدیریت بحران حوادث جوی شامل سیل، آبرگرفتگی و طوفان - هماهنگی و نظارت بر فعالیت‌های سازمان‌های مرتبط با حوادث انسان‌ساز شامل آتش‌سوزی، اینمنی نمایشگاه‌ها و ورزشگاه‌ها و هرگونه مراکز تجمع جمعیت - برقراری ارتباط، همکاری همه‌جانبه و بهره‌گیری از تجربیات وزارت خانه‌ها، نهادها و دستگاه‌های کشور و شکری مرتبط با امر مدیریت بحران - تشکیل گروه‌های داوطلب واکنش اضطراری محلات شهر تهران با نام دوام - ارائه آموزش‌های پایه مدیریت بحران شهری به معتمدین محلات 	www.tdmmo.tehran.ir

نام سازمان	مأموریت سازمانی	فعالیت‌های انجام شده	ظرفیت سازمانی	سایت سازمانی
	۴- نظارت و مدیریت بر بازسازی بعد از بحران در چارچوب مقررات کشوری و کمکهای دولتی و مردمی.	- تهییه مطالب آموزشی مورد نیاز جهت افزایش آگاهی گروه‌های هدف و استفاده در تبلیغات شهری و پرتاب سازمان - برگزاری کلاس‌های آموزش تخصصی مدیریت بحران جهت متولیان و دست‌اندرکاران - اجرای مانورها باحضور کلیه سازمان‌های مسؤول مدیریت بحران و ۲۲ منطقه شهرداری تهران	روحی آنها و... از طریق بروشور	
اداره کل آموزش و مشارکت مردمی شهرداری تهران	- تشکیل معاونتی به نام معاونت امداد و نجات مشکل از سه مسؤول فرعی به نامهای مسؤول زلزله، مسؤول حوادث طبیعی و مسؤول حوادث شهری - تشکیل شهردار مدرسه وابسته به شورای مدرسه - ایجاد فرهنگ اینمنی و مقابله با حوادث غیرمتربقه در میان داش آموزان	- آموزش داش آموزان از طریق کارشناسان رابط طرح شهردار مدرسه درخصوص امر امداد، نجات، اینمنی و حوادث اضطراری در مدرسه و منزل	- ارائه حمایت‌های امداد و نجات به داش آموزان در مدارس توسط گروه‌های ویژه آمادگی در مقابل حوادث غیرمتربقه و تعليم آنها در مدرسه - آگاهسازی و آموزش غیرمستقیم اولیای داش آموزان، مسوولان و مریبان مدرسه - ارتباط با اتش‌نشانی منطقه و دعوت از آنها برای آموزش ملی اطلاعی حریق - دعوت از آتش‌نشانی برای آموزش داش آموزان مدرسه - آموزش مقابله با سبل و زلزله و اشتانی با هلال احمر	www.t ehran.i
کمیته امداد امام خمینی	- ارائه حمایت‌های مالی، بهداشت و درمان، اردوهای تفریحی، زیارتی به زنان سالمند - اجرای طرح‌های مددجویی و شهید رجائی برای زنان شهری و روستایی - ارائه حمایت‌های مورديی به زنان نیازمند در زمان بلاایا - حمایت از زنان سرپرست در قالب طرح‌های مددجویی و شهید رجائی - برگزاری اردوهای زیارتی برای زنان سالمند - تشکیل و توسعه کانون‌های فرهنگی - اجرای طرح آموزش خانواده در زمینه مسائل دینی و احکام، مسائل بهداشتی، بهداشت روانی، سوادآموزی، فرهنگی و اجتماعی با همکاری دستگاه‌های ذیرپوش نظری آموزش و پرورش، شبکه‌های بهداشت و درمان و نهضت سوادآموزی - توسعه اشتغال و خودکفایی مددجویان از طریق ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و ۱- پرداخت وام‌های خودکفایی، تهییه و واگذاری مواد اولیه و وسیله کار ۲- رسیدگی و نظارت بر فعالیت‌های خودکفایی خانواده‌ها ۳- ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ۴- کاریابی برای مددجویان و ایجاد زمینه‌های لازم برای جذب مددجویان آموزش‌دیده در بازار کار ۵- پرداخت وام از محل تسهیلات تبصره‌های قانون بودجه ۶- پرداخت وام از محل طرح حضرت زینب (س) ۷- خودکفایی جمعی و گروهی مددجویان از طریق کارگاه‌های آموزشی و تولیدی ۸- تأمین فضای خودکفایی - پرداخت وام به زنان سرپرست خانوار روستایی (طرح حضرت زینب «س») - توجه به مسائل حقوقی و قضایی خانواده‌های تحت پوشش	- ارائه حمایت‌های امداد و نجات به داش آموزان در مدارس توسط گروه‌های ویژه آمادگی در مقابل حوادث غیرمتربقه و تعليم آنها در مدرسه - آگاهسازی و آموزش غیرمستقیم اولیای داش آموزان، مسوولان و مریبان مدرسه - ارتباط با اتش‌نشانی منطقه و دعوت از آنها برای آموزش ملی اطلاعی حریق - دعوت از آتش‌نشانی برای آموزش داش آموزان مدرسه - آموزش مقابله با سبل و زلزله و اشتانی با هلال احمر	روحی آنها و... از طریق بروشور	www.e mdad.i

نام سازمان	مأموریت سازمانی	فعالیت‌های انجام‌شده	ظرفیت سازمانی	سایت سازمانی
	گسترش خدمات توانبخشی، حمایتی، بازپروری و پیشگیری از معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی و کمک به تأمین حداقل نیازهای اساسی گروه‌های کم درآمد از طریق اتخاذ تدابیر و ارائه خدمات و حمایت‌های غیربیمه‌ای با حفظ ارزش‌ها و کرامت والای انسانی و تکیه بر مشارکت‌های مردم و همکاری نزدیک سازمان‌های ذیرپوش	- ارائه خدمات مددکاری، مشاوره‌ای و راهنمایی در زمینه‌های اخلاقی، جسمی، روحی، روانی، خانوادگی، عاطفی، شغلی، تحصیلی، حقوقی، مسائل تربیتی، آموزشی. - تأمین چهیزیه و هزینه‌های ازدواج دختران و نوعروسان تحت پوشش - اجرای طرح اکرام به منظور واگذاری حمایت ایتم به خیرین عالقدمند - امور بیمه و خدمات بهداشتی، درمانی - پیشگیری مسائل حقوقی و قضایی زنان - ارائه خدمات مددکاری و مشاوره - پرداخت مستمری به زنان سرپرست خانوار		
سازمان بهزیستی کشور	www.b ehzisty .ir	- احداث مراکز بازپروری زنان آسیب‌دیده اجتماعی - احداث مراکز خانه سلامت دختران - ارائه خدمات گروه همیار زنان سرپرست خانوار - ارائه خدمات بازتوانی و توانمندسازی خانواده‌های تحت پوشش		
وزارت امور خارجه	www. mfa.go y.ir	تمامی فعالیت‌های وزارت امور خارجه در زمینه زنان و بلایا توسط دفتر امور بین‌المللی زنان و حقوق بشر وابسته به معاونت حقوقی و بین‌المللی انجام می‌گیرد.		
وزارت بهداشت	www.b ehdasht .gov.ir			فراهم آوردن موجبات تأمین بهداشت و درمان کلیه افراد کشور از طریق تعمیم و گسترش خدمات بهداشتی، درمانی و آموزشی

جدول ۱۱- بررسی عملکرد سازمان‌های استان گلستان

نام سازمان	فعالیت‌های انجام‌شده	ظرفیت سازمانی
جمعیت هلال احمر	<p>معاونت امداد و نجات:</p> <ul style="list-style-type: none"> - جذب و آموزش زنان و دختران داوطلب در راستای خدمات داوطلبی امداد و نجات - حضور فعال امدادگران داوطلب زن در عملیات امداد و نجات - برگزاری دوره‌های تربیت مریبی و بازآموزی جهت زنان - مشارکت زنان در فراغوان‌ها و مشارکت فعال زنان در راستای تحقیق تیم حمایت روانی و مانورهای امدادی <p>معاونت امور جوانان:</p> <ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های آموزشی امدادی و بشردوستانه - برگزاری مانورهای امدادی با حضور اعضای خواهر - حضور زنان عضو در طرح کاروان نیکوکاری برای خدمت‌رسانی به روستاهای محروم - شرکت زنان در اردوهای راهیان نور به مناطق دفاع مقدس، درون استانی، برون استانی و کشوری - تشکیل انجمن‌های فرهنگی و تربیتی - شرکت زنان در مسابقات ورزشی، المپیادها و... <p>معاونت داوطلبان:</p> <ul style="list-style-type: none"> - حضور فعال زنان داوطلب در شاخه‌های مهارت، هدایت و مشارکت ارائه خدمات حمایتی زنان مددکار در زمینه درمانی <p>معاونت درمان و توانبخشی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - اجرای پروژه بهداشت بازپروری توسط زنان جهت ارتقاء سلامت مادران و کودکان در حوادث - انجام فیزیوتراپی زنان - اعزام تیم‌های درمانی زن (پزشک، پرستار و ماما) در حوادث 	
سازمان جهاد کشاورزی	<p>- تشكیل و توسعه بنگاه‌های اقتصادی زنان</p> <p>- ارائه حمایت‌های مدیریتی به بنگاه‌های اقتصادی</p> <p>- تشكیل و توسعه بنگاه‌های اقتصادی زنان</p> <p>- پوشش بیمه‌ای زنان عضو تعاونی</p>	<p>- برگزاری دوره‌های اشتغال‌زایی - کارآفرینی</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی و بهداشت روان</p>
اداره کل تعاون	<p>- برگزاری کلاس‌های آموزشی کارآفرینی از طریق تعاوونی‌ها</p> <p>- تشکیل تعاوونی‌های بانوان</p> <p>- حمایت‌های بیمه‌ای از اعضای تعاوونی‌های زنان</p>	
سازمان تبلیغات اسلامی	<p>- تعامل با سازمان‌ها در زمینه ارتقای سطح فرهنگی بانوان استان</p> <p>- برگزاری گفتمان‌های دینی در زمینه آسیب‌های اجتماعی، مهارت‌های زندگی و نظایر آن.</p>	
اداره کل تربیت بدنی	<p>- اجرایی برنامه‌های مفرح برای بانوان توسط هیات همگانی استان</p> <p>- پوشش بیمه‌ای بانوان ورزشکار</p>	
کمیته امداد امام خمینی	<p>- کمک مالی در جهت تشكیل بنگاه‌های اقتصادی</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزشی بهداشت روان</p>	<p>- ارائه تسهیلات مالی برای زنان سرپرست خانوار</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزشی بهداشت روان و بهداشت فردی و خانوادگی</p>
سازمان آموزش و پرورش	<p>- جلب مشارکت خیرین مدرسه‌ساز در امور بازسازی مدارس دختران</p> <p>- برگزاری جشن‌های شاد و مفرح</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های زندگی</p>	<p>- توانمندسازی زنان و دختران</p> <p>- پژوهش در زمینه مسائل و مشکلات زنان و دختران</p> <p>- برگزاری همایش</p> <p>- برگزاری اردو برای زنان سرپرست خانوار و مریبان پرورشی و مدیران همکاری با جمیع خیرین مدرسه‌ساز</p> <p>- برگزاری جشن‌ها برای مناسبت‌های ویژه مذهبی</p> <p>- برگزاری دوره‌های آموزش خانواده و مهارت‌های زندگی</p>
سازمان بهزیستی	<p>- بیمه اجتماعی و درمان شهری‌ها و روستائیان</p>	<p>- ارائه حمایت‌های مالی جهت تحصیل، مسکن و ازدواج خانواده‌ها</p> <p>- برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت مددجویان و مددکاران</p>

نام سازمان	فعالیت‌های انجام شده	ظرفیت سازمانی
دانشگاه علوم پزشکی	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد اشتغال و انجام فعالیت‌های بازتوانی - ایجاد و ساماندهی موسسات خیریه‌ای - ایجاد گروههای همیار - بیمه اجتماعی و درمان - فراهم کردن شرایط اسکان موقت - حمایت‌های مالی از فعالیت‌های فنی حرفه‌ای - برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های زندگی، پیشگیری از بیماری‌های زنان، امداد و نجات و مهارت کار گروهی 	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های آموزشی آموزشی ملی جهت تحصیل، مسکن و ازدواج خانواده‌ها - فراهم کردن شرایط اسکان موقت - ارائه مهارت‌های کار گروهی در قالب نشست یا دوره
استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های آموزشی، کارگاه‌های آموزشی و مسابقات فرهنگی 	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه بهداشت جمعی و پیشگیری از بیماری‌های شایع در زندگی‌های جمعی مانند بیماری‌های واگیر
دفتر امور بانوان استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - راهاندازی بنگاه‌های اقتصادی زنان 	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از فعالیت‌های کارآفرینی و اقتصادی زنان بعد از بلایا در قالب بنگاه - ایجاد بانک اطلاعات زنان توانمند
دفتر حمایت از حقوق زنان و کودکان دادگستری	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت از بانوان کارآفرین - ایجاد اشتغال برای زنان در زمینه‌های قالیافی، صنایع دستی، خیاطی و از این قبیل - تولیدات فرهنگی به صورت نشریه، بروشور و نظایر آن - تدوین ویژه‌نامه زنان گلستان - برپایی نمایشگاه توانمندی‌های زنان - برگزاری جشن‌ها در مناسبت‌های ویژه مانند روز زن و معلم. - برگزاری همایش‌ها، جشن‌ها و حشناواره‌ها توسط معاونت بسیج - برگزاری دوره‌های آموزشی معرفت دینی در حوزه زنان - آموزش کمک‌های اولیه - اجرای طرح‌های پژوهشی در زمینه مسائل زنان به ویژه زنان سرپرست خانوار 	<ul style="list-style-type: none"> - احیای فعالیت‌های اقتصادی مانند حمایت از فعالیت‌های کارآفرینی زنان بعد از بلایا - فعالیت‌های اطلاع‌رسانی در زمینه مسائل زنان در بلایا - برگزاری نشست در زمینه نقش آموزه‌های دینی در مواجهه با بلایا و همچنین پیگیری برنامه‌های ورزشی توسط معاونت بسیج خواهران
	<ul style="list-style-type: none"> - پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی - آموزش حقوق زنان 	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری همایش در زمینه کودکان و آسیب‌های اجتماعی

جدول ۱۲- بررسی عملکرد سازمان‌های استان کرمان

نام سازمان	فعالیت‌های انجام شده	ظرفیت سازمانی	سایت سازمان
جمعیت هلال احمر	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل کمیته امداد و نجات کوهستان استان کرمان - برگزاری مانورهای زلزله، کوهستان، غارنوردی، کوپرنوردی و پاسخگویی به حوادث هوایی و همچنین دوره‌های تخصصی مریگری نجات در کوهستان، آوار و نجات در سیلاب - برگزاری دوره‌های آمادگی برای زنان شامل کوهنوردی، جنگل‌نوردی - فعالیت امدادرسانی در کوهها و قلل مرتفع استان کرمان - فعالیت‌های امدادی و پیزه در مناسبات‌های مختلف از جمله هفته هلال احمر، هفته کاهش اثرات بلایای طبیعی، روز زن و هفته دولت - فعالیت‌های امدادی در حادث زلزله، آتش‌سوزی، سیل، طوفان و حادث ناشی از برف و کولاک و همچنین جستجو و امداد نجات - فعالیت‌های امدادی و آموزشی به اعضاء و داوطلبان - آموزش عمومی به داوطلبان - برگزاری دوره‌های امداد و نجات و همچنین آموزش دانش بلایای طبیعی برای جوانان و عموم مردم - برگزاری دوره‌های آموزش همگانی شناخت حادث و راههای آمادگی در برابر سوانح در سطح بدارس، دانشگاه، اداره، ادارت و روستاها - اجزای آموزش‌های بشروستان و تربیت نیروهای داوطلب در جهت ترویج فرهنگ خیرخواهی و کار داوطلبانه برای اعضای جمیعت هلال احمر در سطح استان - آموزش همگانی به منظور کاهش حادث جاده‌ای - فعالیت‌های امدادی به خارج از استان مانند سیستان و هرمزگان در زمینه‌های ارسال اقلام مصرفی چادر، موکت و ظروف - اعزام تیم‌های بهداشتی و درمانی - آموزش پیشگیری از بیماری‌های واگیر - برگزاری چشوارها و سیاقات فرهنگی و هنری - انتشار کتاب "ما و زلزله"، چاپ بروشورهای مختلف در زمینه اینمنی در بلایا و تهییه لوح فشرده شامل فیلم زلزله، امداد و نجات جاده‌ای، نجات کوهستان 	<ul style="list-style-type: none"> - برخورداری از اعضاء و داوطلبان امداد - برگزاری دوره‌های آموزشی داوطلبان - ارائه خدمات درمانی و تسهیلات وام - آموزش خاص جوانان - استفاده از رسانه‌های اطلاع‌رسانی و آموزشی مانند بروشور، اینیمیشن، کتابچه، لوح فشرده - اعزام تیم‌های بهداشتی و درمانی بهخصوص تمدن‌های ویژه زنان - آموزش پیشگیری از بیماری‌های واگیر - برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌ها - اعزام اکیپ‌های امدادی با درنظرگرفتن نیازهای جنسیتی 	www.gdp.kr.ir
مرکز مطالعات شهرداری	<ul style="list-style-type: none"> - ساماندهی و آموزش تیم‌های مشکل از زنان محلات در شهر کرمان و نمایش فعالیت‌های این زنان در مناسبات‌های ویژه مانند نحوه خاموش کردن آتش و چگونگی مقابله با بلایا - برگزاری مانورهای محلاتی آتش‌نشانی و اطفاء حریق توسط زنان محلات 	<ul style="list-style-type: none"> - همکاری با سایر سازمان‌ها 	www.kerman.city.ktr
کمیته امداد امام خمینی	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه حمایت‌ها و مشاوره‌های روانشناسی و مددکاری به زنان - اجرای طرح مددجویی برای گروه‌های آسیب‌پذیر - اجرای طرح شهید رجائی برای زنان سالمند - اجرای طرح تغذیه برای زنان دارای کودک زیر عیش - پوشش بیمه‌ای زنان - حمایت مالی از طرح‌های خوداشتغالی زنان - حمایت مالی از دختران در سن ازدواج، زنان سپرپست، بیوه و مطلقه - پیشگیری و حمایت حقوقی زنان بعد از بلایا 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه مساعدت‌های مالی نقدی به آسیب‌دیدگان داخل و خارج از کشور - اجرای طرح‌های مددجویی، شهید رجائی، تغذیه و خوداشتغالی برای اقساط آسیب‌پذیر 	www.emdad.ktr

نام سازمان	فعالیت‌های انجام شده	ظرفیت سازمانی	سایت سازمان
سازمان بهزیستی	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت فعال در موقعیت‌های سس از زلزله به و زرند - تقاضم همکاری با بونیسف در جهت شناسایی و حمایت از زنان بی‌سرپرست به منظور تأمین وسائل اشتغال‌زایی - آموزش زنان و کودکان در قالب طرح محب با همکاری سازمان‌های مرتبط مانند شهرداری، هلال احمر، مرکز بهداشت، مخابرات، بهزیستی، جهاد کشاورزی، نیروی انتظامی و... - اجرای مانور فرضی برای زنان و کودکان - اجرای پروژه مشترک با بونیسف در رابطه با آموزش بازپیوند خانواده و آموزش اصول مددکاری - تشکیل تیمهای تخصصی ستاد بحران بهخصوص تیم تخصصی سازماندهی زنان بی‌پناه و گمشده - نگهداری و اسکان دختران بی‌پناه و گمشده - نگهداری و اسکان دختران بی‌پناه و گمشده - شناسایی و ساماندهی حدود ۲۰۰۰ زن سرپرست خانوار و خدمات مددکاری و مشاوره‌ای - راهنمایی مرکز مداخله در بحران و خدمت‌دهی به آسیب‌دیدگان ناشی از زلزله - شناسایی و جستجو برای یافتن کودکان و زنان بی‌پناه و تنها 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه حمایت‌های مددکاری و مشاوره‌ای به زنان - گسترش مهد کودک - تشکیل تیمهای سیار روحی و روانی - تشکیل خانه‌های تربیتی با هدف پرکردن اوقات فراغت دختران - تشکیل گروه عملیات ویژه سالمدانان، کودکان و زنان بی‌پناه و تنها 	www.bhzsty.kt.ir
فرمانداری بم	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری مانورهای امدادی برای زنان در مقابله با زلزله - اعزام تیم پزشکی جراحی و ماما و پزشک متخصص - تدارک امکانات اولیه بهداشتی برای زنان - ارائه خدمات مشاوره روحی و روانی - آموزش امداد و کمک‌های اولیه برای زنان و دختران - برگزاری دوره‌های آموزش بیماری‌های پرخطر مانند ایدز، هباتیت و... و توزیع بروشورهای مرتبط - اجرای طرح کاروان‌های نیکوکاری برای آموزش زنان روستایی - برگزاری کلاس‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در رشته‌های مختلف چهت توانمندسازی زنان بعد از زلزله - برپایی نمایشگاه بلایای طبیعی در مناسبهای مختلف 	<ul style="list-style-type: none"> - برقراری امنیت در منطقه برای زنان و تشکیل گشت سیار - آموزش زنان روستایی از طریق طرح کاروان نیکوکاری - برگزاری دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای - برگزاری نشست پیرامون بیماری‌های پرخطر مانند ایدز، هباتیت و توزیع بروشورهای مرتبط 	www.bam.ktr.ir
دفتر امور بانوان استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های مهارت‌آموزی حرفه‌ای مانند قالی‌بافی - راهنمایی واحد مشاوره خانواده 	<ul style="list-style-type: none"> - همایش و کارگاه - جشنواره‌ها و مسابقات - نقش هماهنگ‌کننده و دبیری فعالیت‌های جنسیتی در سطح استان به منظور لحاظ کردن نیازهای ویژه جنسیتی - ایجاد کانون فرهنگی و اجتماعی بانوان - برگزاری کلاس‌های اوقات فراغت زنان و دختران - برگزاری کلاس‌های آشنازی با مهارت‌های زندگی - برگزاری کلاس‌های آموزشی حقوق زنان - تشکیل کمیته پیشگیری از اسیب‌های اجتماعی 	www.gov.ktr.ir

۳-۵- تعیین نقش و میزان همکاری دستگاه‌ها و نهادهای ذیربط و همکار محلی

در افزایش مشارکت زنان در مدیریت بحران و کاهش خطر ناشی از سوانح و درنظرگرفتن نیاز زنان

یکی از مولفه‌های مهم در مدیریت ریسک بلایای طبیعی، ارتقای مشارکت زنان در مراحل مختلف مدیریت بلایای طبیعی است. هر دستگاه و نهادی با توجه به معیارهای مختلف همچون شرح وظایف و توانایی پرسنل می‌تواند سهمی در این مهم داشته باشد.

جدول ۱۳، عملکرد دستگاه‌های مختلف در افزایش مشارکت زنان در مدیریت خطرپذیری بلایای

طبیعی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳- نقش سازمان‌های مختلف در افزایش مشارکت زنان در مدیریت خطرپذیری

نام سازمان	نقش در افزایش مشارکت زنان در مدیریت خطرپذیری
استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - نهادینه کردن ادغام مدیریت جنسیتی بلایا با برنامه‌های توسعه (کمکهای فنی از طریق سازمان ملل و ساختار اجرایی در استانداری) - تغییر رویکرد سنتی به سمت ادغام ملاحظات جنسیت در مشارکت در بلایا - تشکیل و حمایت از تشکیل‌ها و سازمان‌های غیردولتی زنان مانند گروه‌های خودیار - فراهم‌آوردن و تسهیل زمینه تشکیل گروه‌های همسایگی و محلی زنان - فراهم‌آوردن و تسهیل زمینه تشکیل گروه‌های داوطلبانه زنان در تمامی حوزه‌های نیازمند مساعدت در زمان بلایا - استفاده از زنان در توزیع عقلانی و به صرفه منابع کمیاب در زمان بعد از بلایا
فرمانداری	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل گشت زنان در زمینه بلایا - نظارت بر دستگاه‌های شهری - تشکیل و حمایت از تشکیل‌ها و سازمان‌های غیردولتی زنان - فراهم‌آوردن و تسهیل زمینه تشکیل گروه‌های همسایگی و محلی زنان - فراهم‌آوردن و تسهیل زمینه تشکیل گروه‌های داوطلبانه زنان
جمعیت هلال احمر	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه آموزش‌های لازم در زمینه بلایا از طریق اطلاع‌رسانی و رسانه‌های آموزشی - استفاده از تیمهای بهداشتی و درمانی زنان - استفاده از اکیپ‌های امدادی زنان
شهرداری	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری کلاس‌های آموزشی مانند اینمن سازی غیرسازه‌ای، مشارکت در بلایا و شهروندی در بلایا
سازمان جهاد کشاورزی	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت مالی از بنگاه‌های اقتصادی زنان
استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - همراهی بین سازمان‌ها جهت درگیر کردن زنان در مدیریت خطرپذیری، اختصاص بودجه - درگیر کردن زنان در تیمهای و کمیته‌های مدیریت کمپ - مشارکت دادن زنان در طراحی کمپ‌ها (با همکاری بپیاد مسکن)
کمیته امداد امام خمینی	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل گروه‌های مددجویی برای گروه‌های آسیب‌پذیر - تشکیل گروه مددکاری و مشاوره برای ارائه حمایت‌های ویژه به زنان
سازمان بهزیستی	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل گروه مددکاری و مشاوره برای ارائه حمایت‌های ویژه به زنان - تشکیل تیمهای سیار روحی و روانی - تشکیل گروه عملیات ویژه سالماندان
دفتر امور بانوان	<ul style="list-style-type: none"> - تشکیل کمیته‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
استانداری	<ul style="list-style-type: none"> - طرفیت‌سازی زنان برای آمادگی بهتر در برای بلایا مانند توانمندسازی اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی
دانشگاه علوم پزشکی	<ul style="list-style-type: none"> - استفاده از تیمهای بهداشتی، پزشکی و درمانی زنان - استفاده از زنان برای کمک به زنان باردار و شیرده - استفاده از زنان جهت همکاری با تیم بهداشتی در بازاری سریع و ایجاد یک محیط سالم
آموزش و پرورش	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان و دیبان زن
صداوسیما	<ul style="list-style-type: none"> - اجرای فعالیت‌های آموزشی، فرهنگ‌سازی، اطلاع‌رسانی
نیروی انتظامی	<ul style="list-style-type: none"> - تربیت و استفاده از پلیس زن
وزارت مسکن و شهرسازی	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت دادن زنان در طراحی کمپ‌ها (با همکاری ستاد حوادث) - مشارکت دادن زنان در طراحی ساخت خانه‌های جدید (با همکاری ستاد حوادث)
هیأت همگانی تربیت بدنی	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری مسابقات و تمریقات ورزشی مانند پیاده‌روی، کوهنوردی

۴-۵- برنامه اقدام و طرح جامع پیشنهادی برای ارتقای سطح آگاهی و

حساسیت نسبت به مسائل و نیازهای ویژه زنان برای مدیریت خطرپذیری بلایا

در این بخش، به بررسی فرآیند ارتقای آگاهی عمومی نسبت به مسائل زنان در مدیریت خطرپذیری بلایای طبیعی پرداخته می‌شود. بنابراین، محور این بخش، آگاهسازی و حساس‌سازی عمومی نسبت به نیازهای زنان در مدیریت خطرپذیری است.

هدف از اجرای چنین پروژه‌هایی در استان‌ها، ارتقای سطح آگاهی نسبت به نیازهای جنسیتی در زمان بحران و توانمندسازی گروه‌های مختلف به ویژه زنان در ایفای نقش‌های موثر و قابل توجه در مقابله با سوانح طبیعی است.

به منظور اجرای برنامه مدیریت خطرپذیری بلایا در هر استان، طرح‌های پیشنهادی مورد نظر مطابق نیازمندی‌های استان و با در نظر گرفتن اجزای برنامه بررسی می‌شوند و پس از توجیه فنی و مالی اجرای آن، در شورایی به ریاست بالاترین مقام اجرایی استان (استاندار یا معاون عمرانی وی) و متشکل از اعضای هسته مرکزی جنسیت در استان و سایر اعضای مرتبط مطرح می‌شود. در صورت تصویب طرح در این شوراء، درخصوص تأمین منابع مالی، تعیین مسیر بودجه و تخصیص آن در طول برنامه تصمیم‌گیری می‌شود. در ادامه، بودجه اختصاص‌یافته به هر یک از پروژه‌های زیر برنامه و زمان‌بندی انجام آنها به طور دقیق مشخص و در قالب برنامه کاری یکساله ارائه می‌شوند.

برای ارتقای آگاهی عمومی نسبت به مسائل زنان در مدیریت خطرپذیری می‌توان مراحل زیر را پیشنهاد داد:

۱- انجام مطالعه علمی به منظور نیازسنجی آموزشی زنان

مطالعه به منظور نیازسنجی زنان را می‌توان از طریق چندین روش شامل پیمایش، مصاحبه و بحث گروهی متتمرکز انجام داد. هدف نهایی تمامی این ۳ روش می‌تواند موارد زیر باشد:

۱-۱- بررسی وضعیت موجود نیازها در بین جامعه آماری

۱-۲- شناسایی و اولویت‌بندی نیازها به تفکیک گروه‌های مختلف

۱-۳- شناسایی کمبودهای آموزشی

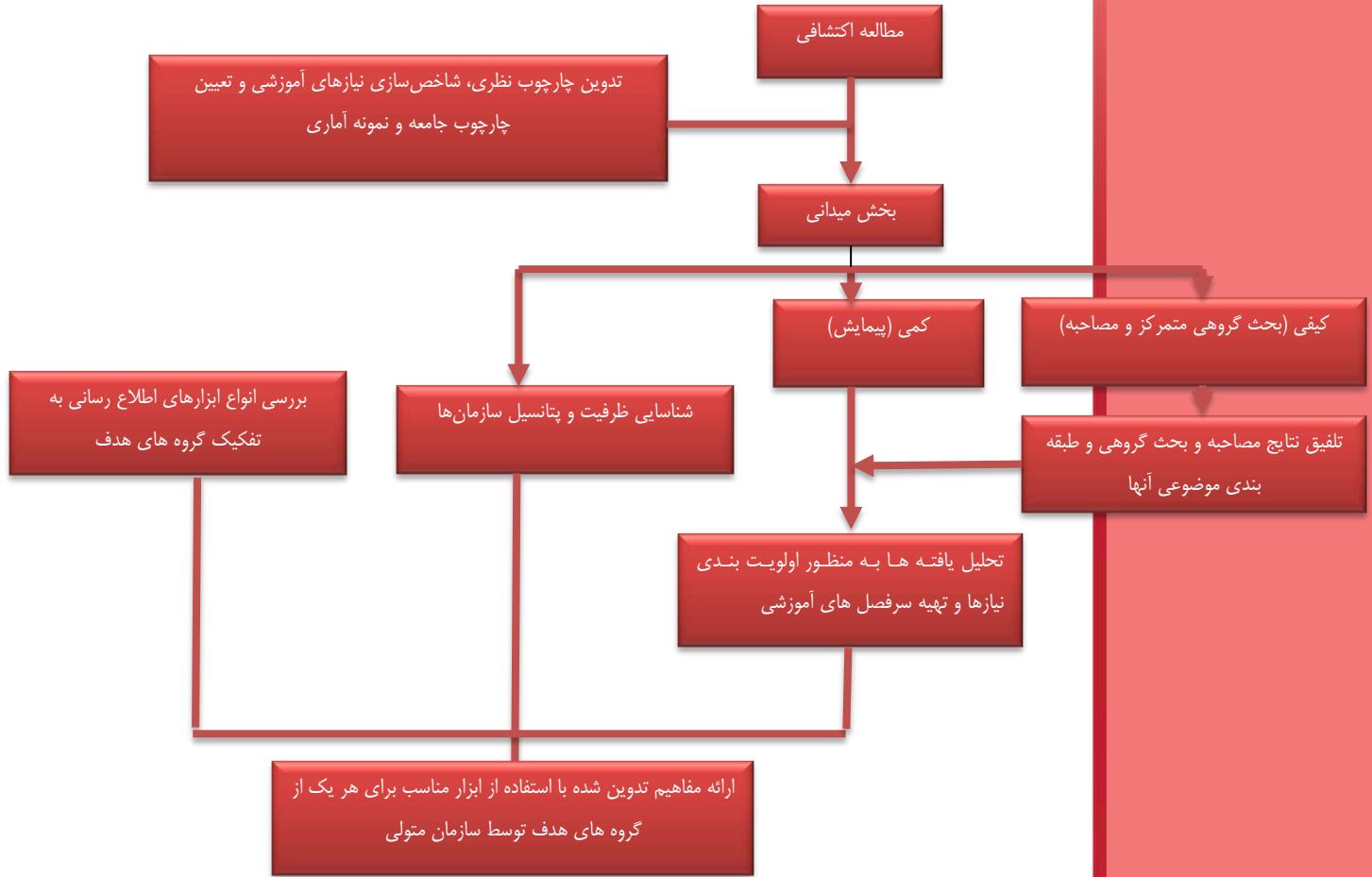
۲- ایجاد یا تکمیل بانک اطلاعات سازمان‌های مرتبط و فعال در حوزه جنسیت در قالب پرтал ملی و به روزسازی آن

۳- آموزش و حساس‌سازی: از آن‌جا که جامعه آماری این برنامه اقدام، دو گروه مسؤولان و مردم در نهادهای مرتبط با مسائل زنان و مردم هستند، بنابراین ابزار حساس‌سازی و ارتقای آگاهی آنان نسبت به مسائل زنان نیز متفاوت است. به طوری که:

۳-۱- برای کارشناسان و مسؤولان می‌توان از طریق برگزاری یک کارگاه دو روزه با دو محور حساس‌سازی و جریان‌سازی جنسیت در مدیریت خطرپذیری بلایا، سبب ارتقای آگاهی و حساس‌سازی آنان نسبت به مسائل زنان و در نهایت جریان‌سازی مقوله جنسیت در برنامه‌ریزی پروژه شد.

۳-۲- اما در رابطه با گروه دوم از جامعه آماری که عموم مردم هستند، می‌توان از رسانه‌های مختلفی برحسب معیارهایی مانند تحصیلات، شغل و سن استفاده کرد. مهم‌ترین رسانه‌های آموزشی که می‌توان برای ارتقای آگاهی و حساس‌سازی این گروه نسبت به مسائل زنان استفاده کرد، به تفکیک گروه‌های اجتماعی مختلف در جدول ۹ ارائه شده‌اند.

نمودار ۱۱ به نمایش مراحل ارتقای آگاهسازی عمومی نسبت به نیازهای زنان در مدیریت خطرپذیری می‌پردازد.

نمودار ۱۱ - مدل ارتقای آگاهی عمومی نسبت به نیازهای جنسیتی در مدیریت خطرپذیری بالایا

جدول ۱۴ - برنامه اقدام یکساله

نیازسنگی آموزشی زنان و ظرفیت‌سازی برای پاسخگوئی به نیازها در راستای مدیریت ریسک سوانح																	
خروجی‌ها: الگوی اجرایی مناسب برای پاسخ‌گویی به نیازهای جنسیتی در شهر، ۲۰ رابط آموزش دیده در رابطه با ادغام ملاحظات جنسیتی در شهر، بانک اطلاعات سازمان‌های دست‌اندرکار در سطح شهر																	
فصل چهارم	فصل سوم		فصل دوم		فصل اول			فعالیت‌ها									
										مقدمات اجرای پروژه							
										زیرفعالیت‌ها:							
										تصویب طرح، مسیر بودجه و تامین منابع مالی							
										تشکیل کمیته فنی پروژه از میان متخصصین و استادی مجرب دانشگاه							
										تنظيم شرح خدمات							
										توجهی فنی و مالی پروژه، برآورد هزینه هر مرحله و زمانبندی اجرای طرح							
										تعیین تیم پروژه شامل مجری، گروه کارشناسی و مشاوران فنی							
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ارزیابی فنی پیشرفت کار (نحوه اجرای پیمایش و مصاحبه، مطالعه و بررسی گزارش‌ها، نظارت بر برگزاری کارگاه و...)									
										فرآیند نیازسنگی							
										زیرفعالیت‌ها:							
										انجام مطالعه اکتشافی، تدوین چارچوب نظری و شاخص‌سازی نیازهای آموزشی							
										تعیین چارچوب جامعه و نمونه آماری و انتخاب و آموزش پرسشگران و ناظران (سرتیفیکات)							
										انجام پیمایش (مطالعه کمی)							
										انجام مطالعه کیفی (شامل مصاحبه و بحث گروهی متمرکز)							
										تجزیه و تحلیل داده‌ها							
										استخراج و اولویت‌بندی نیازها							
										شناسایی رسانه‌های آموزشی به تفکیک گروه‌های مختلف							

ادامه جدول ۱۴ برنامه اقدام یک ساله

نیازمنجی آموزشی زنان و ظرفیت‌سازی برای پاسخگوئی به نیازها در راستای مدیریت ریسک سوانح									
خروجی‌ها: الگوی اجرایی مناسب برای پاسخ‌گویی به نیازهای جنسیتی در شهر، ۲۰ رابط آموزش دیده در رابطه با ادغام ملاحظات جنسیتی در شهر، بانک اطلاعات سازمان‌های دست‌اندرکار در سطح شهر									
فصل چهارم		فصل سوم		فصل دوم		فصل اول		فعالیت‌ها	
			✓						برگزاری کارگاه
			ماه سوم	ماه دوم	ماه اول	ماه سوم	ماه دوم	ماه اول	زیرفعالیت‌ها:
						✓			تنظیم برنامه کارگاه
						✓			شناسایی و دعوت از نمایندگان و رابطین سازمان‌های مرتبط
						✓			هماهنگی با تسهیلگران و مدرسین کارگاه
						✓			هماهنگی با امور پشتیبانی و تهیه تجهیزات
						✓			تهیه گزارش کارگاه
						✓			انتخاب تسهیلگر براساس فرآیند پیشنهادی
						✓			تجزیه و تحلیل عملکرد سازمان‌های فعال و مرتبط با مدیریت بلابا و موضوع زنان
ماه سوم		ماه دوم		ماه اول		ماه سوم	ماه دوم	ماه اول	زیرفعالیت‌ها:
						✓			تهیه فهرستی از سازمان‌های فعال ذیربط و انجام هماهنگی‌های لازم
						✓			برگزاری کارگاه توجیهی و هماندیشی با حضور مدیران و کارشناسان سازمان‌های ذیربط جهت تهیه مقدمات بانک اطلاعات
						✓			شناسایی و معرفی سوابق فعالیت‌ها و ظرفیت‌های سازمان‌ها (از طریق مصاحبه، فرم‌های تنظیم شده و سایت)
						✓			تهیه بانک اطلاعات سازمان‌ها هماهنگ با پرتال ملی
✓		✓							برگزاری کارگاه درس‌های آموخته با حضور دست‌اندرکاران و ذی‌فغان

جدول ۱۵ برنامه اقدام پنج ساله

هدف ۱: ارتقای ظرفیت‌ها برای شناسایی اثرات حوادث بر گروه‌های جنسیتی به ویژه زنان، نیازهای آنان در بین دست‌اندرکاران حوادث					
					خروجی: فهرست نیازهای زنان در بلایای طبیعی به ترتیب اولویت
					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزش برای دست‌اندرکاران
هدف سال اول: ارزیابی نیازها و اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزش برای دست‌اندرکاران					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزش برای دست‌اندرکاران
هدف سال دوم: توانمندسازی زنان برای کاهش خطر بحران‌های طبیعی					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزش برای دست‌اندرکاران
هدف سال سوم: انجام نیاز‌سنگی مجدد جهت انتباطی بیشتر و تدوین برنامه‌های آموزشی					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزشی
هدف سال چهارم: استمرار برنامه‌های آموزشی					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزشی
هدف سال پنجم: ارزیابی برنامه پنجساله					هفدهمین دوره از مراحل اجرای برنامه‌های حساس‌سازی و آموزشی
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	فعالیت‌ها
		✓		✓	انجام نیاز‌سنگی و شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای زنان
✓	✓	✓		✓	برنامه‌های آموزشی تدوین شده به تفکیک گروه‌های هدف
		✓		✓	شناسایی رسانه‌های آموزشی مناسب برای ارتقای آگاهی نسبت به نیازها
هدف ۲: ظرفیت‌سازی برای پاسخگویی به نیازهای جنسیتی در راستای مدیریت ریسک سوانح					
					خروجی: - بانک اطلاعات سازمان‌های مرتبط در زمینه بلایای طبیعی و زنان - تشکیل هسته مرکزی جنسیت - برنامه آگاه‌سازی عمومی
هدف سال اول: شناسایی سازمان‌های مرتبط، منابع و امکانات موجود در آنها، تشریح وظایف سازمان‌ها برای پاسخگویی به نیازهای ویژه جنسیتی در هنگام بحران					هدف سال اول: شناسایی سازمان‌های مرتبط، منابع و امکانات موجود در آنها، تشریح وظایف سازمان‌ها برای پاسخگویی به نیازهای ویژه جنسیتی در هنگام بحران
هدف سال دوم: حساس‌سازی نسبت به موضوعات جنسیت، آگاه‌سازی مردم توسط سازمان‌ها با توجه به فعالیت‌های تخصصی خود					هدف سال دوم: حساس‌سازی نسبت به موضوعات جنسیت، آگاه‌سازی مردم توسط سازمان‌ها با توجه به فعالیت‌های تخصصی خود
هدف سال سوم: جریان‌سازی موضوعات جنسیت در سطح سازمان‌های ذیربسط، استمرار فعالیت‌های نتیجه‌بخش قبلی و در عین حال شناسایی خلاصه‌ای آموزشی و اجرای آن توسط سازمان‌های مرتبط، به روزرسانی بانک اطلاعاتی					هدف سال سوم: جریان‌سازی موضوعات جنسیت در سطح سازمان‌های ذیربسط، استمرار فعالیت‌های نتیجه‌بخش قبلی و در عین حال شناسایی خلاصه‌ای آموزشی و اجرای آن توسط سازمان‌های مرتبط، به روزرسانی بانک اطلاعاتی
هدف سال چهارم: استمرار برنامه‌های آموزشی					هدف سال چهارم: استمرار برنامه‌های آموزشی
هدف سال پنجم: به روزرسانی بانک اطلاعاتی، ارزیابی برنامه پنجساله و ارائه درس‌های آموخته					هدف سال پنجم: به روزرسانی بانک اطلاعاتی، ارزیابی برنامه پنجساله و ارائه درس‌های آموخته
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	فعالیت‌ها
				✓	تهیه بانک اطلاعات از فهرست سازمان‌های مرتبط، منابع و امکانات موجود در آنها برای پاسخگویی به نیازهای ویژه جنسیتی
			✓	✓	تهیه وظایف مربوط به هر سازمان در زمان بحران بر اساس ظرفیت موجود در سازمان و پوشش تمامی نیازهای جنسیتی
✓		✓			به روزرسانی بانک اطلاعات سازمان‌های مرتبط و فعال در بلایای طبیعی و مسائل زنان
			✓		تشکیل هسته مرکزی جنسیت در سطح استان
✓	✓	✓	✓		تدوین و ارائه برنامه‌های آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی عمومی

۵-۵- پیشنهاد فرآیند انتخاب آموزشگران با درنظرگرفتن پایداری فرآیند

۵-۱- تشکیل هسته مرکزی^۱ ملاحظات جنسیتی در استان

در راستای برنامه‌ریزی کلان ادغام ملاحظات جنسیتی در برنامه‌های مدیریت خطرپذیری شهری، لازم است تا یک گروه با عنوان هسته مرکزی جنسیت از میان استادان دانشگاه، کارشناسان و مدیران باتجربه در زمینه برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های مرتبط با بحث مدیریت خطرپذیری بلایا توسط استاندار و یا معاون امور عمرانی وی انتخاب شده و زیر نظر آنها فعالیت کند. وظایف این گروه به شرح زیر است:

- بررسی کلیه برنامه‌های مدیریت خطرپذیری بلایا و اطمینان از لحاظ شدن شاخص‌های رویکرد

جنسیتی

- تدوین استراتژی‌های کلان مربوط به جنسیت در برنامه‌های مدیریت خطرپذیری بلایا
- انتخاب اعضای کارگروه جنسیت با همکاری اداره کل مدیریت بحران استانداری
- مشاوره و اعمال نظر راجع به شاخص‌های جنسیتی تدوین شده توسط کارگروه
- ارتباط و همکاری با هسته مرکزی ملی در زمینه‌هایی مانند بهروزرسانی شاخص‌ها

۵-۲- تشکیل کارگروه جنسیت

اعضای این کارگروه توسط هسته مرکزی جنسیت و با هماهنگی ستاد حوادث و از میان کارشناسان و مدیران سازمان‌های مرتبط با مسائل جنسیت و مدیریت بلایا در سطح استان انتخاب می‌شوند. تعداد اعضا این کارگروه بین ۵ تا ۸ نفر است و وظایف آن به شرح زیر است:

- تدوین و بهروزرسانی شاخص‌های جنسیتی در مدیریت خطرپذیری
- مرور و ارزیابی برنامه‌های مدیریت خطرپذیری از نقطه نظر جنسیتی
- هماندیشی در مورد نحوه پاسخ به نیازهای جنسیتی در بلایا
- پایش و ارزشیابی پروژه‌ها در قبل، حین و بعد از اجرا از منظر شاخص‌های جنسیتی
- شناسایی و معرفی نیروهای داوطلب برای فعالیت در موقع بحران

۵-۳- انتخاب متولی فرآیند

انتخاب دفتر بازسازی و حوادث غیرمتربقه استانداری به عنوان متولی فرآیند؛ با توجه به این که هماهنگی‌های لازم برای اجرای این گونه فعالیت‌ها تنها از طریق استانداری مربوطه امکان‌پذیر است، ستاد حوادث غیرمتربقه استان به عنوان متولی اصلی فرآیند انتخاب می‌شود.

^۱Focal point

۴-۵-۴- بانک اطلاعات سازمان‌های مرتبط

در این مرحله، سازمان‌های مرتبط با موضوع جنسیت با تکیه بر مدیریت خطرپذیری بلایا شناسایی می‌شوند. سازمان‌هایی مانند جمعیت هلال احمر، بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی، دانشگاه علوم پزشکی، آموزش و پرورش، شهرداری، ستاد حوادث غیرمتربقه و دفتر امور زنان استانداری می‌توانند در این فهرست قرار گیرند.

۴-۵-۵- شناسایی نماینده (رابط) سازمان مرتبط

شایان ذکر است برای ادامه فرآیند، تمامی مکاتبات لازم جهت شناسایی سازمان‌ها و رابطان آن‌ها (حداکثر ۳۰-۳۵ رابط) از طریق حوزه معاونت عمرانی استانداری صورت می‌پذیرد.

۴-۵-۶- کارگاه‌های جنسیت

در این راستا، دو کارگاه حساس‌سازی نسبت به موضوع جنسیت و جریان‌سازی آن در پروژه مدیریت خطرپذیری برنامه‌ریزی و برگزار می‌شود.

- این دو کارگاه می‌تواند به صورت یک‌روزه با فاصله زمانی یک هفته تشکیل شود. روز اول به موضوع حساس‌سازی جنسیت و بلایا و ضرورت آن اشاره دارد. روز دوم کارگاه نیز به جریان‌سازی رویکرد جنسیت، ارائه شاخص‌های جنسیت و ادغام آن در پروژه مدیریت خطرپذیری شهری می‌پردازد.
- در برگزاری این کارگاه، باید ویژگی‌های شرکت‌کنندگان از نظر تعادل جنسیتی، زمینه تحصیلی، سمت سازمانی، تجربه کاری لحاظ شود.

۷-۵- انتخاب آموزشگر

انتخاب ۲۰ نفر از بین شرکت‌کنندگان در کارگاه به عنوان آموزشگر از طریق روش‌های مناسب مانند آزمون، کار گروهی، ارزیابی جمعی شرکت‌کنندگان. تعداد آموزشگران در هر استان با نظر هسته مرکزی جنسیت در استان و بر اساس ویژگی‌های استان (میزان خطرپذیری در برابر بلایا، تعداد شهرستان‌ها، تعداد سازمان‌های فعال و مرتبط، جمعیت) قابل کاهش است.

۸-۵- دوره‌های تخصصی

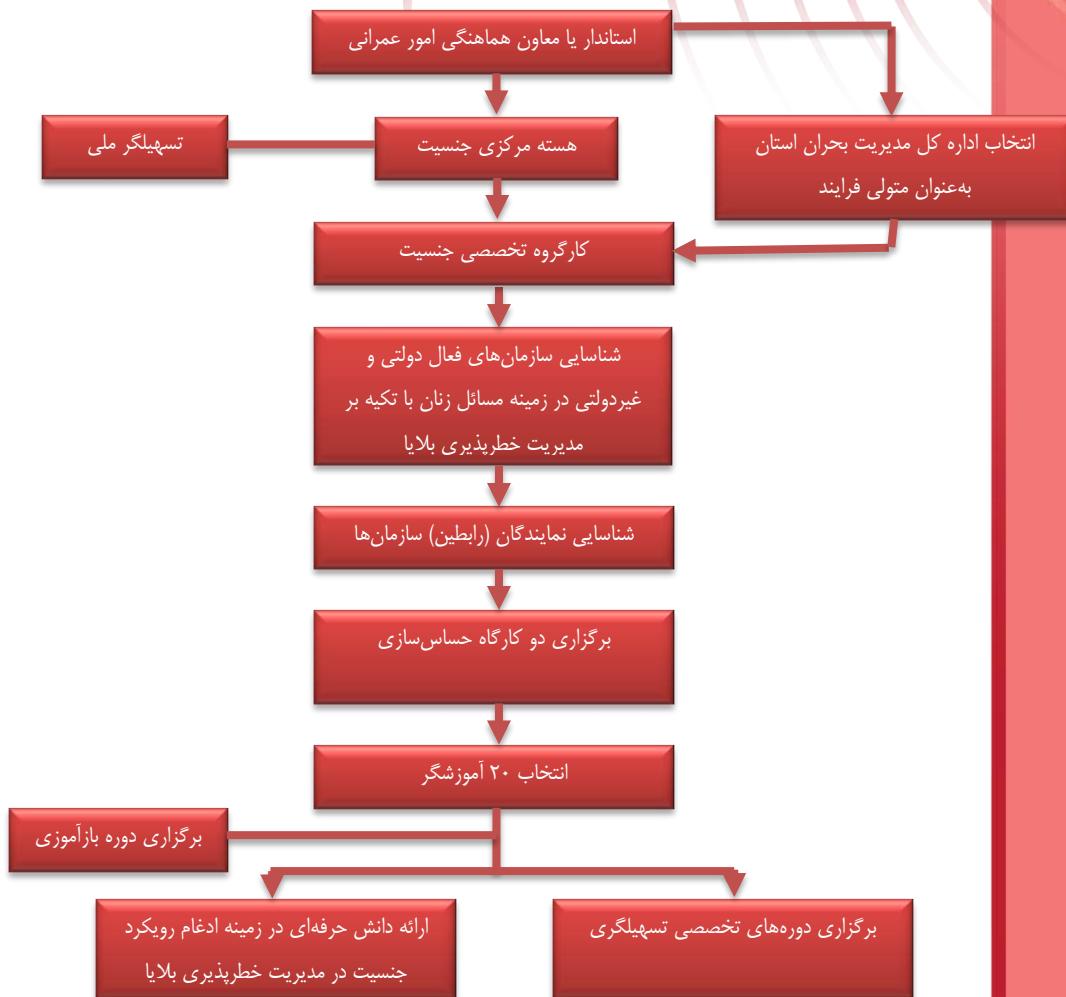
پس از انتخاب آموزشگر، دوره‌های تخصصی تسهیلگری شامل موضوعاتی مانند مهارت‌های ارتباطی، روان‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی برگزار می‌شود.

۹-۵- ارائه دانش حرفه‌ای

در زمینه ادغام رویکرد جنسیت در مدیریت خطرپذیری بلایا به کمک مدرسان و تسهیلگران مهندسی سطح ملی و بین‌المللی دانش حرفه‌ای را به مخاطبان ارائه می‌کنیم.

۱۰-۵- دوره‌های بازآموزی

به منظور پیشگیری از کاهش سطح عملکرد آموزشگران و به روز نگهدارشدن آنان برای ادامه فرآیند تربیت آموزشگر، برگزاری دوره‌های بازآموزی در ارتباط با موارد بندهای ۶ و ۷ که به صورت سالیانه صورت می‌گیرد، پیشنهاد می‌شود.

نمودار ۱۲- فرآیند انتخاب آموزشگر در هر استان

۵-۶- برگزاری کارگاه‌های جنسیت در شهرهای کرمان و گرگان

در تکمیل کارگاهی که در تاریخ ۲۹ تا ۳۱ تیرماه ۱۳۸۷ به منظور بررسی مقوله جریان‌یابی جنسیت در مدیریت ریسک بلایای طبیعی در شهر تهران و با حضور و هماندیشی مقامات و دست‌اندرکاران ذی‌ربط از سه شهر تهران، کرمان و گرگان و تسهیلگران برنامه عمران ملل متعدد برگزار شد، دو کارگاه دو روزه حساس سازی و جریان‌سازی موضوع جنسیت در بلایای طبیعی با حمایت دفتر ملی برنامه و همکاری دفاتر محلی و تیم مشاور در شهرهای کرمان و گرگان برگزار شد.

تصویر ۱- کارگاه حساس‌سازی جریان‌سازی موضوع جنسیت در سوانح در شهر کرمان

هدف اصلی کارگاه آن بود که ضمن بررسی ابعاد و زوایای گوناگون ارتباط جنسیت و بلایای طبیعی، با هماندیشی و مشارکت دست‌اندرکاران برنامه در سطح شهری، میزان و دلایل آسیب‌پذیری جنسیتی در دو شهر گرگان و کرمان در بلایای طبیعی شناسایی و شاخص‌ها و فعالیت‌های اصلی برنامه ادغام ملاحظات جنسیتی در پروژه مدیریت خطرپذیری شهری تعیین شود.

تصویر ۲- کارگاه حساس‌سازی جریان‌سازی موضوع جنسیت در سوانح در شهر کرمان

سایر اهداف کارگاه به شرح زیر است:

- ۱- ایجاد درک بنیادین درباره مفاهیم جنسیتی مربوط به مدیریت خطرپذیری بلایا بین شرکای اجرایی کلیدی برنامه مدیریت خطرپذیری بلایا در دو شهر هدف برنامه
- ۲- درک نیازهای خاص جنسیتی در برنامه مدیریت خطرپذیری بلایا شامل نیاز به برنامه ریزی برای پاسخگوئی و آموزش و نیاز به ارزش‌گذاردن به دانش و توانمندی‌های زنان در برنامه مدیریت خطرپذیری بلایا بین شرکای کلیدی برنامه در دو شهر هدفی پژوهشگاه حساس‌سازی شهر گرگان

۳- تحلیل عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و روانی مؤثر بر آسیب‌پذیری جنسیتی

- ۴- معرفی مفهوم جریان‌سازی جنسیت به همکاران برنامه در شهرهای هدف جهت گنجاندن تحلیل جنسیتی و تدوین شاخص‌های آن در برنامه اقدام و گزارشات پروژه

تصویر ۴- کارگاه حساس‌سازی جریان‌سازی موضوع جنسیت در سوانح در شهر گرگان

فصل ششم

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مطالعه حاضر با استفاده از تکنیک‌های استنادی و میدانی، به نیازمنجی آموزشی زنان در جهت شیوه بهینه مدیریت ریسک سوانح طبیعی با هدف کاهش میزان آسیب‌پذیری آنان پرداخته است. در این گزارش، سعی شده تا بر اساس ادبیات نظری و تجربی موجود و همچنین تجارب کشورهای مختلف در ارتباط با دو مقوله جنسیت و بلایای طبیعی و مدیریت ریسک بلایای طبیعی، و در عین حال با درنظرگرفتن مقتضیات بومی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه ایران، کیفیت و کمیت آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی شناسایی و دلایلی دال بر آسیب‌پذیری آنان بیان شود. در ضمن، برای بررسی دقیق‌تر و جامع‌تر این موضوع، دو کارگاه آموزشی در دو شهر گرگان و کرمان برگزار شد که خروجی اصلی آن‌ها، آموزش تسهیلگران در این دو شهر بوده است.

در عین حال، در این مرحله، عملکرد دستگاه‌های مختلف ملی و دو شهر گرگان و کرمان در زمینه مدیریت ریسک بلایای طبیعی با تأکید بر فعالیت‌های انجام شده در زمینه زنان مورد بررسی قرار گرفت. در ادامه، به سنجش اولویت‌های آموزشی زنان در بلایای طبیعی و شناسایی مهم‌ترین استراتژی‌های اطلاع رسانی برای آگاه‌سازی عمومی نسبت به نیازهای زنان در بلایا پرداخته شد. آخرین بخش از گزارش، تهییه و ارائه برنامه اقدام یک‌ساله و پنج‌ساله برای مدیریت ریسک بلایای طبیعی است.

۱-۶- بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی، یک الگوی تفاوت جنسیتی در تمامی سطوح فرآیند بلایای طبیعی اعم از در معرض ریسک قرار گرفتن، برداشت از ریسک، آمادگی، پاسخ، تأثیر فیزیکی، تأثیر روانشناسی، تأثیر جامعه‌شناختی، بازیابی و بازسازی وجود دارد. طبق بررسی‌های آکسفام نیز، بلایا «ذاتاً تبعیض آمیز» هستند، چرا که ساختارهای اجتماعی و نقش‌های جنسیتی هستند که تعیین می‌کنند چه کسانی بیش از همه از یک بلای طبیعی تأثیر می‌پذیرند. نتایج حاضر نیز نشان داد که به عقیده ۶۴ درصد از پاسخگویان، در زمان وقوع بلایای طبیعی، زنان بیش‌تر از مردان آسیب می‌یابند.

۶-۱- نیازهای بهداشتی زنان در بلایا

در حوزه‌های مختلف آسیب‌پذیری زنان در بلایا، نتایج نشان داد که در زمینه بهداشت، مهم‌ترین نیازهای زنان در بلایا عبارت بودند از: ۱) نبود آب شرب بهداشتی بعد از وقوع زلزله و یا سیل، ۲) عدم توزیع امکانات اولیه پزشکی (مانند داروهای ضروری)، ۳) نبود تیم‌های پزشکی مرکب از زنان در حوزه‌های بهداشت، درمان، زنان و زایمان^۴ نامناسب‌بودن شرایط حمام (مانند نبود یا کمبود حمام زنانه، مکان نامناسب حمام)^۵ بی توجه به امکانات و وسایل زایمان زنان. مطالعات داخلی و خارجی نیز نشان می‌دهد که یکی از شایع‌ترین نیازهای زنان در بلایا طبیعی، نیازهای بهداشتی است.

۶-۲- آسیب‌های روانشناسی

در رابطه با مهم‌ترین آسیب‌های روان‌شناختی زنان در زمان بلایای طبیعی، مطالعه نشان داد که موارد عبارتند از: ۱) احساس فقدان ناشی از مرگ عزیزان در زمان بعد از واقعه، ۲) احساس نالمنی و ترس در برابر سوانح طبیعی، ۳) احساس گناه و سرزنش به خاطر نجات‌ندادن اعضای خانواده،^۴ ترس از وقوع مجدد حادثه، و^۵ بی‌نظمی‌ها و فشارهای عاطفی، روحی و روانی به ترتیب مهم‌ترین آسیب‌پذیری‌ها در این حوزه

به شمار می‌روند. در بین مطالعات داخلی و خارجی هم، نتایج مشابهی در رابطه با آسیب‌پذیری‌های روان-شناختی زنان در بلایا به دست آمد.

۶-۳-۱- نیازهای اجتماعی و فرهنگی زنان

در زمان بعد از بلایا، زنان آسیب‌های دیگری را در زمینه اجتماعی و فرهنگی تجربه می‌کنند. نتایج این مطالعه نشان داد که مهم‌ترین موارد آسیب‌پذیری زنان در این حوزه عبارتند از: ۱) نداشتن امنیت در کمپ‌ها، ۲) عدم اطلاع‌رسانی کافی درخصوص وضعیت سلامت سایر اعضای خانواده (به خصوص در روزهای ابتدایی بعد از حادثه)، ۳) عدم اطلاع‌رسانی کافی درخصوص امکانات و خدمات خاص زنان،^{۴)} ۴) پوشیده نبودن کمپ‌ها و عدم رعایت حریم خصوصی، ملاحظات مذهبی، حجب و حیا، ۵) امکان سرقت بیشتر از زنان در مقایسه با مردان.

بلایای طبیعی، آسیب‌های اقتصادی را هم برای زنان به همراه دارند که مهم‌ترین آن نبود امنیت اقتصادی، فقدان اشتغال و محرومیت از دسترسی به مالکیت زمین بعد از فوت شوهر است.

اما در رابطه با دلایلی که منجر به آسیب‌پذیری بیشتر زنان در بلایای طبیعی می‌شود، نمی‌توان ریشه آن را تنها یک عامل دانست، بلکه عوامل متعددی در آن دخیل‌اند. اناسون ریشه اصلی آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی را بی‌عدالتی جنسیتی عنوان کرده و اشاره می‌کند که سه عامل فرودستی زنان، موانع ایدئولوژیکی و تسلط مردان بر امر تصمیم‌گیری، به گونه‌های متفاوتی سبب تشديد آسیب‌پذیری زنان در برابر بلایا می‌شوند. به عنوان نمونه، فرودستی زنان، علت ریشه‌ای آسیب‌پذیری آنان در برابر بلایای طبیعی است. فقدان امنیت اقتصادی زنان (مانند نرخ بالای فقر، کار مشروط، کار خانگی، فقدان اعتبار و پسانداز) نیاز آنان به دریافت مساعدت مالی را بعد از بلایا افزایش می‌دهد. این مطالعه نیز نشان داد که عدم اشتغال زنان و امنیت اقتصادی آنان، نقش مهمی در آسیب‌پذیری آنها در زمان بلایای طبیعی دارد. این نتیجه مقارن با نتایجی است که مطالعات خارجی در زمینه نقش بی‌کاری و وابستگی اقتصادی زنان به مردان در آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی نشان داده است. در عین حال، ۵/۴ درصد از پاسخگویان، حضور زنان در منزل به علت پرداختن به کار خانگی را دلیل اصلی آسیب‌پذیری آنان در بلایا ذکر کرده‌اند.

در رابطه با دلایل برتری دانش بلایای طبیعی در بین مردان نسبت به زنان، نتیجه دیگر مطالعه نشان داد که حتی میزان شرکت زنان در مانورهای سازمان‌های مختلف بسیار پائین‌تر از مردان است و طبیعی است که در صورت کاهش میزان مشارکت زنان در مانورهای مختلف، شاهد دانش و اطلاعات کم‌تر آنها نسبت به شرایط مختلف بلایا مانند انواع، زمان وقوع، نحوه مقابله و نحوه کنار آمدن باشیم. نتایج بعدی تحقیق نیز نشان داد که در زمینه‌هایی مانند حفظ سلامتی، جان، اموال و خانواده، آمادگی جسمانی، مهارت‌های مختلف مانند رانندگی و شنا، آشنایی با جعبه کمک‌های اولیه، آرامش و اعتماد به نفس و دادن روحیه به افراد کم‌سن و سال، مردان از آمادگی بالاتری نسبت به زنان برخوردارند.

سلط مردان بر کانون‌های تصمیم‌گیری راجع به بلایا نیز، عاملی است که سبب آسیب‌زنی به تمایل زنان برای تخفیف اثرات شناخته شده حوادث (مانند انتقال دام، ابزارها و یا وسایل خانواده به مکان‌های امن، و تصمیم‌گیری راجع به نحوه تخلیه منازل) می‌شود و کمک‌های امدادی را از نیازهای خانواده به علایق و منافع فردی جهت می‌دهد. در نتیجه این امر، شاهد شکل‌گیری برنامه‌های امداد و بازسازی با گرایش جنسیتی هستیم (به عنوان مثال، هدفمند کردن بودجه‌ها به سرپرستان مرد خانوار و محدود کردن کار زنان در مرحله بهبود بلایا). بنابراین، طبیعی است که این سلطه مردان بر تصمیم‌گیری در زمان قبل از بلایا، به زمان بعد از آن نیز تسریع یافته و سبب عدم حضور زنان در مدیریت ریسک سوانح می‌شود. نتیجه تحقیق حاضر

نیز دلالت بر نتایجی مبنی بر همین موضوع داشت، به طوری که ۴۲ درصد از پاسخگویان به میزان زیادی بر این باور بوده‌اند که نابرابری زنان با مردان در دریافت امکانات و تجهیزات یکی از مهم‌ترین آسیب‌پذیری‌های اجتماعی و فرهنگی آنان در زمان بعد از وقوع بلایای طبیعی است. از طرفی، ۲۷ درصد از پاسخگویان عدم حضور زنان در مراحل مختلف بازسازی در زمان پس از وقوع بلایا را به عنوان یکی از حوزه‌های آسیب‌پذیری آنان اشاره کرده‌اند. نتیجه این تحقیق مبنی بر ضعف مشارکت زنان در مدیریت ریسک بلایای طبیعی، مقارن با نتایجی است که مطالعات خارجی در زمینه عدم حضور زنان در تصمیم‌گیری مدیریت کمپ‌ها خصوصاً در هنگام تخصیص پناهگاه‌ها و کمک‌ها به دست آورده‌اند.

بنابراین، بررسی وضعیت پس از بلایا نشان می‌دهد که به لحاظ تاریخی، در جامعه ایران و به طور عام در جوامع در حال توسعه، حتی در مرحله بازسازی پس از بلایای طبیعی نیز، زنان نقشی مهم و تا اندازه‌ای به رسمیت نشناخته دارند. به عبارتی، حتی در زمینه مدیریت بلایا نیز با نوعی تقسیم کار جنسیتی مواجه‌ایم. بدین معنی که زنان درگیر نقش‌های کوچک و عموماً کارهای خدماتی شده و در عوض مردان بر امور تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری متصرک‌اند. البته در اینجا نمی‌توان منکر برتری قدرت فیزیکی مردان بر زنان شد و همین قدرت فیزیکی گاه‌آئی سبب توانمندی و اعتماد به نفس بالاتر و گرفتن مسؤولیت بیشتر و گسترده‌تر می‌شود.

در مطالعه حاضر نیز دریافتیم که خشونت علیه زنان در زمان بلایا، به طرز چشم‌گیری افزایش می‌یابد. به طوری که ۴۹ درصد از پاسخگویان سوءاستفاده جنسی، و ۲۹ درصد فحاشی و ضرب و جرح مردان علیه زنان را یکی از مهم‌ترین آسیب‌پذیری‌های اجتماعی و فرهنگی آنان در زمان بعد از وقوع بلایای طبیعی عنوان کرده‌اند.

همچنین نتایج تحقیق حاضر نشان داد که زنان شاغل بیشتر از زنان خانه‌دار، در مانورهای مختلفی که سازمان‌ها برگزار می‌کنند، شرکت دارند. تدقیق این نتیجه نشان داد که زنان شاغل به خاطر برخورداری از استقلال درآمدی، وابستگی اقتصادی کمتری به شوهر داشته و در عین حال نقش بیشتری در تصمیم‌گیری امور منزل دارند.

مجموعه مطالعات نظری به همراه یافته‌های میدانی نشان داد که تفکیک نقش زن و مرد سبب تولید و بازتولید آسیب‌پذیری جنسیتی در بلایای طبیعی می‌شود. بر این اساس، حاکمیت مردان بر جامعه و غالب شدن نگرش مردسالارانه در جامعه و نیز در نتیجه فرآیندهای جامعه‌پذیری و اجتماعی‌شدن، باورهای قالبی و انتظارات مربوط به نقش جنسیتی در بین زنان و مردان را شکل می‌دهد که بر اساس آن، نقش زن، خانه‌داری و نقش مرد، کار در بیرون از خانه است. این امر به نوبه خود بر حیات روزمره آن‌ها و در زمان وقوع بحران، بر ارزیابی ریسک، پاسخ به ریسک، آمادگی خانواده، تخلیه منزل، استفاده از شبکه‌های اجتماعی و خانواده، دریافت مساعدت از سازمان‌های ذی‌ربط و بازسازی تأثیر می‌گذارد.

موضوع پایانی قابل ذکر در اینجا، تأثیر برداشت‌های نادرست از آزمودهای دینی بر آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی است که به کل جامعه تسری یافته است و این امر سبب محدود شدن توانایی زنان در رویارویی با بلایای طبیعی شده است. در بسیاری از موارد، هنجارهای فرهنگی (که عمدها بر اساس خرد فرهنگ‌های محلی شکل گرفته و یا این‌که بر اساس برداشت‌های نادرست از آموزه‌های دینی هستند) مانع از آن است که زنان بتوانند عکس العمل مناسبی در جهت حفظ جان و خدمات کمک‌رسانی ارائه کنند. درحالی که مبانی دینی اسلام حفظ جان را در موقع بحرانی ضروری دانسته است.

۲-۶- پیشنهادها

- اولین پیشنهاد، به راه کارهای تقویت ایمنی زنان در بلایا و بحران‌ها برمی‌گردد. زیرا همان‌طور که می‌دانیم «علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد». در این راستا تقویت ایمنی زنان در حوزه‌های مختلف سلامت، اقتصادی و اجتماعی سبب حضور بیشتر آنها در حوزه اجتماع و تصمیم‌گیری می‌شود و در ضمن لازم است این امر در برنامه‌ها و ارزیابی‌های مختلف، نیازهای زنان هم دیده شود و برای موقع بحرانی هم، اقدامات و تدابیر لازم اندیشیده شود.

- در زمینه آموزش و توانمندسازی زنان، به یک دیدگاه جامع و یکپارچه نیاز است. شناسایی دقیق وضعیت زنان در عرصه‌های مختلف (توسط طرح‌هایی که به صورت تخصصی به مسائل زنان می‌پردازد) و ارائه طرح‌هایی در زمینه آموزش حرفه، کمک در تأمین وسایل مورد نیاز و پشتیبانی‌های حداقل کوتاه‌مدت، می‌تواند به این مهم یاری رساند، چرا که فقط کمک‌های مقطعی نمی‌تواند چاره‌گشنا باشد.

- برگزاری کلاس‌های آموزشی با محوریت موضوعات کارآفرینی، مسائل روان‌شناختی از قبیل مهارت‌های حل مسأله، ارتباط مؤثر و سایر موضوعات مرتبط با آسیب‌پذیری‌های روان‌شناختی زنان (چنان‌که در پژوهش حاضر مشخص شد) به عنوان عاملی مهم در توانمندسازی زنان در مواجهه با بلایای طبیعی و مدیریت آن قلمداد می‌شود.

- با توجه به نتایج به دست آمده مشخص شد مسائل و مشکلات زنان در حوزه‌های مختلف با یکدیگر ارتباط تام دارند، از این رو با توجه به موضوع گزارش، تأمین اعتبارات (هر چند در سطح خرد) برای اطمینان از موفقیت کسب و کارهای کوچک، برای زنان لازم است، اما کافی نیست. شرایط ضروری برای موفقیت این نوع کسب و کار عبارتند از: زیرساختمانی کافی، کارآفرینان ماهر، دسترسی به اطلاعات و فرهنگ راهنمای کسب و کارهای کوچک. همین‌طور، نظارت کامل بر حسن اجرای فعالیت، رفع نیازهای ضروری آن‌ها قبل از تغییر به فعالیت تولیدی، پرداخت تسهیلات در چارچوب ساختار تعاضونی‌ها و اتحادیه‌ها و ایجاد انگیزه تولید و رعایت حال مخاطبان با توجه به شرایط مالی، از جمله راه کارهایی است که برای توسعه و تقویت حضور زنان در عرصه اجتماع موثر خواهد بود. در ضمن، حضور زنان در شرایط عادی (غیربحارانی) در عرصه اجتماع سبب توانمندی و افزایش ظرفیت آنها در زمینه آگاهی از مسائل روز جامعه می‌شود و میزان توان رویارویی و مقابله آن‌ها را با شرایط بحرانی جامعه افزایش می‌دهد.

بنابراین، با توجه به ملاحظات بالا، باید به رفع موانع «آموزشی»، «فرهنگی - اجتماعی»، «اداری - ساختاری» و «همسری - مادری» همت گمارد.

درخصوص رفع موانع فوق اولین موردی که این تحقیق براساس نتایج معتقد به آن است، رویکرد جنسیتی سیاست‌گذاران و مسوولین به بلایای طبیعی است. چون نتایج نشان داد، هنوز این موضوع به‌طور کامل و شفاف در بین سیاست‌گذاران و مسوولین جا نیافتاده است که زنان، در مقایسه با مردان، هم تجربه متفاوتی از بلایای طبیعی دارند، و هم می‌توانند در فعالیت‌های مختلف درگیر شوند. بنابراین، اتخاذ و درونی شدن رویکرد جنسیتی، می‌تواند حداقل در گام اول بخشی از مشکلات را حل کند. در ضمن، باید در کلیه سطوح حکومت برای پاسخگویی به نیازهای جنسیتی در بلایای طبیعی، ظرفیت‌سازی لازم صورت گیرد. حتی باید به مدیران و کارکنان (خصوصاً مرد) در سازمان‌ها و موسسات ذی‌ربط آموزش جنسیتی داد تا نسبت به مسائل جنسیتی حساس شوند. ترویج ادغام رویکرد عدالت جنسیتی در مدیریت خطرپذیری، با رعایت ملاحظات زیر:

- دست یابی به عدالت جنسیتی به معنای آن نیست که زنان همانند مردان شوند. بلکه معنای آن این است که حقوق و فرصت‌های شخص، ارتباطی با مرد یا زن بودن وی نداشته باشد.
- نیل به عدالت جنسیتی مستلزم به رسمیت‌شناسی این نکته است که هر سیاست، برنامه و پروژه‌ای به شیوه متفاوتی بر زنان و مردان تأثیر می‌گذارد.
- عدالت جنسیتی باید به عنوان جزء یکپارچه تمامی سیاست‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها قرار گیرد.
- استراتژی‌های مداخله حمایت از عدالت جنسیتی، باید بستر خاص اجتماعی - فرهنگی را در نظر بگیرد و استراتژی‌هایی را توسعه دهد که ریسک آن نسبت به زنان و دختران را به حداقل برساند.
- دسترسی و فرصت‌های برابر زنان و مردان به منابع اقتصادی برای دست یابی به معاش و توسعه پایدار ضروری است.
- توانمندسازی زنان و مردان، محور نیل به عدالت جنسیتی است.
- انجام یک تحلیل جنسیتی از آسیب‌پذیری با رعایت ملاحظات زیر:
 - ✓ تدوین و معرفی یک فرآیند جامع از تحلیل جنسیتی آسیب‌پذیری
 - ✓ تدوین شاخص‌های مشخص برای بررسی آسیب‌پذیری جنسیتی، و همچنین خواسته‌ها، نیازها، اولویت‌ها و علاقه زنان
 - ✓ تهییه نقشه‌های آسیب‌پذیری اجتماع با هدف شناسایی منابعی مانند مراکز محلی، پارک‌ها، گروه‌های خدمات محلی و شبکه‌های پاسخ محلی.
- حمایت و تسهیل زمینه برای شکل‌گیری تشکل‌های زنان (بهویژه در قالب تعاونی‌ها و انجمن‌های زنان)، زیرا وجود چنین تشکل‌هایی سبب گسترش مشارکت اجتماعی و اقتصادی آنها می‌شود.
- تغییر ذهنیت‌ها و باورهای سنتی نسبت به زنان و تقویت حس اعتماد به نفس، خودابرآزی و خوداتکائی جهت شکوفاسازی امکانات و استعدادهای نهفته آنان.
- مبارزه با کم‌سودایی، بالا بردن سطح داشن و بیش زنان روسایی و ارایه خدمات فرهنگی به آنان.
- در برنامه‌ریزی نیز باید از تمرکزگرایی و باور صرف به مردان پرهیز نموده و در برنامه‌ریزی به سطوح پائین‌تر با مشارکت زنان هر منطقه همراه با مردان توجه کرد. به طوری که از زنان در برنامه‌های عمرانی، شوراهای و انجمن‌ها دعوت به عمل آید و مجموعه این عوامل سبب درگیر شدن زنان در مسائل منطقه‌ای و در نهایت افزایش آگاهی و توانمندی آنها می‌شود.
- توسعه مشارکت زنان در امور شهروندی و رهبری اجتماعی، که از جمله مصاديق آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

 - ✓ شرکت در ارزیابی آثار بلایا و نیازها
 - ✓ شرکت در برنامه‌ریزی برای شاخص‌های انتخاب مکان‌ها و جمعیت‌های هدف، آموزش‌های کاهش خطر در بازسازی، کمک در فرآیندهای جبران خسارت و همچنین تضمین جریان یابی جنسیت در اجرا، نظارت و ارزشیابی برنامه‌ها
 - ✓ شرکت در تهییه و اجرای پروژه‌های بازسازی و مدیریت مالی آنها
 - ✓ شرکت در پایش و ارزیابی برنامه‌های بازسازی از طریق حضور فعال در کمیته‌های راهبردی و نظارتی
 - ✓ توجه به نظرات سازمان‌های محلی زنان

- در ضمن، برای نیل به هدف فوق، اقدامات زیر پیشنهاد می‌شود: ۱) بسترسازی و اقناع مسوولان، نهادهای محلی و مردم به توانمندی زنان و پذیرش مشارکت آنان در مدیریت و ۲) فرهنگسازی در بین آحاد مردم جامعه نسبت به رفع نگرش‌های نقش‌های جنسیتی کلیشه‌ای.
- پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش دانش زنان نسبت به بلایای طبیعی با هدف تقویت رویارویی آنان، اطلاع‌رسانی مناسب راجع به این بلایا صورت گیرد. مهم‌ترین روش‌های اطلاع‌رسانی که برای این منظور پیشنهاد می‌شود، عبارتند از: ۱- رادیو و تلویزیون کشوری (ملی)، ۲- رادیو و تلویزیون استانی، ۳- روزنامه‌ها یا مجلات محلی، ۴- جزووهای و بروشورهای مرتبط، ۵- تابلوهای اعلانات در سطح شهر و محلات (بیلبوردها) و ۶- سخنرانی‌های مسوولان در اماكن عمومي (اماكن حضور عموم)
- ارائه برنامه‌های آموزشی مدون و مستمر لازم برای زنان به منظور افزایش آمادگی آنان در برابر بلایای طبیعی: ۱- برخورداری از آموزش‌های کمک‌های اولیه، ۲- برخورداری از آموزش‌های کمک‌های امدادی، نظامی و علمی، ۳- آموزش راه‌های تقویت ایمان و اعتماد به نفس، ۴- آموزش در حوزه بهداشت فردی و اجتماعی و ۵- آموزش مهارت‌های فردی مانند شنا و رانندگی.
- جلب همکاری و شراکت مرد در انجام امور خانه (زیرا با توجه به نتایج این تحقیق، اکثر کارهای خانه جزء وظایف زنان است، پس مردان باید به آنها کمک کنند تا آنها نیز بتوانند فرصت شرکت در سایر فعالیت‌ها را داشته باشند و در جریان مسائل اجتماعی قرار گیرند).
- در ضمن توجه به آموزش و برنامه‌ریزی برای زنان از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی کارآفرینی و مهارت‌زا نیز به صورت خاص پیشنهاد می‌شود.
- در مجموع درخصوص توانا شدن زنان (که در نهایت سبب آسیب‌پذیری کمتر آنها می‌شود) می‌توان موارد زیر را بیان داشت:

جدول ۱۶ - عوامل تسهیلگر در توانمندسازی زنان در برابر سوانح

توانشدن یک زن	
عوامل تسهیلگر توانسازی زنان	احساس قوی از توانایی یک کار مشخص
آموزش مهارت‌زا و برآورد مثبت از خود در امور و مسائل مختلف	احساس قوی از توانایی یک کار مشخص
تمایل قوی برای توانمندشدن	احساس کنترل و تسلط بر زندگی شخصی
آگاهی از توانایی‌های بالقوه خود	آگاهشدن از نقاط ضعف و قوت خود
کسب اعتماد به نفس	آگاهشدن از ارزش‌ها و نگرش‌های شخصی
ایجاد علاقه و اشتیاق	اطمینان از توان شخصی برای رسیدن به هدف
به وجود آمن روحیه "توانستن و اظهار داشتن"	داشتن "حق رهبری"
تعییر نگرش و قضایت جامعه نسبت به زنان	فعالیت برابر با مرد در عرصه اجتماع و اقتصاد
آموزش مهارت زندگی از طریق برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزشی	انطباق بیشتر با محیط
وجود حمایت‌های لازم از طرف سازمان‌های حمایتی و برخورداری از سهم و فرستاده با مردان سرپرست خانوار در استفاده از انواع تسهیلات	پایداری نظام خانواده و جامعه

۳-۳- درس‌های آموخته

۶-۱- سازمان‌های ذی نفع

الف- در ابتدای اجرای چنین پروژه‌ای در هر استان، باید جلسه‌ای با حضور معاون عمرانی استاندار، مدیر کل مدیریت بحران استان و مدیران ارشد سازمان‌های مرتبط صورت پذیرد که طی آن سازمان‌ها

درخصوص ارائه اطلاعات و مستندات مرتبط با موضوع پروژه، شرکت در جلسات هماندیشی و بحث گروهی، انجام مصاحبه‌های تخصصی با عوامل اجرایی پروژه و تکمیل پرسشنامه‌های تهیه شده، متعهد به همکاری مناسب با مجری پروژه با هماهنگی اداره کل مدیریت بحران استان شوند. تحقیق نیافتن چنین جلسه‌ای در این پروژه، سبب ایجاد تأخیر چندماهه در روند اجرای پروژه شد.

ب- در تنظیم دعوت‌نامه‌ها جهت انجام مصاحبه و یا شرکت در کارگاه‌ها و هماندیشی‌های مرتبط با پروژه، تمامی ابعاد و زوایای پروژه و اهداف جلسه برای سازمان‌ها تبیین شود تا مناسب‌ترین افراد از سوی سازمان ذیربسط معرفی شوند. رعایت نکردن این مساله در بعضی موارد ابهاماتی را برای سازمان‌ها ایجاد کرد و در برخی از موارد شرکت‌کنندگان در کارگاه‌ها و جلسات، هیچ درکی از موضوعات نیازستجی، جنسیت و مدیریت بحران نداشتند.

ج- پیشنهاد می‌شود نمایندگانی که از سوی سازمان‌های ذیربسط جهت ارتباط با تیم اجرایی پروژه و تبادل اطلاعات معرفی می‌شوند در طول اجرای پروژه تغییر نکنند تا از ایجاد هر گونه ناهمانگی و تأخیر در اجرای پروژه جلوگیری شود.

۶-۳-۲- مشاور

مشاور پروژه باید ارتباط مناسب و مستمری با نمایندگان کارفرما داشته و در جلسات دوره‌ای با یکدیگر، درخصوص پیشرفت فیزیکی پروژه، چالش‌های پیش‌رو و روند اجرای پروژه تا رسیدن به اهداف و خروجی‌های مورد انتظار بحث و تبادل نظر کنند.

۶-۳-۳- کارفرما

الف- استفاده از خروجی‌ها و نتایج این پروژه، در اجرای آن در سایر شهرهای کشور و بازنگری الگوی ارائه شده در این پروژه با استفاده از یافته‌های سایر استان‌ها جهت ارائه الگوی یکپارچه و مناسب برای کشور ایران

ب- پایش و ارزشیابی مستمر پروژه می‌تواند به شناسایی نقاط ضعف مراحل مختلف و چالش‌ها و تغییر رویکرد و مسیر اجرای پروژه در جهت رسیدن به خروجی‌های مورد انتظار و رفع سریع‌تر مشکلات و تأخیر احتمالی به وجود آمده کمک کند.

۶-۳-۴- کمیته فنی

الف- در ترکیب کمیته فنی پروژه، از افرادی استفاده شود که به شرح خدمات، ابعاد، اهداف و خروجی های مورد انتظار پروژه و نیز موضوعات تخصصی مطرح شده اشراف داشته و حیطه فعالیت هر یک از آنان در بخش های مختلف پروژه مشخص باشد (حوزه بررسی و اظهار نظر). ارائه نظرات متفاوت و ناهمسو از سوی اعضای کمیته فنی پروژه سبب شد تا مجری طرح در پاره ای از موضوعات دچار ابهام و سردگمی شده و زمان زیادی را برای توجیه اعضاء صرف کند. برخی از اعضاء به دلیل ناآگاهی از ابعاد پروژه، تصور نادرستی از خروجی های پروژه و حوزه فعالیت مشاور طرح داشتند.

ب- از آنجا که بحث های مطرح شده در کمیته فنی کاملاً تخصصی و در جهت بهبود پروژه است، اعضای کمیته فنی به نوعی توجیه شوند که جدای از سمت سازمانی و اجرایی (معاون، مدیر کل، مدیر و کارشناس) تنها به عنوان کارشناس و مشاور کارفرما در جلسه شرکت می کنند.

ج- در انتخاب اعضای کمیته فنی، علاوه بر نمایندگان سازمان های تخصصی و ذیربط، از متخصصان و استادان دانشگاه، سازمان های غیردولتی و مردم نهاد و نمایندگان مطلع و فعال جامعه هدف استفاده شود.

۶-۴- محدودیت ها

۱-۴-۶- ضعف ادبیات تجربی و پیشینه اجرای تحقیق در ایران راجع به جنسیت و بلایای طبیعی، محدودیت اصلی تحقیق به خصوص در هنگام مفهوم سازی و تدوین شاخص ها و مبانی نظری بوده است. البته وجود منابع خارجی، تا حدود زیادی این محدودیت را مرتفع ساخته است.

۲-۴-۶- ضعف مستندسازی و یا فعالیت نداشتن در زمینه جنسیت و بلایای طبیعی در سازمان های ذی- ربط و به عبارتی اقداماتی که برای گروه های آسیب پذیر به ویژه زنان در بلایای طبیعی انجام داده اند، محدودیت دیگری بوده است که این تحقیق نتوانسته تا حدودی به اهداف مندرج در شرح خدمات خود به ویژه در مرحله بررسی عملکرد دستگاه های ذی ربط در سطح ملی و در دو شهر گرگان و کرمان نائل آید.

۳-۴-۶- اختصاص اکثر سوال های پرسشنامه اصلی تحقیق به زنان سبب شد تا مردان تمایل کمتری نسبت به پاسخگویی به آنها داشته باشند. بنابراین، در تحقیقات آتی، سوال ها باید به نوعی طراحی شوند که تمام افراد انگیزه و رغبت پاسخگویی به آن ها را داشته باشند.

هدف از نیازمنجی آموزشی زنان در گزارش حاضر، دستیابی به شیوه بهینه مدیریت ریسک سوانح طبیعی و کاهش میزان آسیب‌پذیری زنان و استفاده از خطرفیت‌های آنان در مواجهه با بلایای طبیعی است. از این‌رو، در بخش یافته‌های میدانی و پیمایش، برای رسیدن به جواب‌های دقیق و همچنین مناسب با جامعه آماری مورد مطالعه، از هر شهر، تعداد ۳۸۴ نفر از زنان و مردان ۱۵ تا ۶۵ سال براساس شیوه‌های نمونه‌گیری خوش‌ای و مطبق مورد مصاحبه قرار گرفتند و سعی شد که از ابعاد و زوایای مختلف به این موضوع پرداخته شود.

یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد پرسش در ابتدای مطالعه این بود که مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان ایرانی در جامعه مورد بررسی قرار گیرد. نتایج به دست آمده نشان داد که مهم‌ترین حوزه‌های آسیب‌پذیری زنان عبارت است از: ۱- فقدان اشتغال، ۲- فقدان امنیت، ۳- نبود آموزش کافی یا پایین‌بودن میزان آموزش زنان در مورد بلایای طبیعی و ۴- مشکلات فرهنگی یا تفکر سنتی مردان درخصوص زنان و عدم باور به مشارکت زنان. اما در مورد دلایل آسیب‌پذیربودن زنان، در مقایسه با مردان، در زمان و قوع بلایای طبیعی نیز، طی سؤالی که به عمل آمد، نتایج عبارت بودند از: وجود پتانسیل آسیب‌پذیری بیشتر روحی و روانی زنان (به خاطر عاطفی‌بودن، داشتن ترس و اضطراب)، ۲- شرایط اجتماعی تعریف شده برای زنان در جامعه و عدم رعایت حقوق زنان از طرف جامعه و مسؤولان، ۳- آسیب‌پذیری جسمانی و فیزیکی زنان، ۴- برداشت نادرست از آموزه‌های دینی

در رابطه با زمینه‌های آسیب‌پذیری زنان به طور خاص در عرصه‌های اجتماعی و فرهنگی بعد از وقوع بلایای طبیعی نیز، مهم‌ترین مواردی که پاسخگوییان به آن اشاره داشتند، عبارت بودند از: ۱- نابرابری زنان و مردان در دریافت امکانات و تجهیزات مورد نیاز، ۲- سوءاستفاده جنسی از زنان و سلب احساس امنیت از آنان، ۴- منزوی شدن زنان در کمپ‌ها و حضور نداشتن در فعالیت‌های امدادی، ۵- عدم اطلاع رسانی مناسب درخصوص امکانات و خدمات خاص زنان، ۶- ازدواج اجباری دختران در دوران بعد از واقعه، ۷- طولانی شدن مدت بازسازی مدارس دخترانه در مقاطع مختلف.

همچنین، در تحقیق حاضر، یکی از موضوعاتی که مدنظر قرار گرفت، سنجش دانش پاسخگوییان در مورد بلایای طبیعی بود. در این راستا، از پاسخگوییان خواسته شد تا چند نمونه از بلایای طبیعی را نام ببرند که پاسخگوییان در جواب، عمدتاً به چهار مورد زیر به ترتیب اولویت اشاره داشته‌اند: ۱- سیل، ۲- زلزله، ۳- طوفان و ۴- آتش‌سوزی.

نوع اطلاعات و توانمندی پاسخگوییان در جهت کاهش خطرات بلایای طبیعی، موضوع دیگری بود که در راستای سنجش دانش پاسخگوییان درمورد بلایای طبیعی مورد بررسی قرار گرفت. پاسخ‌های بدست آمده نشان داد که اکثریت پاسخگوییان به اطلاعات و توانمندی‌های زیر اشاره داشته‌اند:

۱- داشتن اطلاعات لازم در زمینه کمک‌های اولیه، ۲- پناه گرفتن در مکان‌های امن خانه، ساختمان و ارتفاعات و ۳- داشتن ایمان به خدا و حفظ اعتماد به نفس.

درخصوص منابع کسب اطلاعات پیرامون بلایای طبیعی، مهم‌ترین پاسخ‌ها به ترتیب اولویت عبارت بودند از: ۱- صدا و سیما (رادیو و تلویزیون)، ۲- رسانه‌های گروهی از جمله روزنامه‌ها، فیلم و اینترنت، ۳- مطالعات درسی و غیردرسی و بروشور، ۴- شرکت در کارگاه‌های آموزشی برگزارشده توسط سازمان‌های مانند هلال احمر و به خصوص در مسجد محله.

همان طور که در متن گزارش آمده است، پس از بررسی مهم‌ترین منابع کسب اطلاعات پاسخگویان در زمینه بلایای طبیعی، به مطالعه نظر آنان درباره بهترین روش‌ها و ابزارها برای اطلاع‌رسانی به مردم به طور عام و زنان به طور خاص به منظور کاهش خطرات بلایای طبیعی پرداخته شد. در پاسخ به این پرسش، پاسخگویان به ترتیب اولویت به موارد زیر اشاره داشته‌اند: ۱- رادیو و تلویزیون کشوری (ملی)، ۲- رادیو و تلویزیون استانی، ۳- روزنامه‌ها یا مجلات محلی، ۴- جزووهای و بروشورهای مرتبط، ۵- تابلوهای اعلانات در سطح شهر و محلات (بیلبوردها) و ۶- سخنرانی‌های مسوولان در اماکن عمومی.

اما در مورد میزان آگاهی از برگزاری مانورهای آمادگی در برابر بلایای طبیعی توسط سازمان‌های مانند هلال احمر، که مولفه دیگری از سنجش میزان دانش بلایای طبیعی در بین پاسخگویان بود، نتایج نشان داد که در شهر کرمان وضعیت بهتر بوده و میزان آگاهی مردم از این مانورها، به خاطر تجربه زلزله بهم و جدیت مسوولان استانی در برگزاری دوره‌های آموزشی، بالاتر از مردم گرگان بوده است.

تجربه بلایای طبیعی در زندگی نیز از جمله مواردی می‌باشد که از پاسخگویان درباره زوایای مختلف آن سؤال به عمل آمد. در این رابطه، نتایج نشان داد که تقریباً ۷۰ درصد از پاسخگویان کرمانی و ۶۰ درصد از پاسخگویان گرگانی تجربه حداقل یک بار بلایای طبیعی را داشته‌اند. در این زمینه، از پاسخگویان خواسته شد تا به مواردی که در آن لحظه به عنوان کمبود یا خلاصه احساس می‌کردند، اشاره کنند که اهم موارد عبارت بودند از: ۱- مکان‌های ایمن، ۲- کمک‌های روحی و روانی، ۳- کمک‌های اولیه، ۴- توزیع امکانات رفاهی و ۵- شناسایی مصدومان و آسیب‌دیدگان و کمک‌رسانی به آنها.

به منظور بررسی هرچه بهتر نیز میزان آگاهی و دانش پاسخگویان در زمینه بلایای طبیعی و اقداماتی که باید در هنگام بروز چنین بلایایی انجام دهنده، طی پرسشی از آنان خواسته تا بیان کنند در صورت وقوع سیل و یا زلزله، چه اقدام ناگهانی انجام می‌دهند. در این زمینه، پاسخگویان موارد زیر را بیان داشته‌اند: ۱- فرار از محل حادثه در جهت حفظ جان خود، ۲- شناسایی اماکن امن و رفتن به آنجا، ۳- کمک به دیگران در جهت حفظ جان آنان، ۴- تهیه وسایل امدادی و اورژانسی و ۵- حفظ آرامش و اعتماد به نفس.

اما از آنجاکه تمرکز تحقیق حاضر بر نیازسنجدی آموزشی زنان در مواجهه با بلایای طبیعی است، از این رو مهم‌ترین نیازهای زنان در مراحل مختلف قبل، حین و پس از وقوع بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله سؤال شد و نتایج نشان داد که زنان در زمان‌های مختلف و با توجه به شرایط گوناگون جامعه، نیازهای متفاوتی دارند که در زمینه سوابح طبیعی نیز، نوع نیازهای زنان با توجه سه مرحله: قبل، حین و پس از وقوع بلایای طبیعی متفاوت است. در زمینه مهم‌ترین نیازهای زنان در زمان قبل از وقوع بلایای طبیعی، پاسخگویان به موارد زیر اشاره داشته‌اند: ۱- آگاهی و اطلاع‌رسانی به زنان، ۲- برگزاری کلاس‌های آموزشی امداد و نجات و کمک‌های اولیه، ۳- دادن آمادگی لازم روحی، روانی و جسمی و ۴- آماده کردن امکانات و تدارکات لازم. اما در مورد نیازهای زنان در حین وقوع بلایای طبیعی، نتایج نشان از آن داشت که مهم‌ترین نیازها عبارتند از: ۱- امدادرسانی به موقع، ۲- دادن اعتماد به نفس و حفظ خونسردی و ۳- وجود زنان امدادرسان. در نهایت، در مورد نیازهای زنان در زمان پس از وقوع بلایای طبیعی سوال شد که مهم‌ترین موارد اشاره شده از سوی پاسخگویان عبارت بودند از: ۱- اطلاع‌رسانی به موقع، ۲- کمک به مصدومان و امدادرسانی، ۳- تأمین نیازهای مختلف عاطفی و روحی و روانی مانند دادن اعتماد به نفس و آرامش در مورد کنارآمدن با شرایط و ۴- ارائه حمایت مالی از طرف دولت.

در ادامه مطالعه، از پاسخگویان خواسته شد تا به برنامه‌های آموزشی لازم برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر بلایای طبیعی اشاره داشته باشند که مهم‌ترین موارد نظر آنها عبارت بودند از: ۱- برخورداری از

آموزش‌های کمک‌های اولیه، ۲- برخورداری از آموزش‌های کمک‌های امدادی، نظامی و علمی، ۳- آموزش راه‌های تقویت ایمان و اعتماد به نفس، ۴- آموزش در حوزه بهداشت فردی و اجتماعی و ۵- آموزش مهارت‌های فردی مانند شنا و رانندگی.

در ادامه، موضوع به صورت تخصصی تر مورد سنجش قرار گرفت. بدین صورت که ابتدا درخصوص ضرورت، دلایل و میزان آشنایی زنان با دانش عمومی در زمینه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها سؤال به عمل آمد. در زمینه ضرورت، نتایج نشان داد که قریب به ۹۰ درصد از پاسخگویانی کرمانی و ۸۰ درصد از پاسخگویان گرگانی آشنایی زنان را در زمینه مقاوم‌سازی ساختمان‌ها ضروری ارزیابی کرده‌اند. درخصوص دلایل این موضوع نیز، پاسخگویان به دو پارامتر اشاره داشته‌اند: ۱- داشتن اطلاعات لازم در مورد نکات ایمنی و ۲- دقت و ظرافت بیش‌تر زنان نسبت به مردان. در مورد میزان آشنایی زنان در این زمینه، نتایج نشان داد که بیش از ۶۵ درصد از پاسخگویان در دو شهر مورد مطالعه، با نکات ایمنی ساختمان‌ها در حد ناچیزی آشنا بودند.

در ادامه، به بررسی نقش گروه‌های مختلف در کاهش آسیب‌پذیری زنان در برابر بلایای طبیعی پرداخته شد. برای بررسی این موضوع، نقش ۵ گروه تأثیرگذار شامل: ۱) زنان، ۲) شهرداری و استانداری، ۳) هلال-احمر و سازمان‌های امدادی، ۴) وزارت بهداشت و سازمان‌های متولی امور بهداشتی و درمانی و ۵) مسؤولان کلان کشوری مورد نظر قرار گرفت. درباره نقش زنان در کاهش آسیب‌پذیری و یا پیشگیری از بروز مشکل برای زنان در زمان بلایای طبیعی، نتایج نشان داد که: ۱- کسب آموزش و آمادگی لازم در برخورد با مشکلات، ۲- حفظ آرامش و اعتماد به نفس و ۳- فراغیری کمک‌های اولیه و امدادی به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که پاسخگویان اعتقاد داشته‌اند زنان می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب‌پذیری خود در برابر بلایای طبیعی ایفا کنند. افزون بر این، پاسخگویان مهم‌ترین نقش‌هایی زنان در بازسازی اوضاع و شرایط پس از بلایای طبیعی را به ترتیب عبارت از: ۱- حفظ روحیه خود و دادن روحیه به دیگران، ۲- امدادرسانی و ۳- کمک به پاک‌سازی و ساخت و ساز مجدد، دانستند.

مطالعات نقش شهرداری و استانداری، نشان داد که: ۱- ایجاد مکان‌های مناسب برای موقع بحرانی مانند پناهگاه، کمپ و چادر ۲- تهیه امکانات و تجهیزات لازم مانند لوازم بهداشتی ۳- اصلاح وضعیت مهندسی ساختمان و نظارت بر ساختمان‌سازی مهم‌ترین اقداماتی هستند که شهرداری و استانداری می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب‌پذیری زنان در هنگام مواجهه با بلایای طبیعی انجام دهند.

در مورد نقش‌های هلال‌احمر و سازمان‌های امدادی، پاسخگویان عنوان داشته‌اند که: ۱- امدادرسانی به موقع، ۲- برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های کمک‌های اولیه و ۳- ارائه امکانات لازم رفاهی و بهداشتی به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که هلال‌احمر و سازمان‌های امدادی می‌توانند در جهت کاهش خطر آسیب‌پذیری زنان در برابر بلایای طبیعی بر عهده بگیرند.

در مورد نقش وزارت بهداشت و سازمان‌های بهداشتی، به گفته پاسخگویان: ۱- ایجاد مکان‌های بهداشتی در مناطق مختلف مخصوص برای زنان و داشتن تجهیزات بهداشتی و جلوگیری از بیماری‌های واگیردار، ۲- فراهم کردن وسایل مورد نیاز و ۳- رسیدگی به مصدومان و آسیب‌دیدگان روحی و جسمی به ترتیب مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که وزارت بهداشت و سازمان‌های متولی امور بهداشتی و درمانی می‌توانند در جهت کاهش آسیب‌پذیری زنان در بلایای طبیعی بر عهده بگیرند.

درخصوص نقش مسؤولان کلان کشوری (وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌ها در سطح کشور)، پاسخگویان بیان داشته‌اند که: ۱- توجه به امکانات لازم برای موقع بحرانی، ۲- توجه و اهمیت به حقوق زنان در اجتماع و

آماده بودن از نظر اعتبار لازم -۳- آماده سازی و بسیج کل کشور به ترتیب مهم ترین نقش هایی هستند که مسؤولان کلان کشوری باید در جهت کاهش آسیب پذیری زنان در زمان بلایای طبیعی بر عهده بگیرند. موضوع بعدی که در این گزارش مورد بررسی قرار گرفت، عبارت بود از اولویت بندی گروه های تأثیرگذار بر کاهش آسیب پذیری زنان در بلایای طبیعی. در این راستا، اولین موضوعی که مورد پرسش قرار گرفت، بررسی مهم ترین گروه های تأثیرگذار در بازسازی شرایط اقتصادی، اجتماعی و روانی و کاهش آسیب پذیری زنان بعد از وقوع بلای طبیعی بود که در پاسخ به آن، پاسخگویان نقش مسؤولان را بیش از بقیه گروه ها مهم دانسته اند. پس از آن، به نقش مردم و در نهایت همکاری مشترک بین مردم و مسؤولان اشاره داشته اند. سوال دومی که در راستای گروه های تأثیرگذار مورد بررسی قرار گرفت، نوع اقدامات لازم توسط مسؤولان جهت افزایش توانمندی اقتصادی زنان (از قبیل داشتن شغل و یا مهارت خاص) پس از وقوع بلایا و در نهایت توانمندی اقتصادی پاسخگویان بود که آنان به: ۱- کمک و همیاری دولت، ۲- برگزاری دوره های آموزش حرفه ای برای زنان -۳- شناخت توانمندی های زنان به عنوان مهم ترین اقدامات ضروری مسؤولان در جهت ارتقاء توانمندی اقتصادی آنان در زمان بلایای طبیعی اشاره کرده اند.

در مورد مهم ترین موانع و راه حل های مشارکت زنان در بلایای طبیعی نیز، طی سئوالی که از پاسخگویان به عمل آمد، پاسخ ها نشان داد که: ۱- عدم اعتقاد دولت، نهادهای محلی و مردم به توانمندی زنان، ۲- موانع اجتماعی و فرهنگی مانند نقش های جنسیتی کلیشه ای، ۳- موانع فکری مدیران و تصمیم گیران برای دادن نقش های تصمیم گیری به زنان کارآمد ۴- موانع ناشی از برداشت نادرست از مسائل مذهبی به ترتیب مهم ترین موانع مشارکت و عدم حضور زنان در بلایای طبیعی به شمار می روند.

همچنین، برای رسیدن به اهداف مورد نظر، به بررسی راه حل ها و پیشنهادهای پاسخگویان جهت رفع موانع مشارکت زنان در مدیریت ریسک بلایای طبیعی پرداخته شد که پاسخگویان به ترتیب به مهم ترین راه کارهای زیر اشاره کرده اند: ۱- فرهنگ سازی در بین آحاد مردم جامعه -۲- بستر سازی و اقناع مسؤولان نسبت به پذیرش مشارکت زنان در مدیریت -۳- توجه به حقوق زنان و اهمیت دادن به جایگاه زن در جامعه.

منابع و مأخذ

- ۱- گزارش نیازسنجی آموزشی سریع زنان در سطح شهر گرگان و کرمان، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری، مشاور: شرکت آموزشی و پژوهشی راهبرد پیمایش
- ۲- الانی، سیدمهندی (۱۳۴۵)، پژوهشی در زمینه رابطه بین برخی از مشکلات سازمانها با عدم ارضاع نیازها.
- ۳- پژوهشکده سوانح طبیعی ایران (۱۳۸۵)، طرح جامع کاهش خطر زلزله.
- ۴- حسینی، مازیار و همکاران (۱۳۸۷)، مدیریت بحران، تهران: سازمان مدیریت بحران شهر تهران.
- ۵- خانکه، حمیدرضا (۱۳۸۶)، طراحی مدل ارائه خدمات سلامتی در زمان بلایای طبیعی: یک مطالعه کیفی، پایان‌نامه (دکترای حرفه‌ای)، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، دانشکده پرستاری و مامائی.
- ۶- داعی‌بنزاد، فرامرز (۱۳۸۵) اصول و رهنمودهای طراحی و تجهیز فضای باز مجموعه‌های مسکونی به منظور پدافند غیرعامل، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، تهران، ایران.
- ۷- رحیمی‌نیک، اعظم (۱۳۷۴)، *تئوریهای نیاز و انگیزش*، تهران: انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.
- ۸- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۶۴)، *جامعه روستایی و نیازهای آن: پژوهشی در ۳۲ روستای برگزیده استان یزد*، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- ۹- ریحانی همدانی، مسعود (۱۳۸۵)، *بررسی چگونگی کاربرد سیستم‌های چندعاملی در مدیریت بحران و بلایای طبیعی*، پایان‌نامه (کارشناسی ارشد)، دانشگاه پیام نور.
- ۱۰- ساعتچی، محمود (۱۳۵۵)، *انگیزه ناکافی و کارایی کارکنان*، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- ۱۱- سیاسی، علی اکبر (۱۳۶۷)، *نظریه‌های مربوط به شخصیت*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۲- شادی طلب، ڈال (۱۳۷۲)، *بررسی زمینه‌های اجتماعی تجربه زلزله منجیل*، تهران: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ایران.
- ۱۳- شرکت بین‌المللی پردازش اطلاعات نقش کلیک (۱۳۸۳)، *نیازسنجی زنان و دختران آسیب‌دیده به پس از زلزله ۱۳۸۲*، مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری.
- ۱۴- طاهری، مژگان و خادبندلو، زهره (۱۳۸۳)، *مقایسه تطبیقی بازسازی‌های داخلی و خارجی*، تهران: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ایران.
- ۱۵- علیرضایی پرتو، کوروش (۱۳۸۴)، *بررسی آسیب‌پذیری بافت‌های شهری در برابر بلایای طبیعی (زلزله، سیل)* و ارائه راهکارهای لازم جهت کاهش اثرات آن (نمونه موردی: منطقه یک شهرداری تهران)، پایان‌نامه (کارشناسی ارشد)، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر.
- ۱۶- فتحی، کورش (۱۳۸۲)، *نیازسنجی آموزشی: الگوها و فنون*، چاپ دوم، تهران: نشر آیینه.
- ۱۷- کرج و همکاران، آتو (۱۳۷۷)، *فرد در اجتماع*، ترجمه محمود صناعی، تهران: انتشارات زوار.
- ۱۸- کلاین برگ، آتو (۱۳۴۹)، *روانشناسی اجتماعی*، ترجمه علی محمد کاردان، جلد اول، چاپ پهارم، تهران: نشر اندیشه.
- ۱۹- گیدنز، آنونی (۱۳۷۹). *جهان رهاسده: گفتارهایی درباره یکباره چگی جهانی*، ترجمه علی اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب، تهران: انتشارات علم و ادب.
- ۲۰- هجرتی، عباس (۱۳۸۵)، *ارزیابی راهبردهای موثر بر مدیریت بحران (بلایای طبیعی)* در طرح‌های توسعه شهری موردن طرح مجموعه شهری تهران، پایان‌نامه (کارشناسی ارشد)، دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس.
- 21- Aceh Consultation (2005), *Why Are Women More Vulnerable During Disasters?, Violations of Women's Human Rights in the Tsunami Aftermath*, Asia Pacific Forum on Women, Law and Development, APWLD.
- 22- Amaratunga, Carol (2007), *Disasters, Women's Health and Conservative Society: Working in Pakistan with the Turkish Red Crescent following the Earthquake in Southeast Asia*, World Association for Disaster and Emergency Medicine, ۲۴ August.
- 23- Bokil, Milind (?), *Gender Issues in Disaster Management*, Field Representative, Oxfam-Community Aid Abroad, Pune (India), Maharashtra.
- 24- Bradshaw, Sarah (2004), *Socio-economic impacts of natural disasters: a gender analysis*, UN, Women and Development Unit, Sustainable Development and

- 25- Bradshaw, Sarah and Linneker, Brian (2001), *The Social Audit of Regions Affected by Mitch in Nicaragua: Evidence and Questions Raised*, Disaster, Westport: Praeger.
- 26- Briceño, Sálvano (2005), *Gender Equality and Disaster Risk Reduction*, Director, ISDR Secretariat (Geneva), High-level Panel on the Occasion of the International Women's Day, 8 March 2005, Commission on the Status of Women (CSW), New York.
- 27- Cronbach, Lee J. (1954), *Educational Psychology*, N. Y. Harcourt, Brace & Co. Press.
- 28- Deare, Fredericka (2004), *A methodological approach to gender analysis in natural disaster assessment: a guide for the Caribbean*, Sustainable Development and Human Settlements Division Women and Development Unit, Santiago, Chile, May.
- 29- DER Group (2003), Summary of the Discussion, *Special Meeting of the DER Group on Gender*, 23 July, Agargaon, Dhaka.
- 30- DMTP (Disaster Management Training Programme) (1994), *Vulnerability and Risk Assessment*, UNDP & DHA.
- 31- Drabek, Thomas E. (2007), *Social Problems Perspectives, Disaster Research and Emergency Management: Intellectual Contexts, Theoretical Extensions, and Policy Implications*, Department of Sociology and Criminology, University of Denver, Colorado.
- 32- Drabek, Thomas E., Hoetmer . Gerard .j. (1991), *Emergency management : principles and practice for local government*.
- 33- Enarson E. and Morrow B. (1998), "The Gendered Terrain of Disaster", Westport, CT: Praeger.
- 34- Enarson, Elaine (2004), *Gendering the Agenda of Disaster Risk Management: Good Practices & Blind Alleys*, Applied Disaster and Emergency Studies, Brandon University, CRHNet, Montreal, 11 October.
- 35- Fothergill, Alice (1998), "The neglect of gender in disaster work: an overview of the Literature", pp. 11-25, in: Enarson and B. H. Morrow (eds), The Gender Terrain of

تماس با مجریان و ارائه نظرها و بازخوردهای تکمیلی

على رغم تلاش تمامی همکارانی که عهده دار مستندسازی این مجموعه بودند، تنها به بخش اندکی از دستاوردها اشاره شده است، بنابراین علاقه مندان برای برقراری ارتباط و دریافت اطلاعات و مستندات تکمیلی می توانند از طریق مسیرهای زیر با مدیران و دفاتر مسؤول ارتباط برقرار کنند.

• سازمان مدیریت بحران کشور: ۰۲۱-۸۴۸۶۶۴۱

www.ndrmportal.moi.ir

• برنامه عمران ملل متحد: ۰۲۱-۲۲۸۶۰۹۲۷

www.undp.org.ir/drm

• اداره کل مدیریت بحران استان گلستان (دفتر محلی برنامه در شهر گرگان): ۰۱۷۱-۴۴۸۰۱۴۴

• اداره کل مدیریت بحران استان کرمان (دفتر محلی برنامه در شهر کرمان): ۰۳۴۱-۲۷۳۶۹۱۳

مدیران، دست‌اندرکاران و همکاران طرح

مدیران ملی برنامه در شهر تهران شامل آقای مهندس حسن قدمی، سرپرست سازمان مدیریت بحران کشور و مدیر ملی برنامه؛ آقای مهندس رحمت‌الله شیشه‌گر، قائم مقام وقت سازمان مدیریت بحران کشور، معاون وقت پیشگیری و مجری ملی وقت برنامه؛ خانم مهندس بهناز پورسید، مدیر کل وقت دفتر تدوین ضوابط و معیارهای کاهش خطرپذیری لرزاگی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور و آقای مهندس سید اکبر هاشمی، مشاور وقت رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و مجری ملی وقت برنامه؛ به عنوان مجریان ملی برنامه در طول زمان اجرای برنامه، آقای مهندس مهدی کامیاب، مدیر طرح‌های توسعه، رئیس گروه محیط زیست، انرژی و مدیریت بحران «برنامه عمران ملل متحد»؛ خانم دکتر ویکتوریا کیانپور، تحلیل‌گر وقت برنامه در دفتر برنامه عمران ملل متحد، خانم الزیرا ساگین باوا معاون نماینده مقیم سازمان ملل متحد در ایران، به عنوان مدیران مسؤول در دفتر برنامه عمران ملل متحد در ایران، مدیران اجرایی آقای مهندس مسعود حصارکی، مدیر وقت مرکز مدیریت اطلاعات سازمان مدیریت بحران کشور و مدیر اجرایی برنامه مشترک، آقای مهندس علی تبار، مدیر وقت دفتر تدوین ضوابط و معیارهای کاهش خطرپذیری لرزاگی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور؛ خانم مهندس فرزانه آقار مضانعلی رئیس گروه تدوین ضوابط و معیارهای کاهش خطرپذیری لرزاگی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور.

اعضای کمیته فنی مستندسازی نظارت بر تدوین خروجی‌های برنامه مشترک دولت و برنامه عمران ملل متحد تحت عنوان «ارتقای ظرفیت‌های مدیریت مخاطرات بلایای طبیعی در جمهوری اسلامی ایران» شامل آقای مهندس محمد حسین یزدانی سرپرست معاونت پیشگیری و پیش‌بینی سازمان مدیریت بحران کشور؛ آقای مهندس مهدی کامیاب، مدیر طرح‌های توسعه، رئیس گروه محیط زیست، انرژی و مدیریت بحران «برنامه عمران ملل متحد»، مدیر مسؤول مرتبط با پژوهه مستندسازی اقدامات برنامه در دفتر برنامه عمران ملل متحد و عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ آقای مهندس علیرضا مرادزاده، مدیر کل پیش‌بینی و هشدار سازمان مدیریت بحران کشور و عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ خانم مهندس فرزانه آقار مضانعلی، رئیس گروه تدوین ضوابط و معیارهای کاهش خطرپذیری لرزاگی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور و عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ آقای مهندس رسول حسام، مدیر کل مدیریت بحران استان گلستان، عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ آقای مهندس محسن صالحی کرمانی، مدیر کل مدیریت بحران استان گلستان، عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ آقای مهندس علی تبار، مدیر پیشین برنامه در معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور و عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی؛ آقای دکتر مصطفی محقق، مشاور دفتر برنامه عمران ملل متحد در تهران و عضو کمیته فنی نظارت بر مستندسازی.

مجريان محلی در شهر گرگان آقای مهندس عبدالرضا دادبور معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری گلستان؛ جناب آقای مهندس هوشنگ غلامزاده معاون وقت هماهنگی امور عمرانی استانداری گلستان؛ آقای مهندس رضا انجمشاع، معاون وقت هماهنگی امور عمرانی استانداری گلستان؛ آقای مهندس محمد فرید لطیفی، سرپرست وقت معاونت هماهنگی امور عمرانی استانداری گلستان؛ و مدیران اجرایی برنامه آقای مهندس رسول حسام مدیر کل مدیریت بحران استان گلستان و آقای حسین صوفی دبیر وقت ستاد حوادث و سوانح غیرمتربقه استان گلستان.

مجربیان محلی در شهر کرمان آقای مهندس کامیاب معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری کرمان، آقای مهندس کمالی معاون وقت هماهنگی امور عمرانی استانداری کرمان، آقای مهندس محسن صالحی کرمانی مدیر کل مدیریت بحران استان کرمان و مدیر اجرایی برنامه و آقای مهندس بیژن آنی مدیر اجرایی وقت برنامه در شهر کرمان.

تیم مشاور طرح به سرپرستی آقای صفری شالی و اعضای کمیته فنی پروژه: دکتر ویکتوریا کیان پور، تحلیلگر برنامه از برنامه توسعه ملل متحد، مهندس فرزانه آقامضانعلی نماینده معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریس جمهور، خانم‌ها زعفرانی و امیری از دفتر امور زنان جمعیت هلال احمر، خانم‌ها دکتر باروتی و طائری از دفتر امور زنان وزارت بهداشت، خانم افشاری‌پور، محقق، خانم میرزا حسینیان از جمعیت هلال احمر گرگان، آقای علوی از سازمان مدیریت بحران کشور و بهزاد کاری‌جعفری و مقصومه نظری از دفتر برنامه مشترک و آقای غنی‌زاده و خانم موقری از انجمن مهروزان توانا و خانم مریم میرحسینی از مرکز صدا و سیمای استان کرمان.

کارشناسان دفتر ملی برنامه آقای اردشیر سیاح مفضلی، آقای محسن سلیمانی روزبهانی، آقای بابک محمودزاده، خانم یاسمین شهربابکی، آقای رضا ولی‌زاده، خانم مقصومه نظری، آقای بهزاد کاری‌جعفری، آقای امین شمس‌الدینی، خانم پری‌ناز فاضل‌زاده، خانم لیلا احمدی، آقای فرهاد عرب‌پور، خانم شفیعیان، خانم سیما زرگر، خانم شیرین مقدم، خانم هدی حیدری و خانم فاطمه فیزوکوهی.

کارشناسان دفتر برنامه در شهر گرگان آقای احمد پایندان، آقای هادی دشتی‌زاده، آقای اسماعیل خوشبیان، آقای محمد آبرین و آقای صادقلی مقدم.

کارشناسان دفتر برنامه در شهر کرمان آقای احسان خجسته‌فر، آقای ساجد یوسف‌الهی، خانم رقیه صدر و آقای مهران کریمی‌مجد.

تیم اجرایی مطالعات نیازسنگی به سرپرستی آقای صفری شالی که وظیفه اجرای مطالعات در دو شهر کرمان و گرگان را بر عهده داشتند.

تیم اجرایی و مطالعاتی مستندسازی نهایی شامل: آقای اردشیر سیاح مفضلی، مدیر بخش مطالعات مدیریت شهری و مدیریت بحران - موسسه مطالعات اندیشه شهر و اقتصاد و مجری طرح مستندسازی، آقای علی اصغر بدرا، مدیر عامل موسسه مطالعات اندیشه شهر و اقتصاد و مشاور عالی طرح مستندسازی؛ خانم ندیمه صحفي، آقای بهزاد کار جعفری، خانم شادی عظیمی، خانم مهناز خردمند، خانم آزاده بیات، خانم نگار صحفي، آقای حسین رحیمی‌نژاد، آقای حامد تبار، خانم سالومه سیاح، خانم کیاندخت میرمحمدحسینی، خانم بهناز محمودزاده، خانم فاطمه شهبازی، خانم سمانه ستوده و خانم ثریا الزمانی کارشناسان ارشد - موسسه مطالعات اندیشه شهر و اقتصاد و همکاران پژوهشی طرح مستندسازی نهایی دستاوردهای برنامه مشترک.

هدف از تدوین این مستند، تهیه گزارش مدیریتی از نتایج پژوهش انجام شده در دو شهر کرمان و گرگان در خصوص نیازمنجی آموزشی زنان در سوانح است. در این گزارش ضمن تشریح مختصر برخی اصطلاحات مرتبط با موضوع گزارش، به چرایی آسیب‌پذیری زنان در سوانح طبیعی اشاره شده است. در ادامه، طبقه‌بندی نیازهای زنان پس از وقوع سوانح طبیعی تبیین شده و به مواردی همچون روش تحقیق، جامعه آماری و نظایر آن پرداخته شده است.

پس از آن به بررسی انواع نیازهای آموزشی گروه‌های اجتماعی مختلف جنسیتی در بلایای طبیعی پرداخته و ضمن ارائه تعاریف و مشخصاتی از مهم‌ترین رسانه‌های آموزشی که می‌توان از طریق آنها محتواهای آموزشی مورد نیاز را به گروه‌های اجتماعی مختلف آموزش داد، مورد اشاره قرار گرفته است. در پایان نتایج حاصل از پژوهش موربد بررسی قرار گرفته و در ادامه پیشنهاداتی جهت توامندسازی زنان در بلایا ارائه شده است. آگاهی از نتایج و روش اجرای این پژوهش می‌تواند به عنوان گام اولیه‌ای برای سایر شهرهای کشور در راستای تسریع امر نیازمنجی آموزشی زنان و ارائه آموزش‌های تخصصی در حوزه مدیریت سوانح به گروه زنان باشد. همچنین مدیران و مجریان آموزش‌های تخصصی حوزه زنان می‌توانند از نتایج آن در اولویت‌بندی و برنامه‌ریزی اقدامات آموزشی استفاده کنند.